

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav primární, preprimární a speciální pedagogiky

Rozvoj komunikačních kompetencí v
českém jazyce u žáků s odlišným
mateřským jazykem na prvním stupni ZŠ

Diplomová práce

Autor: Petra Němcová
Studijní program: M7503 Učitelství pro základní školy
Studijní obor: Učitelství pro 1. stupeň základní školy
Vedoucí práce: Mgr. Jitka Vítová, Ph.D.
Oponent práce: Mgr. Janet Wolf, Ph.D. et Ph.D.

Zadání diplomové práce

Autor: Petra Němcová

Studium: P18P0204

Studijní program: M7503 Učitelství pro základní školy

Studijní obor: Učitelství pro 1. stupeň základní školy

Název diplomové práce: **Rozvoj komunikačních kompetencí v českém jazyce u žáků s odlišným mateřským jazykem na prvním stupni ZŠ**

Název diplomové práce AJ: Development of communication competencies in the czech language for pupils with different native language at the first level of primary school

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce se věnuje problematice výuky češtiny jako druhého jazyka. Cílem práce je realizace výuky dvoutýdenního kurzu českého jazyka pro ukrajinské žáky. Teoretická část práce se zabývá problematikou vzdělávání žáků s odlišným mateřským jazykem dle platné legislativy a výukou českého jazyka jako cizího jazyka. Praktická část práce obsahuje navržené přípravy na výuku češtiny jako druhého jazyka a 4 případové studie žáků s odlišným mateřským jazykem na 1. stupni ZŠ.

TITĚROVÁ, Kristýna. *Průvodce pro poradny při práci s dětmi a žáky s odlišným mateřským jazykem* [online]. 2019 [cit. 2021-11-10].

RADOSTNÝ, Lukáš. *Žáci s odlišným mateřským jazykem v českých školách*. Praha: Meta - Sdružení pro příležitosti mladých migrantů, 2011. ISBN 978-80-254-9175-1.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník. 7., aktualiz. a rozš. vyd.* Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.

Zadávací pracoviště: Ústav primární, preprimární a speciální pedagogiky,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Jitka Vítová, Ph.D.

Oponent: Mgr. Janet Wolf, Ph.D. et Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 25.11.2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci Rozvoj komunikačních kompetencí v českém jazyce u žáků s odlišným mateřským jazykem na prvním stupni ZŠ vypracovala pod vedením vedoucí závěrečné práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

Anotace

NĚMCOVÁ, Petra. *Rozvoj komunikačních kompetencí v českém jazyce u žáků s odlišným mateřským jazykem na prvním stupni ZŠ*. Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2023. 107 s. Diplomová závěrečná práce.

Diplomová práce se věnuje problematice diagnostiky úrovně komunikačních dovedností v českém jazyce u žáků s odlišným mateřským jazykem a přípravě jazykových dovedností v rámci intenzivního kurzu českého jazyka.

Cílem práce je organizace a výuka dvoutýdenního kurzu českého jazyka pro ukrajinské žáky a jejich následná jazyková diagnostika pomocí nástroje MAIN.

Teoretická část práce se zabývá problematikou vzdělávání žáků s odlišným mateřským jazykem dle platné legislativy, výukou českého jazyka jako cizího jazyka.

Praktická část práce představuje navržené přípravy na výuku češtiny, jako druhého jazyka. Dále 4 případové studie žáků s odlišným mateřským jazykem na 1. stupni ZŠ, které jsou založeny na diagnostice úrovně narativních schopností u těchto žáků.

Klíčová slova: cizinci, Ukrajina, výuka českého jazyka.

Annotation

NĚMCOVÁ, Petra. *Development of communication competencies in the Czech language for pupils with different native language at the first level of primary school*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2023. 107 pp. Diploma Thesis.

The thesis is devoted to the problem of diagnosing the level of communication skills in the Czech language in pupils with a different mother tongue and the preparation of language skills in the intensive Czech language course.

The aim of the thesis is the organisation and teaching of a two-week Czech language course for Ukrainian pupils and their subsequent language diagnostics using the MAIN tool.

The theoretical part of the thesis deals with the issue of education of pupils with different mother tongue according to the current legislation, teaching Czech as a foreign language.

The practical part of the thesis presents proposed preparations for teaching Czech as a second language. Furthermore, 4 case studies of pupils with a different mother tongue at the first level of primary school, which are based on the diagnosis of the level of narrative skills of these pupils.

Keywords: pupils with different language, Czech lessons, pupils from Ukraine

Prohlášení

Prohlašuji, že diplomová práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2022 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, dizertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Datum:

Podpis studenta:

Obsah

Úvod.....	9
1 Žáci s odlišným mateřským jazykem	11
1.1 Historie žáků cizinců v českých školách	13
1.2 Podpora školní adaptace.....	15
1.3 Pomocné instituce	18
2 Problematika vzdělávání žáků dle platné legislativy	21
3 Výuka češtiny jako cizího jazyka v českých školách	25
3.1 Vykořenění	30
4 Žáci Ukrajinci	32
4.1 Rozvoj komunikačních kompetencí u žáků z Ukrajiny	33
5 Diagnostika jazykových kompetencí dle nástroje MAIN	36
5.1 Organizace průzkumného šetření	36
5.2 Charakteristika průzkumného souboru	38
5.3 Průzkumné metody.....	40
5.4 Průběh kurzu	42
5.5 Plán výuky na 10denní prázdninový kurz českého jazyka pro žáky z Ukrajiny	
44	
5.5.1 Reflexe k porozumění pokynů a zadání.....	79
5.6 Rozhovory	79
6 Případová studie – Sofia.....	81
6.1 Rodinná situace	81
6.2 Vstupní anamnéza	81
6.3 Hodnocení pedagogického procesu	82
6.4 Výstup z kurzu	82
6.5 Závěrečná reflexe	84
7 Případová studie – Ostap	85
7.1 Rodinná situace	85
7.2 Vstupní anamnéza	85
7.3 Hodnocení pedagogického procesu	85
7.4 Výstup z kurzu	86
7.5 Závěrečná reflexe	87
8 Případová studie – Ksenii.....	89

8.1	Rodinná situace	89
8.2	Vstupní anamnéza	89
8.3	Hodnocení pedagogického procesu	90
8.4	Výstup z kurzu	90
8.5	Závěrečná reflexe	92
9	Případová studie – Ahniia	93
9.1	Rodinná situace	93
9.2	Vstupní anamnéza	93
9.3	Hodnocení pedagogického procesu	94
9.4	Výstup z kurzu	94
9.5	Závěrečná reflexe	96
	Diskuse a shrnutí	97
	Závěr.....	100
	Zdroje	102
	Seznam tabulek a grafů	107
	Seznam obrázků.....	108
	Příloha A – Dotazník MAIN Sofia	109

Úvod

Tématem práce je Rozvoj komunikačních kompetencí v českém jazyce u žáků s odlišným mateřským jazykem na prvním stupni ZŠ. Zadání a výběr přišly v době, kdy vypukla válka na Ukrajině a české školství se začalo v této problematice zdokonalovat a přizpůsobovat se aktuální situaci. Já jsem vždy měla k nově příchozím cizincům blízko díky práci mé matky v integračním centru, která mě zasvěcovala do různých problémů souvisejících právě s integrací cizinců v České republice. Hledala jsem proto téma, ve kterém bych mohla své názory, postoje a znalosti využít.

Přestože je válka na Ukrajině nepříjemná událost pro lidskou společnost, mě ve zpracování mého tématu dosti pomohla, co se týče rozšiřování zdrojů a materiálů pro nově příchozí žáky-cizince. Chtěla bych ale uvést, že toto téma bych si zvolila, aniž by válečný konflikt začal. Měla jsem již před touto událostí vybrané školy, kde bych měla možnost s žáky s odlišným mateřským jazykem pracovat.

Téma je dosti aktuální. Do České republiky přichází neustále mnoho cizinců, kteří zde chtějí začít nový život. Učitelé se budou muset naučit s nimi ve výuce pracovat. Podpora některých pedagogických fakult není v této problematice aktuální. Na Univerzitě v Hradci Králové jsme byli s touto problematikou seznámeni v rámci didaktiky českého jazyka.

Hlavním tématem mé diplomové práce byla organizace dvoutýdenního kurzu pro žáky z Ukrajiny. Dále jsem jejich znalosti ověřovala multijazykovým nástrojem MAIN, který slouží ke zjišťování jazykových dovedností u bilingvních žáků. V České republice se totiž na měření jazykových kompetencí používají různé dotazníky, díky kterým se dá zjistit jen slovní zásobu a dle počtu bodů pak ohodnotíte znalosti dítěte. Jsou většinou součástí každé učebnice. Co vám ale řekne číslo bodů například u cvičení, kde dítě poznává barvy? Možná je odhadlo, možná je umí říct, ale nepřihadí si to k žádnému předmětu nebo nedá dověty. Tento přístroj slouží ke zjištění úrovně bezprostředního projevu. Není daný počet bodů pro správnost či rozřazení do stupně podpory.

Já jsem u dětí zjišťovala, s jakou mírou bezprostředního projevu odchází. Bodově jsem je ohodnotila, ale pro mě to nemělo vypovídající hodnotu. Viděla jsem, jak během povídání a během celého kurzu pracují. Bezprostřední projev jsem hodnotila dle toho, jak

rychle porozumí mé otázce a jaký způsobem zareagují. Mohla jsem porovnat jejich úroveň před intenzivním kurzem českého jazyka a po něm.

V teoretické části uvedu čtenáře do problematiky vzdělávání cizinců v České republice a srovnám tento přístup s jiným státem. Naše školství prošlo v tomto směru proměnou a učitelé mají oporu v různých právních dokumentech. Jsou zde obsaženy i informace, které pomohou s výukou češtiny jako druhého jazyka. Uvádím také seznam institucí, na které se v případě potřeby lze obrátit. Pro tuto část jsem nejvíce čerpala z právních dokumentů a z materiálů, které vydává organizace META o.p.s. s Inkluzivní školou.

V praktické části najdete obecné informace o nástroji MAIN, jeho metodice a postupu používání, co díky němu lze zjistit a proč by se mohl používat pro zjišťování úrovně češtiny u cizinců. Dále jsou zde informace o kurzech včetně podrobných příprav. Na konci jsou informace o dětech včetně jejich prací, analýz a rozborů. Původní počet zkoumaných žáků byl pět. Bohužel během kurzu jedna dívka onemocněla, tudíž jsem k dispozici měla pouze čtyři.

V rámci své práce jsem používala kvalitativní výzkum s následnými případovými studii. Na základě odučených hodin jsem zjišťovala úroveň nového jazyka u žáků v mladším školním věku.

Samotným cílem práce byla organizace jazykového kurzu a následné ověření, zda je nástroj MAIN použitelný na zjišťování znalostí u žáků s odlišným mateřským jazykem.

1 Žáci s odlišným mateřským jazykem

V legislativě můžeme stále najít pojem žáci cizinci, či dokonce i žáci s neznalostí vyučovacího jazyka, v některých případech jsou označováni i jako žáci s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka. Aby se pojmy sjednotily, začalo se jim říkat žáci s odlišným mateřským jazykem, zkráceně žáci s OMJ. Cizinci je totiž pojmenování, které není příliš lichotivé, a hlavně, cizinci nejsou žáci po celou dobu svého studia, ale pouze těsně po příchodu. Po postupné integraci do společnosti je již nelze nazývat cizinci. (Meta, o.p.s. 2022)

Důvod, proč literatura používá častěji termín vícejazyčné děti než termín cizinci, je jednoduchý. Ve školách nám jde především o pedagogickou intervenci, tudíž je pro pedagogy důležité, že se jedná o děti z odlišného jazykového a kulturního prostředí, z čehož vyplývá i potřeba jejich podpory. Neměly by to pro učitele být pouze děti, které přicházejí ze zahraničí. (Meta, o.p.s., 2022)

Bilingvních žáků stále přibývá. Dříve to byl fenomén pouze určité a dle dostupných informací menší skupiny lidí. Mezi lidmi převažovalo přesvědčení, že má negativní vliv na vývoj jedince a jeho myšlení. Proběhlo mnoho šetření a díky měření IQ u bilingvních jedinců se zjistil naprostý opak. Dnes se k bilingvistice stále častěji přiklánějí i některé školy, kde se vyučují dva jazyky již od prvních tříd. Starší generace Čechů i generace stávající je též bilingvní v rovině receptivní se slovenským jazykem. V dřívějších dobách to byla například také němčina. Pro definování samotného pojmu lze v literatuře najít mnoho různých pojetí. Existují definice, které žáky nazvou bilingvními až tehdy, když oba jazyky ovládají jako své mateřské, jiné naopak uvádějí, že k tomuto pojmenování stačí umět jazyk na základní úrovni. Hovoří se často také o přirozenosti, tedy pokud jedinec používá jazyky přirozeně a automaticky, je bilingvní. (Morgensternová, 2011)

Bilingvismus je v pedagogickém slovníku definován takto: „*Dvojjazyčnost, schopnost jedince mluvit dvěma jazyky. V přesnějším psycholingvistickém vymezení je bilingvismus druh komunikační kompetence, umožňující realizovat různé komunikační potřeby pomocí jak prvního, tak i druhého jazyka.*“ (Průcha, Walterová, Mareš. 2019 s. 28)

Existuje i mnoho dělení bilingvismu. Literatura uvádí jako základní dělení individuální, pokud se jedná i jednoho jedince z mnoha, a společenský, pokud se jedná o národ, menšinu či skupinu. Je mnoho států, kde se používají k dorozumění dva jazyky. Dále se dělí dle toho, jak jedinec jazyk ovládá a jaké jazykové kompetence má osvojené. Jazyk se dále dělí na způsob osvojení, dle toho, jestli se jedná o jazyk primární nebo sekundární, což hraje určitou roli. Pokud je dítě vystavováno dvěma jazykům od narození, prochází si v obou případech řečovými stádii stejně, jako když se učí pouze jednomu jazyku. (Morgensternová, 2011)

Pokud chce rodič ze svého dítěte udělat bilingvní, musí dodržet pár zásadních bodů. Nejdůležitější je načasování, mělo by se začít v senzitivním období, kdy se druhý jazyk dítěti bude učit nejsnáze. Důležitá je také volba jazyka, který má být osvojován. Pokud je mezi jazyky lingvistická podobnost, je učení snazší. Dobré je dítě motivovat a podporovat. U dítěte záleží také na mnoha faktorech. Jedinec musí mít určitý talent k učení jazyků. Ovlivnit výuku může pohlaví, pořadí mezi sourozenci a mimo jiné i lateralita. Pokud je dítě již bilingvní, učí se další jazyky mnohem lépe. (Morgensternová, 2011)

Bendová bilingvismus rozděluje na dva typy. První z nich je bilingvismus „lidový“, při kterém je pro jedince nutností mluvit dvěma jazyky, což může být dané například vzdělávacím systémem. Druhý typ se nazývá „elitářský“ a je spíše privilegiem vzdělaných jedinců, kteří využívají vzdělávací systém k osvojení dvou jazyků. (Bendová & Zikl, 2014)

Mezi bilingvní se mohou řadit děti, které mají mateřský jazyk úplně odlišný od českého. Označujeme tak ale i žáky s českým nebo dvojitým občanstvím, kteří doma mluví jiným jazykem, než je čeština, ta už pro ně není mateřským jazykem. V některých případech, kvůli možné a nutné podpoře, mluvíme o žácích s odlišným mateřským jazykem, i když je jedinec Čech, jeho mateřský jazyk je český, ale dlouhodobě studoval v zahraničí, tudíž se nikdy český jazyk systémově neučil. (Meta, o.p.s. 2022)

Žáci s odlišným mateřským jazykem jsou tedy všechny děti, které mají mateřský jazyk odlišný oproti tomu, ve kterém je vedeno vyučování. To ale znamená, že u nich rozvíjíme vícejazyčnost a je nutné k nim i tak přistupovat. Je důležité žáky vzdělávat jak v novém jazyce, tak stále používat i jazyk mateřský.

Průcha (2009), ve svém pedagogickém slovníku definuje vzdělávání cizinců takto: „*Dětem cizinců, kteří se zdržují na území ČR legálně, je poskytované bezplatné vzdělávání po dobu plnění povinné školní docházky, ... Zvláštní úpravy se vztahují k tomu, zda jde o osoby se státní příslušností členského státu EU, nebo cizince, kterým byl povolen dlouhodobý pobyt na území ČR, nebo kterým bylo přiznáno postavení uprchlíka, nebo cizince, kteří se vzdělávají v rámci mezinárodní výměny studentů.*“ (s. 369)

Objevily se studie, které se zbývají tím, zda má bilingvismus dopad na další rozvoj dětí. Většina žáků se začíná druhý jazyk učit až po nástupu do primárního vzdělávání. Jsou děti, které se učí dvěma jazykům od doby, kdy začínají mluvit, nějak znevýhodněné? V knize *Education language minority* autoři píšou o studii, která toto tvrzení vyvrací. Uvádí, že pro žáky je to naopak prospěšné a vykazují lepší výsledky, pokud jsou dvěma jazyků vystavené již v předškolním vzdělávání. (Augus & Hakuta, 1998)

1.1 Historie žáků cizinců v českých školách

Česká republika je postkomunistická země. Pro cizince začala být atraktivní právě až po skončení této éry, kdy se náš stát začal ekonomicky zvedat. První větší vlna migrantů nastala po druhé světové válce, kdy se Evropa začala dávat dohromady a země se vzpamatovávaly. Další byla v šedesátých letech, kdy k nám díky mezivládní dohodě začali proudit obyvatelé z Asie a Afriky jako pomocná pracovní síla. Jejich děti, uváděné jako neslovanské, byly umísťovány do dětských domovů. Těmto národnostním menšinám byla vnucována československá kultura a jejich původní byla silně potlačována. V této době zde žilo kolem 40–80 tisíc cizinců. (Záleská, 2020)

Další nárůst přišel mezi lety 1994-1999, kdy zde bylo přibližně 200 tisíc cizinců. Od roku 2000 vstoupil v platnost zákon o pobytu cizinců, který zpříšňoval podmínky bytí v ČR pro cizince, tudíž jejich počet opět klesl. (CZSO, 2023)

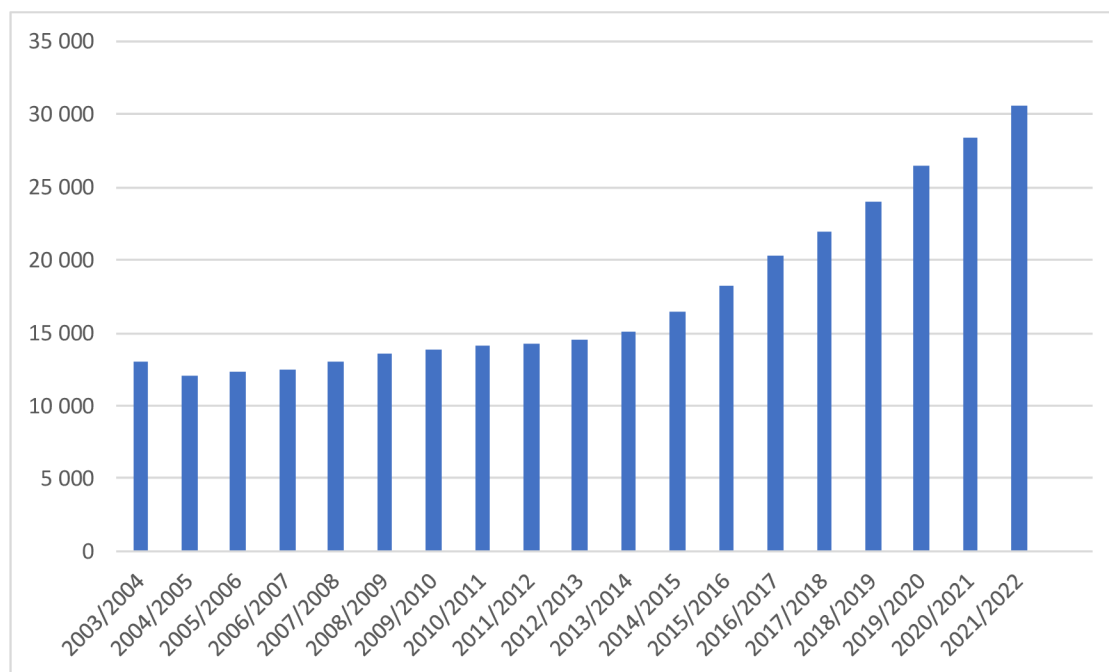
V dnešní době do naší republiky proudí mnoho cizinců, aktuálně nejvíce z Ukrajiny a z asijských zemí. Kolik žáků s odlišným mateřským jazykem nastoupilo do prvních tříd a do škol ve školním roce 2022/2023, se přesně neví. Počet se neustále mění s příchodem a odchodem ukrajinských uprchlíků. (ČSÚ, 2022)

Se začátkem válečného konfliktu na Ukrajině jako by zmizely všechny obecné statistiky. Poslední statistiky jsou na webu Českého statistického úřadu ze školního roku 2021/2022.

Školy v největším počtu navštěvovali Ukrajinci, dále Slováci a Vietnamci, Rusové, Rumuni a poslední skupinu tvoří ostatní národnosti, které společně převyšují počet příchozích z Ukrajiny. (ČSÚ, 2022)

V porovnání s ostatními evropskými státy jsme byli v roce 2021 až na dvacáté druhé příčce s 5,8 % cizinců. Nejvíce cizinců putovalo do Lucemburska. Zajímavý je počet cizinců, kteří zde žijí trvale a kteří zde mají dlouhodobý pobyt (tj. nad 90 dní). Tato čísla jsou téměř vyrovnaná. Nejčastěji migrují jedinci v produktivním věku tj. 35–45 let. (ČSÚ, 2022)

Počty žáků s odlišným mateřským jazykem se rok od roku zvyšují. Ve školním roce 2021/2022 byl jejich počet téměř o polovinu větší než v roce 2012/2013. V grafu lze vidět přibývání žáků ve školách. V posledním a aktuálním školním roce je počet velice sporný. Počty žáků ve školách jsou v mnoha případech nestálé. (ČSÚ, 2022)

Graf 1- Počet žáků s odlišným mateřským jazykem Zdroj: ČSÚ, 2022

1.2 Podpora školní adaptace

Pro pochopení samotné problematiky školní adaptace je nutné ji nejprve pochopit v rámci globálního hlediska. Každý evropský stát má povinnost umožnit každému cizinci nebo migrantovi plnohodnotné vzdělávání. Jsou k tomu zavázány dvěma dokumenty, díky kterým musí poskytnout rovné vzdělávací příležitosti pro všechny děti cizince. Těmi dokumenty jsou Deklarace práv dítěte z roku 1959 a Univerzální deklarace lidských práv z roku 2019. Není nikde přesně stanoveno, jakým způsobem má toto vzdělávání probíhat, jakou formu má mít nebo v jakém rozsahu těmto žákům poskytovat pomoc pro začlenění do příslušné kultury. Státy se snaží dělat vše pro to, aby začlenění a celý proces integrace probíhaly bez problémů pro všechny strany. V evropských státech je systém vzdělávání velmi podobný. Téměř ve všech je základní vzdělávání povinné. S ohledem na žáky s odlišným mateřským jazykem to znamená, že pokud dítě přicestovalo z jedné evropské země do jiné, nebude se přístup vzdělávání nijak zdatelně lišit. Problém by nastal, pokud by žák přišel z rozvojových zemí, kde výuka neprobíhá v takovém rozsahu jako ve státě, do kterého přicestoval. Samozřejmě se stále setkáváme s diskriminací a nenávisť mezi některými národy – tento problém ale jen tak nezmizí, jde ruku v ruce s historií samotné Evropy. Učitelé se s tím musí naučit pracovat. (Záleská, 2020)

V Evropě se setkáváme s několika modely vzdělávání dětí cizinců. Jedná se o model integrační, kdy je dítě po příchodu do země zařazeno do třídy dle svého věku a vzdělává se zde podle závazného a odpovídajícího kurikula. Žák je do vzdělávání ve vyučovacím jazyce v rámci vyučování anebo dle vlastní vůle po škole. Podle svých možností může požádat o podpůrná opatření. V některých případech se umísťuje o ročník níže, což není řešení, jelikož znalosti, které zde bude získávat, již má osvojené. Druhý model se nazývá separační – kdy žáci nechodí do školy do té doby, než si vyučovacím jazyk osvojí natolik, aby v něm mohlo probíhat vyučování. Tenhle způsob lze udržovat buď dlouhodobě, nebo pouze přechodně. Na školách se v některých případech vytvářejí separační třídy, do kterých jsou žáci rozdělováni dle úrovně vyučovacím jazyka. (Záleská, 2020)

Častěji je v evropských školách aplikován model integrační, v České republice též. Model separační je spíše ojedinělý a účinný v těch případech, kdy je ve třídě více cizinců než žáků majority.

Po posledním sčítání lidu, které bylo provedeno v roce 2011, zde bylo registrováno kolem 4 % cizinců. Je dobré si uvědomit, že to bylo před válkou na Ukrajině, kvůli které do České republiky přicestovalo velké množství cizinců. Ukrajinci jsou nám kulturně velice blízcí a většina registrovaných migrantů také. Dostí přibývá také přistěhovalců z asijských zemí. Oproti jiným evropským státům je pro většinu cizinců naše republika pouze země transitní. Znamená to, že migranti se zde nezdržují a neusazují na zbytek života. (Záleská, 2020)

Aktuální číslo legálních migrantů v České republice zahrnující trvale i přechodně žijící cizince je 1 116 154. Nelze zjistit zcela přesná čísla, jelikož zde žije i mnoho nelegálně přichozích a neregistrovaných cizinců. (MVČR, 2022)

Před příchodem migrantů z Ukrajiny v České republice nebyl problém s velkou nenávistí mezi občany a cizinci. To se časem změnilo, stále se ale uvádí, že tuto situaci naše republika zvládá lépe než většina evropských zemí. Ve školách je proto důležité zařazovat do výuky multikulturní výchovu. (Záleská, 2020)

Multikulturní výchova je jako pojem zařazena i pedagogickém slovníku. Průcha, Walterová a Mareš (2009) ji definují takto: „*V zahraniční pedagogice často uplatňovaný termín. Je to jednak interdisciplinární oblast teorie a výzkumu, jednak soubor praktických aktivit. Usiluje o to vytvářet prostřednictvím vzdělávacích programů způsobilost lidí, chápat a respektovat i jiné kultury než svou vlastní, eliminovat nebo oslabovat etnické či rasové předsudky. Má značný praktický význam vzhledem k vytváření postojů vůči migrantům, příslušníkům jiných národů, kultur, ras apod.*“ (s.160)

Multikulturní výchova je zakotvena v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání (dále jen RVP) jako průřezové téma. Díky tomu by měla být zařazena do tematických plánů každého ročníku, není to ale podmínkou. Cílem této výchovy je seznámit se s různými kulturami, tradicemi a hodnotami jiných národů, než je ta naše a najít společnou cestu soužití v jedné skupině bez problémových situací. Prostřednictvím multikulturní výchovy by si měli žáci uvědomovat postavení naší kultury v rozmanitosti těch ostatních. Skrze ni by měli poznávat vlastní kulturní zakotvení a rozvíjet kladné a tolerující vztahy k těm ostatním. Jelikož se nacházíme v době, kdy je ve školách čím dál tím větší kulturní rozmanitost, je důležité tomuto průřezovému tématu věnovat větší pozornost. Pokud je ve třídě žák z menšinového etnika, měl by mu vyučující prostřednictvím výuky pomáhat poznávat kulturu naší země. A naopak žákům České republiky pomáhat pochopit kulturu žáků menšin. (RVP, 2021)

Multikulturní výchovu lze ale také chápat jako prohloubení vztahů ve třídě ve vazbě mezi učitelem – žákem – rodinou – místní komunitou. Ve třídách se totiž mnohdy mísí velice pestrá skupina kultur. Škola by měla být místem, kde se bude ke všem přistupovat bez rozdílu a bude se zde každý cítit příjemně. V rámci jejího fungování by měly být odbourávány předsudky vůči minoritám ve společnosti a všichni aktéři by se měli vyvarovat nenávisným poznámkám či dokonce šikaně žáků cizinců. (RVP, 2021)

Jak bude vyučující multikulturní přístup rozvíjet ve výuce je pouze na něm a má několik možností. Pokud je žák cizinec ve třídě přítomen, je nejlepší, když svoji kulturu představí ostatním sám. Toto průřezové téma lze propojovat s různými předměty. RVP nabízí několik tematických okruhů, které pomohou s plánováním a zapojením do výuky. Mnoho neziskových organizací nabízí programy s tímto tématem určeným pro různé minority nebo pro všeobecný rozhled kultur nám příbuzných. (RVP, 2021)

Klíčovým bodem pro úspěšnou adaptaci na školní prostředí je školní a třídní klima. Většina času a aktivit ve škole se tráví v jedné třídě. Je to skupina jako každá jiná a má i svůj vlastní vývoj. Vznikne, rozvíjí se a po čase zanikne. Má i své dané cíle. Dítě, které přijde do kolektivu, kde se všichni znají a mají svá pravidla, to má velice těžké. Pokud nerozumí jejich jazyku, nemá moc šancí se do kolektivu zařadit. Tudíž se na třídní klima nesmí zapomínat a mělo by se brát jako důležitý stavební kámen celé integrace nově přichozích žáků s odlišným mateřským jazykem. (Kostecká a kol.,2019)

Škola by měla plnit pět základních funkcí: „*Děti, které do ní přicházejí, má: naučit předepsanému učivu; vychovávat, aby se staly kvalitními lidmi; socializovat, aby mohly bez překážek vstoupit do společenského života; naučit je, jak se učit, aby se samy mohly učit po celý život; a naučit je samostatnosti, aby dokázaly postupně přebírat odpovědnost za svůj život do vlastních rukou.*“ (Mareš & Ježek, 2012 s 6.) V této definici platí vše i pro žáky s odlišným mateřským jazykem. Sociální klima školy je také jeden z důležitých faktorů pro úspěšnou integraci žáků přicházejících z ciziny.

„Každodenní zkušenosti učitelů, výchovných poradců, školních a poradenských psychologů upozorňují na skutečnost, že učení a chování žáků není pouze individuální záležitostí, ale je ovlivňováno mikrosociálním prostředím, v němž se žáci pohybují. Platí to zejména o prostředí konkrétní školy, konkrétního učitelského sboru, konkrétní školní třídy a konkrétní skupině vrstevníků, s níž se žák či žákyně kamarádí, na jejíž mínění dá.“ (Mareš, 1998 s.1)

Z definic od Mareše plyne, že na integraci žáka a jeho působení v klimatu školy či třídy spolupracují všichni zaměstnanci a žáci školy. (Kostecká a kol.,2019)

1.3 Pomocné instituce

Protože každá integrace cizince do kolektivu je jiná a protože se jedná o situaci, na kterou je třeba být jako vyučující dobře připraven, existuje v České republice několik institucí, které poskytují školám a školským zařízením odbornou pomoc právě se začleňováním žáků cizinců do školních kolektivů.

Jako první by mělo být zmíněno Ministerstvo školství. To vydalo odbornou metodickou příručku pro práci s žáky cizinci. Dá se říct, že jsou zde k nalezení veškeré informace pro uvedení do tohoto tématu. Ministerstvo má zpracovaná veškerá důležitá témata, která je vhodná znát před tím, než učitel začne žáky cizince ve školách učit. Jedná se o instituci, která se primárně zabývá vzděláváním a pomocí učitelům se i v tomto tématu vzdělávat. Pod ministerstvem školství působí i asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka, která vydává opět různé publikace na svém webu. (MŠMT, 2022)

Inkluzivní škola je webová stránka, na které lze najít téměř vše, co se týká problematiky vzdělávání žáků s odlišným mateřským jazykem. Je zde pomoc pro žáky, učitele, rodiče. Dále informace k workshopům a dalšímu vzdělávání. Stránka je plná různých materiálů pro žáky od mateřské školy až po studenty středních škol. Pokud zde rodič či vyučující hledá podporu, najde mnoho kontaktů na odborníky, kteří jsou velice ochotní, jak přes e-mail, tak i osobně se vším pomoci. Inkluzivní škola úzce spolupracuje s organizací META o. p. s., se kterou je propojena. (Inkluzivní škola, 2022)

META o.p.s. je nevládní neziskovou organizací, která má za cíl, aby všichni cizinci měli rovný přístup ke vzdělání a sociální adaptaci. Je to sociální služba, která nabízí různé formy poradenství, pomoci, dalšího vzdělávání či kurzy českého jazyka. Vydává mnoho užitečných publikací. Mezi jejich činnosti lze zařadit rovněž konání seminářů či přednášek týkajících se tématu cizinců. (META o.p.s., 2022)

Centra na podporu integrace cizinců – Správa uprchlických zařízení MV jsou ve čtrnácti krajích České republiky. Je možné zde najít podporu s tlumočením a poradenství pro cizince, nově i pro občany Evropské unie. Centrum nabízí služby sociálního a právního poradenství, adaptačně integrační kurzy, kurzy českého jazyka a přípravu na zkoušky k získání českého občanství. Mimo jiné organizují i sociokulturní kurzy směřované na aktuální téma a různé akce pro společná setkávání majorit a minorit. (CPIC, 2022) (SUZ MV, 2017)

Centrum pro integraci cizinců je podobné právě formátu Centra na podporu integrace cizinců. Poskytuje podobné služby, jen centra spadají například pod krajské úřady. Mezi jejich služby patří poradenství, kurzy českého jazyka nebo pomoc s tlumočením. Mají působnost pouze v konkrétních krajích České republiky. (Integrační centrum pro cizince, 2022)

Národní pedagogický institut ČR, dříve nazývaný jako národní institut dalšího vzdělávání, je určen jako podpora učitelům a lektorům českého jazyka. Jejich stránky nabízejí mnoho webinářů, kurzů nebo materiálů nejen k výuce cizinců, ale i k výuce na školách různého typu. Mnoho učitelů jejich služby nevyužívá, jelikož o nich neví. Pro výuku českého jako druhého jazyka poskytuje mnoho pomocných materiálů a informací. Je možné se na ně obrátit i v případě, že si učitel neví s žáky s odlišným mateřským jazykem rady nebo také z pozice ředitele školy. NPI vydává mnoho užitečných publikací a učebnic pro výuku českého jazyka. Mimo jiné bylo touto institucí vydáno Kurikulum výuky češtiny jako druhého jazyka pro základní vzdělávání, které obsahuje test na zjištění znalostí a rozřazení žáků do skupin dle úrovně znalosti českého jazyka. (NUV-NPI, 2022)

ČT EDU je největší portál vzdělávacích videí v České republice, který vznikl v pandemické době, kdy si české školství zvykalo na distanční výuku. S tvorbou tohoto kanálu pomáhali učitelé, kterým nebylo vzdělávání žáků lhostejné. Dodnes, i když není pandemie a vzdělávání probíhá již klasickým způsobem, ČT EDU vydává vzdělávací materiály. S příchodem válečného konfliktu na Ukrajině pomáhalo s výukou češtiny jako druhého jazyka. Díly provází dvě postavy a pomáhají žáků se vzdělávat. (ČTEDU, 2022)

2 Problematika vzdělávání žáků dle platné legislativy

Žáci cizinci, jinak řečeno žáci s odlišným mateřským jazykem, jsou vzděláváni podle školského zákona č. 561/2004 Sb. Konkrétně vzdělávání dětí/žáků cizinců ve všech stupních vzdělávání spadá do § 20 toho zákona. Všichni žáci cizinci mají stejný přístup ke vzdělávání jako občané České republiky. (NPI, 2022)

Základním dokumentem, který se týká všech žáků nastupujících do základního vzdělávání je Školský zákon 561/2004. Ustanovuje povinnou školní docházku a všechny povinnosti a náležitosti týkající se žáků základních škol včetně žáků cizinců.

Listina základních práv a svobod je ucelený ústavní dokument ukotvující základní lidská práva. Je to dohoda mezi státem a občanem. Pokud dojde k porušení lidských práv a svobod lze se od státu domáhat spravedlnosti. Některé podmínky jsou ale vázány na české občanství. Problematiky národnostních a etnických menšin se týká hlava třetí. Stojí zde, že každý má právo na vzdělání ve svém jazyce, konání úředních styků v mateřském jazyce a tito občané mají právo účastnit se jednání o tématu národnostních a etnických menšin. (Hlava 3 usnesení č. 2/1993 Sb. listina základních práv a svobod – znění od 01.10.2021)

Na evropské úrovni existují závazné dokumenty, které zajišťují práva všech občanů Evropské unie. Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod obsahuje všechna práva, která mají lidé v rámci celé Evropy. Mimo jiné je zde i právo na vzdělání, které nesmí být nikomu zakazováno. Povinností všech občanů je respektovat lidská práva. (sdělení č. 209/1992 Sb. úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokoly k ní – znění od 01.08.2021)

Na úrovni mezinárodní byla v roce 1989 vydána Úmluva o právech dítěte. Státy, které ji podepsaly, se jí musí bez výjimky řídit. Jedná se o mezinárodní smlouvu zajišťující občanská, politická, sociální, ekonomická a kulturní práva všech dětí. Dle ní všem dětem musí být umožněn povinný a bezodkladný nástup do základního vzdělávání. Dále pokud dítě neporozumí jazyku v zemi, ve které žije, mají smluvní strany zabezpečit, aby mu byla zajištěna bezplatná pomoc tlumočnicka v případě řešení problémů. (sdělení č. 104/1991 Sb. úmluva o právech dítěte – znění od 29.03.2010)

V České republice vzdělávání žáků cizinců určuje dále také vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky.

Vzdělání cizinců a jejich jazyková příprava je definována v §10 a v § 11. Je zde popsán postup, který musí škola splnit před začátkem jazykové přípravy. Každá spádová škola musí přijmout žáka ze spádové oblasti. Pokud je zde více jak 5 % cizinců, může pro ně zřídit kurzy jazykové přípravy. Pokud ne, musí žák cizinec, jak praví zákon, docházet do nejbližší školy, která tento počet splňuje a kurzy nabízí. Ve správním obvodu obce musí být alespoň jedna škola, která podmínky splňuje. (vyhláška č. 48/2005 Sb. o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky – znění od 01.01.2023)

Pokud se u cizinců objeví jiná překážka v plnění školní docházky, kromě jazykové bariéry, jejich vzdělávání spadá pod §16 školského zákona. Na základě doporučení od školského poradenského zařízení lze dle vyhlášky č. 27/2016 přiřadit žáka do podpůrného opatření. Pokud je u žáka shledán podnět vyžadující vyšetření v takovém zařízení, musí s tím souhlasit zákonný zástupce. Pokud se jedná o nově příchozí občany, bude potřeba s rodiči citlivě promluvit a vše jim vysvětlit, nejlépe za pomoci tlumočnicka, který pomůže překonat jazykovou bariéru. Dále je důležité v takovém případě mít k dispozici dokumenty o zdravotním stavu žáka nebo alespoň kontakt na někoho, kdo poskytne informace o případném znevýhodnění. Je možné, že se vyšetřená diagnóza ze země původu žáka bude lišit s diagnózou určenou u České republiky. Ve vyhlášce č. 27/2016 je i doporučená dotace vyučovacích hodin českého jazyka jako jazyka druhého. (NUV.NPI, 2022)

Národní pedagogický institut vydal společně s ministerstvem školství Kurikulum češtiny jako druhého jazyka pro základní vzdělávání. Obsahuje mimo jiné i vstupní test, dle kterého jsou žáci rozděleni do kategorií podle znalostí českého jazyka. Je to dokument, který obsahuje vzdělávací oblasti, které by škola měla ve výuce zohlednit. Obsahuje mimo jiné i metodiku, ukázky, doporučení a pomoc s plánováním výuky. Je to kurikulum, ve kterém škola najde vše potřebné k organizaci a výuce českého jazyka pro cizince, pokud se chce striktně držet nějaké normy. (NPI, 2022)

Legislativa podpůrná opatření rozděluje do pěti stupňů. Čeští žáci se do nich zařazují dle stupně znevýhodnění, které jim omezuje plnit povinnou školní docházku. Žáky s odlišným mateřským jazykem lze zařadit do prvních třech podpůrných opatření. Liší se v míře podpory žáků cizinců, a to nejen co se týče personální pomoci v podobě asistentů pedagoga, ale i v hodinové dotaci hodin českého jazyka jako druhého nebo v úpravě obsahu vyučování. Záleží také na tom, jestli žák má výše zmíněná znevýhodnění nebo se jedná jen překážku ve vyučujícím jazyce. (odst.1, §2 vyhláška 27/2016 Sb., 2016)

Pokud přijde dítě s vysvědčením a potřebuje jej uznat pro další vzdělávání v České republice, je nutné navštívit nostrifikační úřad. V některých případech pro uznání vyššího vzdělání bude muset splnit zkoušku ústní nebo praktickou. Veškerý postup a podmínky jsou popsány ve vyhlášce č. 12/2005 Sb. o podmínkách uznání rovnocennosti a nostrifikace vysvědčení vydaných zahraničními školami. (vyhláška č. 12/2005 Sb. o podmínkách uznání rovnocennosti a nostrifikace vysvědčení vydaných zahraničními školami – znění od 11.01.2005)

Všechna poradenská pracoviště jsou pro nově přichozí žáky ze zahraničí bezplatně k dispozici, a to včetně kariérního poradenství. Všechna práva a povinnosti v této problematice stanovuje vyhláška č. 72/2005 o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních. (vyhláška č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních – znění od 01.01.2021)

Vzdělávání žáků s odlišným mateřským jazykem je nejvíce věnována vyhláška č. 27/2016 Sb., která nahradila vyhlášku č. 73/2005 Sb. Jsou zde popsány podmínky a udělení jednotlivých podpůrných opatření, které udávají úpravu vyučování a počet hodin češtiny jako druhého jazyka.

Podpůrná opatření prvního stupně lze žákům udělit bez vyšetření ve školském poradenském zařízení. Jedná se o opatření, která škola naplňuje na vlastní náklady s vlastním personálním zajištěním – koordinátor i zajišťovatel je škola sama. Jinak řečeno, jedná se hodiny doučování navíc, které vyučuje ve většině případů třídní učitel nebo učitel toho předmětu, který žák potřebuje zlepšit. V tomto případě jsou to hodiny češtiny jako cizího jazyka. Hodinová dotace není nijak omezena. (příloha č. 1 k vyhlášce č. 27/2016 Sb.)

Podpůrná opatření druhého stupně lze udělit pouze na doporučení školského poradenského zařízení. V doporučení je uvedeno, jak se žákem pracovat a co může být v rámci podpory poskytnuto. Hodinová dotace českého jazyka je určena v základním vzdělávání na tři vyučovací hodiny týdně s tím, že se nepřesáhne sto dvacet hodin. Jiná úprava obsahu není nutná. Je potřeba adaptace na kulturní prostředí a na prostředí ve třídě. Dle doporučení lze vypracovat i individuální vzdělávací plán a pořídit potřebné pomůcky. (příloha č. 1 k vyhlášce č. 27/2016 Sb.)

Podpůrné opatření třetího stupně musí opět doporučit školské poradenské zařízení, kde bude i znění podpory žáka. Hodinová dotace českého jazyka jako cizího jsou tři hodiny týdně, ale nesmí se překročit tři sta hodin za školní rok. Úpravu obsahu a vypracování IVP upřesní v doporučení poradenské zařízení. To může dítěti přiřadit i asistenta pedagoga a upřesnit jeho hodinovou dotaci při práci s žákem. Toto podpůrné opatření se používá v nejsložitějších a nejtěžších případech. Nejčastěji se lze setkat s podpůrným opatřením prvního stupně. (příloha č. 1 k vyhlášce č. 27/2016 Sb.)

3 Výuka češtiny jako cizího jazyka v českých školách

V dnešní době je výuka čeština jako druhého jazyka celkem aktuální téma na všech základních školách po České republice. Do škol přišlo mnoho ukrajinských žáků a některé školy neví, jak se s tím vypořádat. Existují ale samozřejmě ředitelé, kteří jsou otevření, informovaní a vědí, jak žáky správně rozvíjet.

V roce 2021 prošlo vzdělávání žáků s odlišným mateřským jazykem novelizací. Studentům je k dispozici dotace 100–200 hodin výuky češtiny jako cizího jazyka, která probíhá dle Kurikula češtiny jako druhého jazyka pro základní vzdělávání. Počet hodin určuje ředitel školy a výuka probíhá v dopoledních hodinách místo výuky v jejich kmenové třídě. Žákům by měla pomoci v integraci a v rychlejší jazykové přípravě pro další předměty. (Kourkzi, 2021)

Důležité je si uvědomit, že žák s odlišným mateřským jazykem slyší český jazyk poprvé v životě. Jeho výuka probíhá celá v jazyce, kterému nerozumí. Pro takového žáka je český jazyk cizí, tudíž je potřeba v jeho výuce postupovat úplně stejně, jako během výuky jazyka anglického, německého nebo jakéhokoli jiného cizího jazyce, kterému se jako cizímu vyučují české děti. Jinak řečeno, český jazyk by se v tomhle případě měl vyučovat jako druhý jazyk, nikoliv jako jazyk první. (Inkluzivní škola, 2022)

Ve Spojených státech amerických mají učitelé povinnost vytvořit všem studentům stejné podmínky ve vzdělávání i přes to, že hovoří jiným jazykem než anglickým. Všichni učitelé jsou tudíž povinni absolvovat kurzy, které jim tyto podmínky pomohou splnit. Jsou i modifikovány podmínky pro splnění zkoušek. (August & Hakuta, 1997)

Jak již bylo několikrát zmíněno, nejlepší je se vžít do situace nově přichozích dětí. Uvědomit si, že opravdu ničemu nerozumí a potřebují pomoci se vším hned od začátku. Český jazyk se musí prezentovat jako prostředek ke komunikaci, bez kterého se zde neobejdou. Pokud žák uslyší, že je velice těžký, vytvoří si negativní postoj a bude práce s ním složitější. (Inkluzivní škola, 2022)

Je dobré si před výukou určit cíle, čeho vlastně má výuka dosáhnout. Uvědomit si, k čemu tyto žáci český jazyk potřebují. Neučí se stejně jako český jazyk pro české děti. Například nelze žáky s odlišným mateřským jazykem učit vyjmenovaná slova a slovní druhy bez jakékoliv souvislosti!

Před začátkem výuky je dobré si určit, zda bude komunikace mezi učitelem a žákem probíhat pouze v českém jazyce nebo v jiném a pro obě strany srozumitelném. Je třeba rozhodnutí zohlednit ze všech možných úhlů a posoudit, zda takzvaný mediační jazyk bude ve výuce pomáhat nebo naopak škodit. (Inkluzivní škola, 2022)

Zvolení materiálů a učebnic je další důležitý fakt, který ve výuce může velkou část práce ulehčit. Při vybírání se musí myslet na to, aby témata v učebnicích korespondovala s cíli výuky. Dnes již existuje mnoho doplňkových materiálů a internetových zdrojů. (Inkluzivní škola, 2022)

V roce 2008 učitelé v rámci jedné studie zmiňovali, že k výuce cizinců na českých školách je minimum materiálů a pokud nějaké jsou, nedá se dle nich učit. Učitelé na tuto problematiku v té době nebyli připraveni a dle uvedených rozhovorů se někteří práci s dětmi s odlišným mateřským jazykem vyhýbali. (Plishke, 2008)

Zásadní pro všechny vyučující českého jazyka jako cizího by mělo být heslo: „Nepoužíváme k výuce učebnice určené pro české děti na výuku českého jazyka!“

Volena by měla být taková témata, která jsou dané věkové kategorii blízká. Vyučující by se měl snažit během výuky dostávat žáky do situací, do kterých se dostanou v běžném životě a používat při výuce modelové situace. (Inkluzivní škola, 2022)

V každém tématu by se mělo objevit propojení slovní zásoby, mluvení, porozumění, výslovnost a dle věku i část gramatiky.

Při výuce je důležitý také jazyk vyučujícího. Záleží opět na tom, jaké národnosti žáci jsou. Někteří budou rozumět bez problémů, někteří naopak nebudou rozumět nic. Je důležité odhadnout situaci a přizpůsobit tomu řeč. Mluvené slovo je stejně vážené jako práce těla při vyjadřování. Mnohdy řekne i více. Pozor na kulturně odlišné národy, u kterých může gestika vyjadřovat naprosto odlišné situace. (Inkluzivní škola, 2022)

Jako obvykle se postupuje od nejjednoduššího ke složitějšímu. Vše se učí v kontextu, aby žák lépe chápal a používá se správné vyjadřování bez ohledu na složitost a komplikovanost. (Inkluzivní škola, 2022)

Během výuky je dobré si neustále připomínat desatero:

1. Myslíme na to, že žáci, kteří přišli za zahraničí jsou stejně nadaní jako ty česky mluvící. Přistupujeme k nim s pochopením a pohledem na jejich schopnosti a dovednosti.
2. Pomáháme žákovi se adaptovat na nové prostředí a kamarády. Nespěcháme na něj. Můžeme mu sehnat průvodce v jeho věku, aby nebyl neustále v doprovodu učitele.
3. Uděláme krátkou a pro žáka příjemnou jazykovou diagnostiku.
4. Neumí česky nerovná se handicap.
5. Český jazyk učíme jako jazyk cizí!
6. Zapojujeme žáka do výuky i přesto, že neumí zcela česky.
7. Vytvoříme plán pedagogické podpory nebo dle potřeby individuální vzdělávací plán.
8. Při hodnocení bereme na neznalost jazyka velký ohled.
9. Komunikujeme s rodiči, i když neumějí česky.
10. Nebojíme se říct o pomoc. (ÚMČ Praha 12, 2019)

I při hodnocení je nutné se opírat o legislativu. Dle vyhlášky č. 28/2005 Sb. §15 odst. 6 hodnotíme žáky cizince dle úrovně jazyka, ve kterém probíhá vyučování. Hodnocení je zmíněno i v rámci podpůrných opatření zmíněných ve vyhlášce č. 27/2016, kdy musí hodnocení odpovídat osobnímu pokroku žáka. (Inkluzivní škola, 2022)

Znamená to tedy, že se hodnotí osobní pokrok žáka a nesrovnává se jeho výkon a výsledky s výkony a výsledky českých žáků. Jednání v tomto případě probíhá striktně individuálně. Hodnotí se tak, abychom žáka namotivovali. Zohledňuje se úroveň jazyka českého a pro zlepšení podpory se vypracovává plán pedagogické podpory nebo individuální vzdělávací plán.

Hodnocení probíhá převážně slovně. Znamky se mohou v některých zemích lišit. Pokud se vyučující rozhodne žáky nehodnotit vůbec, je dobré vymyslet jiný způsob, aby tento krok nebyl spíše demotivační. Může se stát, že nejsou dostatečné podklady na hodnocení žáky za pololetí, tudíž je nehodnocen. Pokud se jedná o druhé pololetí, může ředitel školy vypsát termín na přezkoušení, a tudíž získání vysvědčení, a to nejdéle do září následujícího roku. (Inkluzivní škola, 2022)

Je mnoho možností, jak a kde absolvovat kurz českého jazyka. Většina jazykových škol nabízí tuto možnost a většina organizací, které jsem popsala výše, nabízí i bezplatnou pomoc a výuku. Na výuce se samozřejmě v největší míře podílí spádová škola, která má i povinnost žákovi s odlišným mateřským jazykem poskytnout vzdělání. (Inkluzivní škola, 2022)

S žáky z Ukrajiny přišla nová legislativa, a to LEX Ukrajina, která udává přesné pokyny hodnocení. Není zde nutné uvádět přesná znění, jelikož se tento zákon neustále mění a během procesu vydání této práce by mohly být zde uvedené informace už nepravdivé.

Aby se žák ve třídě necítil „navíc“ a aby mu škola pomohla se adaptovat na nové prostředí a kamarády, je dobré zvolit takzvaného patrona či průvodce. Pro dítě bude příjemnější, když bude po škole provázen stejně starými žáky než učitelem. Lze to pojmout různými způsoby. Žáci se u žáka cizince mohou střídát po dnech nebo po týdnech. Každý žák může dostat jinou činnost. Je to jen na třídním učiteli, jak se toho chopí. (Inkluzivní škola, 2022)

U rodin, které v České republice žijí delší dobu, se často objevuje využívání dětí jako tlumočnicků. Nejčastěji tomu tak je v rodinách asijských přistěhovalců. Typický případ je, že rodiče pracují na tržnici, umí základní fráze, které používají v rámci obchodu. Děti chodí do školy a umí plynule bez problémů česky, protože se zde narodili a chodí od malička mezi české děti. Jsou pak svými rodiči využíváni jako tlumočníci na úřadech a v různých životních situacích. Děti mnohdy umí česky lépe než jazykem jejich rodičů. (Souralová, 2015)

Nejedná se ale jen o tyto národy. Týká se to celkově všech. Ve škole však nikdy nesmí komunikace probíhat tímto způsobem a už vůbec ne při řešení problémů. Žák může vše přetlumočit úplně jinak, než to ve skutečnosti je a může dojít k nedorozumění.

Komunikace s rodiči by měla probíhat nejlépe psanou formou, aby se ke sdělení mohli rodiče kdykoliv vrátit a třeba v klidu přeložit. Mluvená forma by měla probíhat s tlumočnickem, avšak sdělení nemusí být přesné.

Neméně důležitá je pro učitele ve školách i diagnostika. Zjištění, s jakou úrovní českého jazyka dítě vstupuje do školy pomáhá nejen při výuce, ale i při organizaci předmětu čeština jako druhý jazyk (dále jen ČDJ). Pokud se sejde více dětí se stejnou úrovní, bývají vytvořené vyučovací skupiny, v opačném případě výuka probíhá individuálně. V roce 2016 vytvořila po několika letech testování Meta, o.p.s. diagnostický nástroj, který má pomáhat školám právě v oblasti diagnostiky úrovně žáků cizinců. Neslouží k přesnému zařazení do jednotlivých skupin, ale ke zjištění míry podpory, kterou má dítě dostat v rámci ČDJ. Žáci se i přesto rozdělují do skupin A0-C1, jelikož se tato označení běžně používají. Ve vzdělávacím obsahu ČDJ jsou jednotlivé úrovně rozdělené na A, B, C. Liší se počtem hodin podpory a cílem. (Nosálová, 2018)

Když žák přijde poprvé do školy, vedeme s ním jednoduchý rozhovor a sledujeme, jak porozumí otázkám, jak se vyjadřuje, jak moc pomoci potřebuje k zodpovězení a jestli mluví gramaticky správně. U předškoláků vedeme rozhovor s obrázkem. Cílem rozhovoru je zjistit, jakou podporu od školy potřebuje. Pokud intenzivní – neodpoví na všechny otázky správně, zařazujeme do skupiny A. Pokud méně intenzivní – zvládne více jak 70 %, zařazujeme do skupiny B. Pokud má dítě pouze drobné nedostatky, probíhá jeho podpora na úrovni jeho kmenové třídy za podpory vyučujících. (Nosálová, 2018)

Existuje mnoho dalších diagnostických materiálů. Jeden je i v příloze Kurikula vydaného ministerstvem školství. Je na principu testu, kdy dítě pouze píše a zaškrťává správné odpovědi. Mimo to může být veden i rozhovor. Dle výsledků jsou žáci rozřazeni do úrovní do stupně podpory a tím je stanoven počet hodin ČDJ.

Samotná metodika a organizace ČDJ závisí na škole či samotném vyučujícím. Je k dispozici nespočet metodik a materiálů a každá je pojatá jiným způsobem. Organizace tohoto předmětu však musí být zakotvena ve školním vzdělávacím programu, ze kterého by měl vyučující vycházet. Základním kamenem je si určit cíl, čeho má žák za určitou dobu dosáhnout. Od toho se pak odvíjí volba materiálů či učebnic i způsob komunikace a výkladu. Gramatiku se žáci nejlépe učí dle mluveného vzoru, nikoliv učením se něčeho bez souvislostí. Nová slova zařazujeme systematicky, ať se jedná o pasivní či aktivní osvojování. Učitelé mluví spisovně a gramaticky správně. Metodickou posloupností se dá nazvat postupování od lehkého k těžšímu, nalezení rutiny ve výuce, neustálé opakování, přiměřený čas lekce, střídání aktivit i často opomíjená zpětná vazba. (Doleží, Škodová, 2015)

3.1 Vykořenění

Pod samotným slovem si můžeme představit mnoho situací. Vykořenit lze květinu, kterou vyjmeme ze své půdy, odtrhneme od původních kořenů a zasadíme ji do půdy jiné. Stejně tak je to i s dětmi, které opustí svoji zemi a přistěhují se do jiné. Jak pro květinu, tak pro dítě je to obrovská změna. Je potřeba si to z profese učitele uvědomit a k dítěti tak přistupovat. (Inkluzivní škola, 2022)

Dítě odejde ze své země, kultury a ze společnosti, které rozumí, do úplného opaku. Může si zde připadat jak v izolované bublině, kde nikomu nerozumí, a přesto zde musí žít plnohodnotný život.

Každý národ má nějaké skryté hodnoty, zvyky a tradice, které si mnohdy ani neuvědomí. Podávání rukou, polibek na tvář při rozhovoru, tykání a vykání. Smrkání na veřejnosti je někde zakázáno, oblékání musí být striktně dodržováno. Každý národ to má jinak. Pro nově přichozího tyto konvence musí být velice složité. Jak se ale přizpůsobit nové kultuře, když neznám jazyk? Někteří lidé stojí za názorem, že pokud tu chce někdo žít, musí se umět přizpůsobit. Ale jak, když nerozumí? Tlak na přizpůsobení a rychlá změna je pro většinu velice náročná. Mnohdy jsou lidé v takových situacích, že se dostanou právě do syndromu vykořenění. Cristina Igoa se tomuto tématu věnovala ve svých publikacích a článcích podrobněji. (Inkluzivní škola, 2022)

Žáci, kteří zažívají vykořenění, mohou působit velice tiše. Odmítají jakoukoli komunikaci. To by pro učitele mělo být zásadní znamení pro určení tohoto syndromu. Znaků ale může být hned několik:

- emocionální mix
- kulturní šok
- izolace
- zranitelnost
- vyčerpání
- neúspěšnost ve škole (Inkluzivní škola, 2022)

Učitelé si musí s žáky hodně povídat, pokusit se vžít do jejich situace, dát dítěti pocit, že sem patří, a dát kolektivu ve třídě možnost porozumět jeho kultuře a zároveň mu představit tu českou v rámci multikulturní výchovy. Stejně jako květině pomůže zahradník, jsou učitelé a vychovatelé takovými zahradníky pro nově příchozí děti. (Igoa, C.: The Inner World of the Immigrant Child, Lawrence Erlbaum Associates, 1995)

4 Žáci Ukrajinci

Se začátkem války na Ukrajině, a tedy s velkým množstvím nově přichozích žáků do českých škol, se změnila i jejich integrace. Nikdo s takovým zásahem nepočítal, takže se na nával nových žáků a studentů nedalo připravit. Nastalo několik situací, které neuměly školy řešit. Česká republika reagovala rychle a vytvořila zákon Lex Ukrajina. Ten se během roku změnil celkem pětkrát. Jsou zde uváděné aktuální informace, které se týkají období od 15. 2. 2023, kdy byla vydána zatím nejnovější verze – Lex Ukrajina IV.

V květnu roku 2022 bylo v základních školách celkem 68 000 žáků z Ukrajiny. V základním vzdělávání se průměrně dle českého statistického úřadu vzdělává devět set tisíc českých žáků. Počet nově přichozích tedy není malý, ale ani nějak závratně velký. Když to ale srovnáme s počtem žáků, kteří nastupují do 1. tříd, je to rozdíl mnohem menší. Každý rok jde do 1. tříd cca 90 000 žáků. Na tento nástup jsou ale školy připraveny. Na příchod takového množství žáků cizinců během školního roku nikoliv. Největší problém byl s kapacitami ve školách. Nejvíce registrovaných a nově přichozích Ukrajinců bylo hlášeno na západě Čech. (ČŠI ČR, 2022)

Bylo potřeba zařídit koordinaci žáků a jejich vzdělávání, registrace a tak dále. Ze začátku bylo mnoho dobrovolníků. Často se toho museli chopit zaměstnanci školy, či dobrovolníci z ČR či ukrajinské národnosti. Pomáhali i neziskové organizace a jiné organizace zabývající se touto problematikou. Jejich úkolem bylo komunikovat s rodiči, pomoci žákovi se zde zapojit do systému vzdělávání, který je odlišný od toho jejich. Dále se pomoc týkala, již na úrovni škol, úpravy obsahu, podávání informací pedagogovi. (ČŠI ČR, 2022)

Každý nově přichozí žák by dle povinné školní docházky měl nastoupit do škol. Nastával zde problém s tím, že ukrajinské školy učily online, tudíž žáci vyučování jako takové měli. Nástup do škol ze začátku povinný nebyl. Aktuálně s novým zákonem lex Ukrajina IV, mají všichni nově přichozí povinnost se nahlásit ve spádové škole a na vyučování z jejich rodné země se nebere ohled. Po příchodu do školy zjišťujeme výsledky z přechozí školní docházky. Bereme ohled na to, že na Ukrajině mají 11 tříd a známkování též do 11. Pro žáky to bude ze začátku matoucí. (MVČ, 2022)

Zákon č. 67/2022 Sb. stanovuje základní informace o příchodu žáků Ukrajinců do škol. Ředitel školy je povinen vypsát termín zápisu do povinného předškolního a základního vzdělávání pro žáky nově přichozí z Ukrajiny. Všichni žáci mají povinnost nastoupit do povinného vzdělávání do devadesáti dnů od dne poskytnutí dočasné ochrany. Žák je vyřazen z vyučování, pokud do patnácti pracovních dnů zákonný zástupce nedodá důvody k absenci. Žáci jsou po příchodu do škol zařazeni do tříd, které nejsou složeny jen z cizinců. Ředitel může třídu cizinců zřídit jen v případě, že to lze personálně zajistit. Dále jsou zde popsány podmínky pro přijímání na střední a vysoké školy. (Zákon č. 67/2022 Sb.)

4.1 Rozvoj komunikačních kompetencí u žáků z Ukrajiny

Komunikační kompetence je: „*Soubor jazykových znalostí a dovedností umožňujících mluvčímu realizovat různé komunikační potřeby, a to přiměřeně k situaci, charakteristikám posluchačů aj Zahrmuje též uplatňování sociokulturních pravidel komunikace...*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2009 s. 130)

Do komunikačních kompetencí se zahrnuje komunikace, řeč a jazyk. U žáků se tedy musí klást důraz na všechny tři stránky. U dětí s odlišným mateřským jazykem je dobré se zaměřit hlavně na lexikálně–sémantické, foneticko-fonologické a u pokročilých i na pragmatické roviny jazyka.

Lexikálně–sémantická rovina se zabývá slovní zásobou. Ať už pasivní, kterou dítě zná, tak aktivní, kterou v rozhovoru používá. Ve výuce by měla být snaha rozvíjet obě složky, avšak musí se určit, která je důležitější. (Klenková, 2006)

Foneticko-fonologická rovina je pro cizince náročnější. Jedná se o správnou výslovnost. U ukrajinských žáků není předpokládán velký problém s výslovností. Zde bude dělat problém Ř a důraz na první slabiku, jelikož v ukrajinštině hláska ř není a důraz je ve slovech kladen i na jiné slabiky. Dále mohou žáci chybovat v některých písmenech, která jsou v azbuce odlišná. (Klenková, 2006)

Poslední pragmatická rovina je spíše pro pokročilé žáky. Jedná se o komunikačně sociální schopnost. Vědět, co se smí v jaké situaci použít, aby to bylo správné. V mateřském jazyce to člověk vnímá téměř od dětství. V novém jazyce to může nějakou dobu trvat. V každém jazyce působí člověk na ostatní trošku jinak. Proto se říká: „Kolik umíš jazyků, tolikrát si člověkem.“ (Klenková, 2006)

V České republice byla ukrajinská minorita dlouhá léta nejpočetnější a díky aktuálně probíhajícímu konfliktu je tomu tak i nadále. V roce 2018 byl každý čtvrtý obyvatel České republiky Ukrajinec. S jejich příchodem souvisí i integrace žáků v českých školách. Žáci přichází z různých oblastí Ukrajiny a liší se tak v jazykové rovině i příslušníci této národnosti mezi sebou. (Macurová, 2019)

Rychlému studijnímu pokroku napomáhá blízká genetická příbuznost a typologická blízkost našich jazyků. Při testování znalostí si vedou dobře ve všech čtyřech oblastech jazykových kompetencí – ve čtení, psaní, poslechu i mluvení. Až v pokročilejší fázi výuky, kdy má jedinec již smysl pro lingvistiku a cit pro jazyk, se začínají projevovat odlišnosti spojované s různými historickými vlivy, rozdíly mezi analytickými a syntetickými tvary a podobně. Před výukou žáků cizinců obecně je dobré si zjistit, na jakém společném základu oba jazyky stojí. (Macurová, 2019)

Ukrajinci nemívají problém se zvukovou stránkou jazyka. Jedná se o slovanský jazyk, tudíž akcenty a fonetické systémy jsou si velmi blízké. Ukrajina obsahuje mnohem méně diakritických znamének. Slovní zásoba je v mnoha případech podobná. Může se ale stát, že slovo má v každém z jazyků jiný význam. Grafická stránka jazyka dělá jedincům větší problém. Azbuka je naprosto odlišná od latinky, a i přes to, že ukrajinský vzdělávací systém v některých případech latinku také vyučuje, nejsou všichni schopni jí psát. (Macurová, 2019)

K psanému projevu Ukrajinských žáků se v roce 2018 věnoval výzkum v rámci projektu na Univerzitě Karlově. Zúčastnili se jak studenti pokročilí, tak začátečníci, jedinci žijící na Ukrajině i v České republice. Rozdíl v těchto skupinách nebyl značný. Studenti učící se český jazyk na Ukrajině používali hojně spisovnou češtinu (dle učebnic). Studenti studující v České republice používali i vazby z češtiny hovorové. V psaní dělali respondenti největší chyby v diakritice. V některých případech nebyly čárky umístěny vůbec a v některých naopak tam, kde být neměly. Studenti chybovali i v případech, v nichž nejsou bezchybní ani Češi, a to v interpunkci ve větách a v problematice I a Y. (Macurová, 2019)

Co se týče morfologie, je hlavní problém se skloňováním a změkčováním. Dále byla rekordní chybovost v používání českých zájmen. To je velice zajímavý jev i u pokročilých, jelikož ukrajinština má také velké množství zájmen. Dále bylo časté chybování u slovesných tvarů a zvrtných sloves. Zvrtné tvary znají ze svého jazyka, v českém textu se však zájmena si a se spojují s následujícím slovem v jedno. Ukrajínští žáci velice často používají infinitivy a chybují v podmiňovacím způsobu. Stejně jako rodilí mluvčí, tak i Ukrajinci používají v textech gramaticky nesprávný tvar „aby jste“. (Macurová, 2019)

Česká syntax bývá pro všechny cizince velmi složitá. Shoda podmětu s přísudkem, předložkové vazby, české příklonky nebo již zmíněná zájmena jsou zdrojem častých chyb. (Macurová, 2019)

Se slovní zásobou nemívají ukrajínští přistěhovalci problém. Chybují nejčastěji ve špatných předponách, v nadměrném používání slovesa být a v nedostatečném pochopení slov, která jsou s jejich jazykem příbuzná. (Macurová, 2019)

Autorka zde uvádí i tipy do výuky českého jazyka pro ukrajinské žáky. Vyučující by se měl zaměřit na délku samohlásek v českých slovech. Dále u začátečníků začínat s tématy týkajícími se žáků samotných a mluvení v první osobě čísla jednotného. V začátcích je také dobré zařazovat postupně s různá témata týkající se České republiky, ale i Ukrajiny, na kterou se v učebnicích často zapomíná. (Macurová, 2019)

5 Diagnostika jazykových kompetencí dle nástroje MAIN

Cílem práce bylo posoudit, zda lze zjišťovat úroveň českého jazyka u cizinců jinak než klasickými testy, které jsou stereotypní a nastavené tak, aby pomohly zjistit, zda děti umí barvy nebo zvířata, ale už ne tolik porozumění a úroveň spontánního projevu. Jelikož byl průzkum prováděn na dětech, které pochází z Ukrajiny, jsou tyto testy zjišťující jednoduchou slovní zásobu velmi nízkou výpovědní hodnotu, jelikož zrovna tato témata jsou v jejich jazyce velice podobná.

Nástroj MAIN má za úkol zjistit úroveň komunikačních schopností, bezprostřední vyjadřování a různorodost slovní zásoby, což je pro nově přichozí cizince velice těžké. Sama jsem si to zažila, když jsem půl roku žila a studovala v Portugalsku. Je užitečné chodit na různé kurzy a určitě je to velice přínosné, ale učením slov se souvislý projev a porozumění mluvenému projevu bez psané podoby se jen tak nelze naučit.

Otázka na ověření cíle práce byla:

- Je nástroj MAIN využitelný ke zjištění jazykové úrovně žáků cizinců v učitelské praxi?

Pro zjišťování byla k dispozici homogenní skupina pěti nově přichozích cizinců z Ukrajiny.

5.1 Organizace průzkumného šetření

Na začátku bylo hlavním úkolem sehnat vzorek dětí, na kterém se budou dotazníky testovat. Bylo možné pracovat jen s dětmi cizinců, tudíž žádný z rodičů nesměl být obyvatelem České republiky.

Dále bylo potřeba si důkladně nastudovat dotazník MAIN. Je velice složité tomu porozumět tak, aby výsledky byly vypovídající. K testování je důležité si sehnat i nahrávací zařízení a kvalitní kopie obrázků.

Dostala jsem nabídku z Centra na podporu integrace cizinců podílet se na výuce českého jazyka pro nově přichozí ukrajinské děti, kterou organizoval Magistrát města Plzně. Pro moji diplomovou práci to byla nabídka, která se neodmítá. Měla jsem možnost učit dva čtrnáctidenní kurzy během letních prázdnin. Jelikož moje matka je zaměstnaná v Centru na podporu integrace cizinců, měla jsem možnost cizincům při jejich integraci pomáhat již před touhle nabídkou. Ovšem výuka kurzu pro mě poprvé znamenala práci s dětmi cizinci.

Kurzy byly vždy vypsány na dva týdny a každý den trvala výuka čtyři hodiny. Bylo na vyučujícím, kdy a jak často dělal pauzy. Nebyli jsme vázáni žádným sylabem či výstupním testem.

V prvním kole kurzu byly ve skupině děti z druhého stupně, což pro mě znamenalo, že jsem si musela hodně věcí dostudovat, jelikož to není moje aprobační a chtěla jsem, aby kurz pro ně byl přínosný. V druhém kole kurzu byly ve skupině děti ve věku prvního stupně. Jelikož kurz probíhal těsně před zahájením školního roku, snažila jsem se je připravit na nástup do českého vzdělávacího systému tak, aby měly lehčí začátky. Samozřejmě pro děti ve věku 7–9 let je kurz s dotací čtyři hodiny denně po dobu dvou týdnů hodně intenzivní až extrémně náročný, když děti v jejich věku dokáží průměrně udržet pozornost maximálně dvacet minut. Děti byly z různých oblastí Ukrajiny, mnoho z nich bylo válkou zasaženo.

Během hodin jsme probírali různá témata. Snažila jsem se kurz koncipovat tak, abych je naučila takovou slovní zásobu, kterou budou aktivně využívat a nebude to jen pouhé memorování slovíček. K výuce jsem používala přednostně učebnici DOMINO 1, která má skvěle seskládané kapitoly, dále jsem si pomáhala různými aktivitami z internetových stránek či z učebnice od Centra pro integraci cizinců – Nečtu, nepíšu, učím se česky. Nejvíce děti zajímaly české pohádky, jako je Krteček nebo Pojd'te pane, budeme si hrát, a pak mnoho českých písní, na které jsme si i zatancovali, o tom ale v jiné kapitole. Nejtěžší pro mě bylo zařadit do výuky téma rodina. Vždy po kurzech jsem přemýšlela, jestli je správné o tom s nimi mluvit, když se právě na Ukrajině děje to, co se děje. Po pár těchto rozhovorech jsem si ale řekla, že jim to může pomoci, že doma s nimi o tom nikdo mluvit nemusí. Učící bloky jsem tedy prokládala právě těmito diskusními kroužky, kde jsme pouze hovořili o různých tématech, a tím rozvíjeli komunikační dovednosti.

K testování byly po pečlivém zvážení vybrány děti z druhého běhu kurzu – tedy děti ve věku 1. stupně ZŠ. Mým záměrem bylo, aby byly přibližně stejného věku a nejlépe zde žily stejnou dobu. Vybrala jsem si tedy čtyři děti v mladším školním věku, abych mohla hodnotit stejnou úroveň, všem bylo 8 let. Délku pobytu v České republice jsem bohužel nemohla již nijak ovlivnit. Ve zkoumaném vzorku čtyř dětí jsou tři dívky a jeden chlapec. Původní počet se liší, jelikož jedna dívka přestala na kurz docházet.

5.2 Charakteristika průzkumného souboru

Skupina žáků, kteří byli využiti jako respondenti do praktické části mé diplomové práce, byla na přelomu mladšího a středního školního věku. Jedná se o věk 8 let. Žáci už tedy měli za sebou vstup do školy, který je pro jejich věkovou skupinu významný a představuje velkou změnu. (Doleží, 2014)

V tomto věku je důležitý nejen psychický, ale i tělesný vývoj, jelikož tělo velice rychle roste do výšky a vyvíjí se. S tím souvisí i následná únava a snížená výkonnost. (Matějček, 1986)

Hrubá i jemná motorika se zlepšuje, jelikož svaly přibývají na síle a děti zlepšují koordinaci svých pohybů. Vývoj lze sledovat také u psaní či kreslení. Délka pozornosti se také stále prodlužuje. Z počátečních deseti minut je možné u některých jedinců na konci tohoto vývojového období sledovat udržení pozornosti i na dobu delší než dvacet minut. (Langmeier, Krejčířová, 2006).

Další důležitou činností dětí tohoto věku je učení, které pro ně hraje již větší roli než těsně po nástupu do školy. Musíme dítě umět motivovat k učení a dát mu dobrý příklad toho, proč se zrovna tohle má učit a co mu to do života přinese. Žáci jsou přirozeně zvědaví, ale jen tehdy, když je téma zaujme. Problémy, které nastanou v procesu učení, rádi přijmou jako výzvu.

Slovní zásoba se také v tomto období zvětšuje. Dítě začíná mluvit ve složitějších větách a používat různé neznámé výrazy. Průměrně žák ve věku osmi let zná cca dvacet tisíc slov. (Langmeier, Krejčířová, 2006).

Co se týče kognitivního vývoje, začíná se dítě více zaměřovat na realitu. Nejen ve vyučování, ale i v rámci svého volného času, například při čtení knih, hledání zajímavostí či návštěvou muzeí.

Dle Piagetovi teorie kognitivního myšlení se děti ve věku 8 let nachází v období konkrétních operací. To znamená, že hledají logické souvislosti mezi fakty. Respektují základní logické operace a jak bylo zmíněno výše, zaměřují se na realitu. (Piaget, 1966)

Žáci tedy chápou čas, jeho nenávratnost, časovou osu, části dne a jejich posloupnost. (Vágnerová, 1996)

Co se týče vztahů ve skupině, probíhá v tomto věku navazování kontaktů bez problémů. Dítě nachází samo sebe a školní úspěšnost to značně ovlivňuje.

U dětí cizinců je vývoj samozřejmě stejný. Je důležité ale při jejich pozorování vzít v potaz to, že byly vyjmuty ze svého prostředí a musejí se v tak nízkém věku adaptovat na jiné, zcela nové. Navíc musejí překonat jazykovou bariéru.

Žáci, se kterými jsem během kurzu pracovala, byli ve věku 7–10 let. Byli velice aktivní a rádi se zapojovali do různých aktivit. Udržení pozornosti déle než 30 minut jim dělalo problém. Aktivity se musely měnit častěji a bylo vhodnější volit spíše takové organizační formy, při kterých se hýbali nebo něco vytvářeli. Pracovali často ve skupinách, aby navázali kontakty se svými vrstevníky. Velice dobře mezi sebou spolupracovali a fungovali jako skupina bez problémů. Jelikož zde věkové rozpětí bylo 3–4 roky, stávalo se, že starší by raději studovali, zatímco mladší si chtěli hrát. Snažila jsem se zaujmout obě věkové skupiny a uspokojit jejich potřeby.

5.3 Průzkumné metody

K výzkumu byl vybrán nástroj MAIN. Je to multijazykový test na hodnocení jazykových schopností. Již od roku 2012 je k dispozici jako diagnostický nástroj na měření narativních schopností u bilingvních dětí. Cílová skupina dětí pro diagnostiku je 3 až 10 let. Několik studií ale ukázalo, že ho lze použít u adolescentů či dokonce dospělých. Od klasických testů se tento zaměřuje na měření porozumění a produkce vyprávění právě v několika jazycích. Byl vytvořen několika odborníky v rámci pilotního výzkumu, kterého se zúčastnilo více než pět set dětí jak bilingvních, tak i monolingvních v patnácti různých zemích a mnoha jazykových kombinacích. K mému výzkumu byla využita již novější verze z roku 2019, která byla přeložena z anglického jazyka a testována na sedmi stech dětech v Německu, Rusku a Švédsku. (Gagarina, N. a kol., 2019)

Jsou zde k dispozici 4 paralelní příběhy po šesti obrázcích, které jsou vytvořeny tak, aby měly mnoho různých pojetí. Mají stejnou makro i mikrostrukturu a jsou přiměřené z hlediska kulturních norem – lze najít verze pro všechny lidské rasy i osoby s pravolevou odlišností. (Gagarina, N. a kol., 2019)

Samotný MAIN ještě nebyl standardizován, to ale nemění nic na tom, jaké výsledky z něj získáme a jakou mají pro nás váhu. Součástí dotazníku jsou čtyři záznamové archy k příběhům, který je vždy v několika verzích – zprava doleva, naopak a s postavami různých lidských ras. Součástí MAIN je i dotazník pro rodiče, který je vhodné vyplnit, jelikož mnohdy výsledky testu o rodinné diagnóze dokreslí pozadí úrovně žáků. V každém protokolu naleznete přesné pokyny, jak s testem zacházet, co pozorovat a co říkat, aby zadávající příliš nenapovídal. Před začátkem musíme dítěti položit vždy rozehrivací otázky. (Gagarina, N. a kol., 2019)

Existují tři různé verze, jak postupovat.

- **Vyprávění** – dítě samo s pomocí obrázků vypráví příběh, jak jde za sebou, na konci odpoví na otázky k porozumění.
- **Reprodukce** – nejprve zadávající dítěti převypráví dle instrukcí celý příběh, poté ho dítě převypráví znovu, nakonec pokládá zadávající otázky na porozumění.
- **Modelování příběhu** – zadávající převypráví dítěti celý příběh a položí mu otázky na porozumění

Některé sekvence obrázků jsou určeny pouze pro jeden způsob dotazování, je důležité se s průběhem důkladně seznámit. Protokol je vždy rozdělen na část s pokyny a záznamový arch. Je členěn do dvou sekcí. První se zaměřuje na produkci, jsou zde podtémata – struktura příběhu, komplexnost struktury a mentální stavy. Druhá sekce se zaměřuje primárně na otázky zjišťující porozumění příběhu. Při testování je velice vhodné si rozhovor nahrávat, není totiž v silách zadávajícího doplňovat dotazník zároveň s výkladem dítěte. (Gagarina, N. a kol., 2019)

Na testování jsem nahlížela již z pohledu učitele na prvním stupni základní školy. Práce s odlišnými dětmi, nejen s cizinci, mě velice zajímá. Určitě toto testování vyžaduje důkladnou a časově náročnou přípravu. Jde o protokoly, stříhání, vybírání a sestavování obrázkových sekvencí, spolupráce s rodiči, sezení u nahrávek a další potřebné činnosti. Náročnost se ale vrátí na výsledcích, které vypovídají mnohem více než klasické testy na zjišťování pasivní slovní zásoby. (Gagarina, N. a kol., 2019)

Výsledky dotazníků jsou velice individuální. Neexistuje žádné shrnutí či společné vyhodnocení. Záleží pouze na tom, co vyučující, či ten, který testuje, chce zjistit o dítěti. Já jsem jako lektorka kurzu potřebovala zjistit, jestli žáci po jeho absolvování odcházejí s nějakými novými znalostmi – zda pro ně kurz byl přínosem. Samozřejmě jsem jen díky pozorování jejich projevu v průběhu lekcí věděla, že slovíčka a základní fráze, jako představit se a říct o sobě pár vět, umí.

Po rozhovorech jsem zjistila, že někteří mají problém v českém jazyce zformulovat věty. Dále jim chybí určitá slovní zásoba, kterou jsem bohužel za dva týdny nebyla schopná je naučit. Výhodou bylo, že jsem učila děti z Ukrajiny a ukrajinština s naším jazykem jsou si velice podobné. Moje konečné zjištění bylo, že děti mají před sebou ještě hodně práce, aby mluvily plynule česky.

Další na nedílnou součásti byly případové studie. Jedná se o popis úrovně a rodinného pozadí žáků. Jsou zde zahrnuty i jejich výsledky a pokroky během výuky českého jazyka. Celá byla vystavena na osobních rozhovorech a dotaznících MAIN. Rodinná anamnéza je sestavena podle získaných informací od rodičů. Jazykové dovednosti pak dle výsledků činnosti žáků.

5.4 Průběh kurzu

Nejsem oficiální lektor českého jazyka ani vystudovaný pedagog cizího jazyka. Jsem budoucí pedagog na prvním stupni základní školy, takže je možné, že jsem se během kurzu dopustila chyb. Každopádně z mého pohledu musím konstatovat, že vše fungovalo a děti to dle mého názoru bavilo.

První hodina byla čistě o seznámení a o zjišťování dosavadních znalostí. Začali jsme první lekci v učebnici Domino 1 – AHOJ. Téma pro žáky nebylo zcela nové, šlo pouze o upravení frází, které jsou v jejich jazyce velice podobné.

Osvědčilo se mi z prvního kurzu často procvičovat abecedu. Obzvláště pro malé děti je problém psát a číst v latině. Byl zde jeden chlapec, který během kurzu vše vyplňoval v azbuce. Pracoval téměř bez chyb, ale problém byl, že já azbuku neznám. Největší problém dělala písmena H, G, X, Y, U, potom slabiky s Ě. Během výuky bylo používáno několik publikací určených na výuku češtiny jako cizího jazyka.

Nejčastěji jsem používala učebnici Domino 1, kterou jsem si měla možnost vybrat sama. Jelikož jsem věděla, že budu mít malé děti, nechtěla jsem žádnou klasickou učebnici pouze s danými úkoly. V učebnici je spousta úkolů, které nemají jasný postup, tudíž s nimi lze vymyslet mnoho různých aktivit. Dále zadání jsou krátká, výstižná a v češtině, takže děti mají vzor i zde. Na konci každé kapitoly jsou možnosti si něco vyrobit, vystříhnout či zahrát. Na internetu je volně přístupná i metodika, ve které jsou pestré aktivity a návod, jak s učebnicí a pracovním sešitem správně pracovat. Vydaný je i druhý díl, se kterým jsem měla možnost také pracovat. Kapitoly jsou tam stejné, pouze obsah se liší. Často jsem z něj i pro mladší žáky kopírovala, aby více psali, než malovali. Je zde přiložené i CD s nahrávkami. Na konci učebnice jsou všechny texty vypsány. Občas jsem je žákům jen četla. Učebnice tedy rozvíjí všechny kompetence – čtení, psaní, poslech a mluvení.

Jako další doplňující publikace byly Jazykové hry a aktivity pro výuku češtiny od Zdeny Malé. Tento sborník aktivit je přílohou k učebnici českého jazyka Step by step. Je to kniha plná inspirací a činností, které jsou velice snadno realizovatelné a jsou nejen pro výuku českého jazyka, ale i jakéhokoliv jiného jazyka vyučovaného jako cizí. Brala jsem v ní inspiraci i do výuky na prvním stupni. Všechna cvičení jsou kopírovatelná a je prostor k nim psát poznámky, pokud si aktivitu jakýmkoliv způsobem upravíte. Jediné, co mi

nevyhovovalo, že je určena pro úroveň A1.1. a bohužel s některými činnostmi měli problém i pokročilí.

V neposlední řadě jsem hojně využívala také časopis Kamarádi. Je přímo určen pro děti cizinců v České republice. Každé číslo je zaměřené na jiný stát a na jiné téma. Já používala především ty, které byly orientované na Ukrajinu a její kulturu. Najdete v něm mimo jiné i různé pracovní listy, doplňovačky či hry, které lze nakopírovat a mít je napořád. Dle mých informací není časopis volně prodejný. Já ho získala v Centru pro integraci cizinců SUZ MV.

5.5 Plán výuky na 10denní prázdninový kurz českého jazyka pro žáky z Ukrajiny

Cíle:

- ⇒ Seznámit žáky s Českou republikou, s místními zvyklostmi a připravit je na nástup do českých škol.
- ⇒ Rozšířit slovní zásobu a vytvořit pozitivní vztah k našemu mateřskému jazyku. (Není cílem je naučit veškerou gramatiku.)
- ⇒ Jelikož jsou zde některé děti chvíli, je vedlejším cílem i seznámení s kamarády, případně navození trvalejšího přátelství.

Témata:

1. Seznámení	Když vejde paní učitelka do třídy, co ji odpovíš?
2. Škola a třída	Kdo má na starosti celou školu?
3. Rok+ počasí	Jaké roční období se střídají?
4. Rodina + dům	Jak říkáme sestře své maminky? Kde bydlím?
5. Můj den	Co jsi dělal o víkendu?
6. Tělo	Popíšu svoje tělo?
7. Stolování	Kdy se snídá a kdy se večerí?
8. Oblečení + barvy	Jakou barvu nosím ráda?
9. Zvířata	Jaké zvíře mám, nebo chci mít doma?
10. Město	Má naše město náměstí?

U každého tématu je kontrolní otázka. Pokud žák na ni bez problémů na konci kurzu odpoví, je pro lektora jasné, že si z kurzu něco odnáší.

Hodnocení jsem používala pouze slovní

Do příprav nezařazuji pauzy, je to na každém vyučujícím, kdy přestávku určí. Velice to závisí na charakteru skupiny. Časy aktivit jsou pouze orientační!

Pro přípravu jsem používala materiály od META o.p.s., NIDV – Prázdninová škola a celý kurz jsem používala učebnici a pracovní sešit Domino 1

Jsou to mnou vytvořené a odzkoušené přípravy. Nejsou vzorové ani jinak speciálně upravené. Skupinu dětí jsem dopředu neznala.

Děti jsem rozdělovala do skupin většinou dle toho, aby pokaždé byli s někým jiným. Intelekt, věk ani místo, kde seděli jsem nebrala v potaz. Práce byla ve skupinách, ve dvojicích nebo samostatně.

V tabulce je zaznamenáno i slovní zadání pro skupinu. Tučně zobrazená slova mohou být pro cizince složitá a je třeba na ně klást důraz.

Příprava na 1. vyučovací jednotku

Téma:	Seznámení a zjištění znalostí českého jazyka.
Cíl:	Žáci pozdraví a představí se ostatním. Žák se orientuje v české abecedě. Žák pozná, v jaké situace tykat a kdy vykat.
Časová dotace:	4 vyučovací hodiny
Věk:	7-9 let
Pomůcky:	učebnice Domino 1, rozstříhaná abeceda, prázdné kartičky, papíry
Úroveň ČJ:	A1

Tabulka 1-Příprava 1

Čas	Aktivita	Zadání	Popis aktivit	Poznámky
2 minuty	Přivítání	„Dobrý den, vítám vás na kurzu českého jazyka, na kterém se budeme scházet dva týdny. Mé jméno je Petra Němcová a budu vaše paní učitelka.“	Představení učitele a popis kurzu, co se děti naučí.	
5 minut	Výroba kartičky se jmény	„Každému z vás jsem rozdala papír a zkuste si každý vytvořit svoji jmenovku “	Dle vlastní fantazie.	Ulehčení práce pedagoga, Vysvětlit slovo jmenovka a názorně ukázat
10 minut	Vysvětlení rozdílu mezi ahoj a dobrý den.	Určitě všichni znáte slova ahoj a dobrý den. Věděli byste , v jakých situacích se používají?“	Lze použít modelové situace – zahrát si to	
15 minut	Každý o sobě řekne to, co dokáže	„Zkuste každý o sobě povědět pár slov, jen to, co zvládnete/dokážete “	Sedneme si do kruhu a zjišťujeme informace o ostatních	Při komunikaci je důležitá i řeč těla, velice napomáhá porozumění
10 minut	Obrázek sebe (viz učebnice Domino 1 str.2)	„Každý máte před sebou prázdný dotazník o sobě. Namalujte sami sebe, napište své jméno a odkud jste. Sedneme si do kruhu a postupně budeme říkat → Já jsem Petra a jsem z České republiky a ty?“	Namalovat se a napsat své jméno → sedneme si do kruhu a všichni se představí ostatním stylem – Ahoj, já jsem a jsem z Ukrajiny. → celá třída odpoví-Ahoj	Práce s učebnicí Domino 1, důležitá je opět názorná ukázka práce

Čas	Aktivita	Zadání	Popis aktivit	Poznámky
10 minut	Aktivita s obrázky	„Všechny papíry otočte a položte doprostřed . Zavřete oči a vyberte si jeden papír. A říkáme Já jsem Sofie a jsem z Ukrajiny a ty?“	Obrázky žáků otočím stranou dolů, každý si vybere jeden a sedne si zpět do kruhu. Každý postupně říká „Ty jsi ____ a jsi z Ukrajiny.“	Hlídat, aby nikdo neměl sebe. Učitel převede, aby žáci věděli, jak mají pokračovat
5 minut	Obrázek kamaráda (viz učebnice Domino str.1)	Máte před sebou stejný dotazník, ale tentokrát budete popisovat svého kamaráda . Může být z kurzu, z Ukrajiny, nebo i vymyšlený . Já vám představím svého kamaráda. To je Martina a je z České republiky. Kdo je tohle? “	napsat informace o kamarádovi	Když něco nevědí, přihlásí se. Názorná ukázka a zjistí, zda žáci rozumí
45 minut	Práce s učenici a pracovním sešitem Domino 1 kapitola Ahoj!	Zadání záleží na typu cvičení v učebnici a pracovním sešitě → viz metodika	odkud jsou děti a jak se jmenují – lze dělat i s kartičkami samotných žáků	
5 minut	Z nastříhané abecedy sestavujeme jména dětí ve třídě	„Každý máte před sebou abecedu, zkuste složit z písmen své jméno“	Pouze křestní jména, příjmení bývají složitější	Nejprve složím své a pak mi každý ukáže na jaké písmeno jeho jméno začíná
25 minut	Procvičování abecedy	„Nejprve si zopakujeme celou abecedu, A, Teď máte za úkol najít po místnosti písmena a dát je tak, jak jdou za sebou. “	Rozmístím písmena ve třídě a kolem žáků je běhat, hledat a řadit písmena tak, jak jdou v abecedě za sebou.	První dvě najít společně. Lze pak zkoušet, jestli znají od každého písmene nějaké slovo, namalujeme si ho tam a necháme celou abecedu vystavenou ve třídě

Čas	Aktivita	Zadání	Popis aktivit	Poznámky
15 minut	Výroba vlastního pexesa	Další náš dnešní úkol je výroba pexesa. Znáte pexeso? Každý dostanete papírky. Na jeden slovo česky napíšete a Na druhé ho namalujete.“	Každý dostane rozstříhané papírky. Na jeden napíšu slovo, které znají v českém jazyce a na druhý ho namalují. → Představí pak před třídou. Ve dvojicích pak se svými kartami hrají pexeso.	Je dobré mít nějaké kartičky připravené na ukázkou. Již každý sám v lavici.
10 minut	Modelové situace	„Už víme, kdy používáme ahoj a kdy dobrý den. Teď si to půjdeme zkusit . Když já přijdu do místnosti, co řeknete? Co řeknete, když přijdeš do místnosti ty?“	Procvičení pozdravů při odchodu a příchodu – modelové situace – učitel přichází a odchází.	Žáci mohou vymýšlet sami situace a role. Mohu hrát i někoho jiné, než oni jsou.
10 minut	Konečné opakování	„Zopakujeme si, co jsme se dnes naučili. Já jsem Petra a jsem z ČR. A ty? Teď si zopakujeme abecedu? Jaká slova znáte na P? Namalujte slovo pes, dům, auto, ...“	Každý řekne, jak se jmenuje, odkud je, a to samá o svém kamarádovi ve třídě. Z kartiček, které děti namalovali vyberu pár slov, které řeknu nahlas a žáci mají za úkol ho namalovat.	
5 minut	Rozdávání pochval	„Já bych vás dnes chtěla všechny pochválit . Koho bys pochválil ty?“	Koho bys chtěl dnes pochválit a za co?	Vysvětlit, co to slovo pochválit znamená

Reflexe:

Jelikož je jednalo o první hodinu kurzu, žáci se teprve rozkoukávali. Je třeba na ně mluvit pomalu a zřetelně. Tato hodina by u českých žáků trvala chvíli, ale jelikož je to pro ukrajinské žáky něco nového, postupovali pomalu, postupně a rozvázně. Než něco řekli, rozmysleli si to. Je důležité navodit ve třídě i klidnou a přívětivou atmosféru, aby se nikdo nebál cokoli říct, i kdyby to mělo být špatně. Pro začátek je důležitá hodně gestika a práce s tělem, jelikož to pomáhá s porozuměním. Aktivita s **abecedou** žáky velice bavila, proběhli se a zjistili nějaké nesrovnalosti s azbukou. Vlastnoručně vyrobené **pexeso** mělo též úspěch, jelikož každý žák znal jiná slova, obohatili si navzájem, aniž by chtěli, slovní zásobu. Žáci během čtyřhodinového bloku měli dvě přestávky. Jelikož jsou mladšího školního věku, nebylo lehké je poté znovu usadit. Splnění cílů jsem si ověřila v rámci konečného opakování. Všechny byly naplněny.

Příprava na 2. vyučovací jednotku

Téma:	Moje škola a třída
Cíl:	Žáci se orientují ve třídě. Žáci vědí, koho v jaké situaci mají hledat. Žáci popíší vybavení třídy. Žák rozumí základním instrukcím. Žák ví, jaké má vyučovací předměty.
Časová dotace:	4 vyučovací hodiny
Věk:	7-9 let
Pomůcky:	učebnice Domino 1, papírky, fixy, pracovní list, obrázek třídy, plán školy, lístečky s názvy profesí
Úroveň ČJ:	A1

Tabulka 2- Příprava 2

Čas	Aktivity	Zadání	Popis	Poznámky
5 minut	Přivítání + opakování z minulé lekce	„Dobrý den, řekne mi někdo , co jsme dělali včera ? Já jsem Petra a jsem z ČR. A ty? Co je zde na obrázku (obrázky z puzzle). Zvládneme říct celou abecedu?“		Pozdravy, abeceda, jména kamarádů
15 minut	Slovní zásoba – třída	„Pro dnešek jsem si pro vás připravila lístečky , na kterých jsou napsané části téhle třídy. Dokážete je dát k čemu patří? Třeba já si vezmu slovo dveře, a dám kartičku na dveře. Kdo jde další?“	Připravím si lístečky s názvy věci ve třídě. Postupně si pak každý bere jeden papírek a snaží se najít věc, ke které to patří. Když jsou nalepené všechny, slovní zásobu zopakujeme. Lístečky zde ponecháme.	Děti nebudou u některých věcí tušit. Je důležité je navést, kartičky si berou po jednom a vždy slovo nahlas přečtou

Čas	Aktivity	Zadání	Popis	Poznámky
10 minut	Vpravo, vlevo, nahore, dole	„Na tabuli mám nakreslený stůl. Napravo od něj je pes, nalevo kočka, nahore je kniha a dole je dům. Kde je kočka? Pes? Dům? Kniha? Teď zkusíme popsat věci, u kterých máme kartičku. Kde jsou dveře? ...“	Nakreslím na tabuli obrázek vysvětlující strany. Poté se žáků ptám, kde se nacházejí námi popsané předměty. – zapojení více smyslů – lepší zapamatování. Kde se nachází tabule? Kde najdeme dveře? Na které straně máme okno?	Pro lepší zapamatování je dobré, aby si ho žáci nakreslili i k sobě a měli takový „tahák“
10 minut	Školní potřeby	„Na tabuli mám tři sloupce , u nás se tomu říká rody , ve vašem jazyce je máte také, takže to není nic nového. Všechna slova na kartičkách si postupně napíšeme do sloupce, kam patří.“	Udělám si na tabuli 3 sloupečky – TEN, TA, TO Postupně ukazují dětem předměty a rovnou si je zapisujeme a řadíme k rodu	Je dobré, aby si to děti psali také. Lze ukázat pravidla, dle kterých slova rozdělujeme.
10 minut	Hra na procvičení	„Sedneme si do kruhu a jdeme procvičovat slovíčka, která jsme si teď napsali. Můžete u toho koukat na tabuli. Já začnu. V tašce má sešit, a ty? ... V druhém kole musíme poslouchat a budeme opakovat to, co řekl spolužák před námi .“	Každý si připraví jeden předmět tak, aby o tom ostatní nevěděli. Sedíme v kruhu a první řekne „V tašce mám ořezávatko“, Druhý: „V tašce mám ořezávatko a ...“ doplní svoje slovo...	Hru přizpůsobit počtu a věku žáků, Nejprve dle mého doporučení hrát je ať každý řekne jen jedno slovo a až v druhém kole navazovat
45 minut	Lekce 3 – Pracovní sešit a učebnice Domino 1	Dle metodiky učebnice a pracovního sešitu	Obsahuje poslech, doplňovací cvičení, úkoly – viz Metodická příručka	

Čas	Aktivity	Zadání	Popis	Poznámky
10 minut	Naše škola	„Před sebou vidíte namalovanou školu. Poznáte nějakou věc nebo místnost ?“	Pokud kurz probíhá ve škola, je dobré si školu opravdu projít, aby žáci zjistili, kde, co je. Pokud ne, je dobré udělat na tabuli velký plán školy a místnosti si popsat.	Žáci znali většinu místností i věci ve škole
5 minut	Procvičování	„Když už umíte místnosti pojmenovat, tak mi řekněte, kde je jídelna? ...“	Po vytvoření plánu se děti ptáme, Kde je ředitelna? Kde je jídelna? Tělocvična?	Procvičení pojmů stran.
5 minut	Zaměstnanci školy	„Mám tu názvy a potřebuji pomoci je přiřadit do místností. Kam byste umístili kuchařku? Učitelku? Ředitele?“	Připravím názvy zaměstnanců školy, rozhodím to před děti a jejich úkolem je vždy po jednom přiřazovat profese do místností ve třídě.	Celkem složitá činnost, ale žákům rychle došli souvislosti mezi názvy místností a profesí
10 minut	Rozvrh	„V učebnici jsme si procvičili názvy předmětů. Pře vám je teď rozvrh hodin, ve kterém něco chybí. Co máme všichni první hodinu první den v týdnu? Co třetí hodinu druhý den v týdnu? Zkuste se spolužáků ptát na místa, kde žádný předmět nemáte.“	Připravím každému jiný školní rozvrh, ale musí obsahovat stejné názvy předmětů. Každému bude nějaká hodina chybět. Projdeme si názvy předmětů. Jejich úkolem pak bude ptát se spolužáka. „Co má za hodinu před matematikou? ...“	Brát v potaz to, že žáci neumí dny v týdnu ani čas. Je to složitá aktivita, volila bych ji příště pro starší nebo zkušenější žáky. Lze ji dělat také s celou třídou dohromady, k čemu jsme se nakonec přiklonili
30 minut	Lekce 2 – pracovní sešit a učebnice Domino 1	Dle metodiky pro pracovní sešit a učebnici		

Čas	Aktivity	Zadání	Popis	Poznámky
	Volný prostor	„ Jelikož vám to dnes šlo, pustím vám českou pohádku“	Vhodná pohádka ze školního prostředí – Mach a Šebestová	
5 minut	Závěrečná reflexe	„Co jste se dnes naučili? Co máme ve třídě vlevo nahoře? Jaký předmět máme první hodinu? (vždy český jazyk)“		

Reflexe:

Tato hodina už byla pro některé žáky náročnější. Zapojovali jsme hodně slovní zásobu a učili se mnoho nových slov či slovních spojení. Za svoji třídu mohu říct, že jsou velice akční a velmi je baví doplňování do učebnic, tudíž tomu věnuji více času. Lze ale s dětmi dělat více aktivit i mimo učebnici, to bych přizpůsobovala třídě. Jediný problém, který při hodině nastal, byl u rozvrhu. Je potřeba opravdu při tvorbě myslet na to, že někteří vůbec netuší, co jsou dny v týdnu a neumí hodiny. Je tedy na místě dělat rozvrh jednoduší. Například každou první hodinu mít jeden a ten samý předmět, hodiny jen očíslovat. Dny v týdnu bych tam ale napsala celými slovy, jelikož pozornější děti si to již budou pamatovat. Nabízela se mi zde aktivita namalovat ve skupinách svůj vlastní plánec školy a k tomu i rozvrh, bohužel mi na ni nevyšel čas. Cíle hodiny byly dle mého mínění naplněny i ověřeny v závěrečné části hodiny.

Příprava na 3. vyučovací jednotku

Téma:	Kalendářní rok, počasí
Cíl:	Žáci vyjmenují roční období. Žáci pojmenují měsíce. Žáci pojmenují počasí na obrázcích. Žák ví, kdy má narozeniny.
Časová dotace:	4 vyučovací hodiny
Věk:	7-9 let
Pomůcky:	učebnice Domino 1, prázdné kartičky, papíry, kartičky s názvy dnů, měsíců a ročních období, kostka s ročním obdobím
Úroveň ČJ:	A1

Tabulka 3- Příprava 3

Čas	Aktivity	Zadání	Popis	Poznámky
5 minut	Opakování minulé hodiny a uvedení té dnešní	„Dobrý den, jak se máte? Lehce si zopakujeme, co jsme včera dělali. Kdo se stará o školu? V jakém předmětu se učíme počítat? Co nosíme v tašce?“		Nechám žákům „tahák“ na tabuli.
45 minut	Lekce 4 – pracovní sešit a učebnice Domino 1	Dle metodiky pro pracovní sešit a učebnici		
10 minut	Aktivita – roční období	„Pojďte se podívat, co jsem se tady na stole pro vás připravila . Jsou tady obrázky, které nám symbolizují roční období, které jsou jaké? Na ostatních obrázcích aktivity nebo počasí, které se hodí vždy k jednomu. Zkuste nejdříve sami a pak se do toho dáme spolu “	Připravím si 4 barevné papíry symbolizující dané roční období. K tomu budu mít rozstříhané obrázky s aktivitami nebo počasím, které dané roční období vystihuje. Společně to roztřídíme	Většinu pojmů nebo obrázků žáci znají, nebylo to pro ně těžké.

Čas	Aktivity	Zadání	Popis	Poznámky
15 minut	Hra – roční období	„Teď si každý vezme nějakou malou věc místo figurky . Start budeme mít na jaře. Vždy hodíte figurkou a řeknete jednu větu k danému ročnímu období. Předvedu. Léto. V létě svítí sluníčko. Pokračuj!“	Když zbyde čas, tak si každý vezme figurku a kostku a zahrajeme si hru. Ke každému období, na které žák stoupne musí říct jednu větu s aktivitou nebo s počasím.	Lze to přizpůsobit způsobilosti skupině. V jakém čase či v jakém pádě budeme věty říkat.
20 minut	Měsíce	„Mám tu další kartičky. Ví někdo, co je na nich napsané? Jsou to měsíce. Zvládnete je přiřadit k ročním období? Zkuste, já vám pomůžu.“	Vytvořím si kartičky s měsíci a děti vytvoří kartičky s názvy ročních období. Společně pak rozdělujeme měsíce. Pak připravím kartičky s počasím a opět rozdělujeme dle ročních období. Nakonec rozdělíme i obrázky činností a vše pak na velký arch papíru nalepíme abychom to měli ve třídě na očích.	Popíšeme si všechny druhy počasí a ukážeme si je názorně na obrázku. Necháme ve třídě, dokud si děti neosvojí

Čas	Aktivity	Zadání	Popis	Poznámky
15 minut	Strom	„Víte někdo, co máte před sebou na obrázku? Ano! Jsou to stromy. A víte, proč jsou 4? Jako 4roční období. Zkuste každé z nich namalovat na stromy. Jakkoliv. “	Dám dětem předlohu 4 stromů a jejich úkolem bude je namalovat dle ročních období, jak jsme si to říkali v předchozí aktivitě.	Následuje rozebírání, proč ho dokreslili zrovna takhle → odůvodnění
10 minut	Dny v týdnu	„Tohle se jmenuje kalendář , jsou v něm zapsané dny v týdnu, jak jdou za sebou. Zde je jeden měsíc, ten má 4 týdny, každý týden má 7 dnů. Každý den má svůj název. Víte jaký? Zkusíme je společně pojmenovat.“	Připravím si starý kalendář pro představu týdne. Opět budu mít připravené kartičky s názvy dnů + víkend a pracovní dny. Pak se žáků ptám: jaký den je po pondělku	S žáky postupně rozdělíme a povídáme si. Není to pro žáky nic nového.
15 minut	Narozeniny	„Víte, kdy máte narozeniny ? To je vždy ten den, kdy je vám o rok více . Já mám narozeniny v červenci. Je to v létě a tento rok v pondělí. Zkuste si to napsat a třeba i něco k tomu namalovat.“	Každý má za úkol napsat kdy má narozeniny. Popsat jaký je to měsíc, jaké je to roční období a den v týdnu.	Důležité!! – ukázat jim vzor na svých narozeninách!! Den v týdnu jim musí pomoci vyučující.

Čas	Aktivity	Zadání	Popis	Poznámky
15 minut	Hra s kostkou	„Pojďte si sednout do kruhu. Mám tu kouzlenou kostku. Budeme si ji posílat po kruhu a když řeknu stop, u koho bude ji hodí. Mně padla zima. A řeknu. V zimě stavíme sněhuláka. Tak pokračujeme.“	Vytvořím si kostku, kde budou 4roční období a pak dva otazníky. Kostku nechám kolovat se zavřenýma očima a když řeknu stop, dotyčný si hodí kostkou a řekne jednu větu k období, která ho napadne. Věty se nesmí opakovat. Téma vět zatím nijak nespecifikuji.	
	Volná zábava		Společenské hry	
5 minut	Ukončení a opakování	„Zopakujeme si, co jsme se dnes naučili. Jaká máme roční období? Jak se jmenují dny v týdnu? Kdy svítí slunce? Kdy kvetou květiny? Kdy padá listí?“	Kontrolní otázky. + rozdávání pochval	

Reflexe:

Možná na první pohled vypadá, že je v této hodině potřeba hodně pomůcek. Je tomu bohužel tak, ale jsou to pomůcky, které lze používat opakovaně a je dobré je mít nejen při výuce žáků cizinců, ale i při výuce žáků prvního ročníku. V této hodině nastal krizový moment, kdy měly děti napsat pár vět o svých narozeninách. Nakonec se s tím ale popraly a zvládly to. Do svých příprav zařazují i volnou zábavu, jelikož kurz trvá poměrně dlouhou dobu, žáci jsou mladší a nevydrží soustředit se dlouho. Jde také o naplnění cíle, který byl uvedený v úvodu, aby děti měly vůbec možnost poznat nějaké kamarády. Pro některé je to možná jediná příležitost být s někým jiným než s rodinou. Cíle této hodiny lze zkontrolovat na konci v závěrečné reflexi. Mé skupině se je podařilo naplnit.

Příprava na 4. vyučovací jednotku

Téma:	Moje rodina a můj dům
Cíl:	Žáci pojmenují členy své rodiny. Žáci rozliší význam slov můj a tvůj. Žáci pojmenují části domu. Žáci řeknou, na co se jaká místnost používá.
Časová dotace:	4 vyučovací hodiny
Věk:	7-9 let
Pomůcky:	učebnice Domino 1, kartičky s názvy členů rodiny, s vlastnostmi, plán domu, pohádku O perníkové chaloupce
Úroveň ČJ:	A1

Tabulka 4- Příprava 4

Čas	Aktivity	Zadání	Popis	Poznámky
5 minut	Opakování + seznámení s tématy dnešní lekce	„Dobrý den, víte, co je dnes za den? A co je za roční období? A měsíc? Co většinou v létě děláme?“		
5 minut	Co se ti vybaví, když se řekne rodina?	„Co se vám vybaví, když se řekne rodina ?“	Rozvést diskusi	Složitě téma pro žáky přichozí z války.
20 minut	Členové rodiny	„Mám tu opět připravené sloupečky, tentokrát je dva. Zkusíte sami rozdělit kartičky dle toho, jestli je to ten nebo ta? Poradím vám, že ta je dívka a ten je chlapec .“	Připravíme si kartičky s názvy členů rodiny a rozdělujeme dle toho, jestli je to ten nebo ta – k tomu říkáme můj/ moje poté tvůj/tvoje	Lze nalepit a nechat pro přehled
45 minut	Lekce 5 – pracovní sešit a učebnice Domino 1	Dle metodiky pracovního sešitu a učebnice		

Čas	Aktivity	Zadání	Popis	Poznámky
5 minut	Vlastnosti	„Každý z nás je nějaký . Někdo je malý, někdo velký, něco je krátké něco dlouhé. Máte ve dvojicích připravené obrázky a názvy. Zkuste nejprve sami a pak vám poradím a opravím vás.“	Připravíme kartičky se slovy a kartičky s obrázky-přirážujeme k sobě slova, jako jsou dlouhý, krátký, malý velký...	U říkání ukazují, aby to žáky navedlo
10 minut	Rozdělení vlastností	„Teď si rozdělíme vlastnosti opět dle rodů. Liší se to tím, na které písmenko to slovo končí, když je to dívka, bude to ve většině případů končit na a – hezká, malá, velká, pokud to bude chlapec, bude tam většinou ý – velký, malý, ...“	Ke členům rodiny pak dopíšeme tak slova ve správné rodě do správného sloupečku	
15 minut	Samostatná práce	„Zkuste si teď vybrat dva členy své rodiny a popsat je dle slov, která máme na tabuli. Dávejte si pozor , na které písmeno budou slova končit.“	Každý napíše o každém členu rodiny, jaký je	
15 minut	Můj dům	„Poznáte, co je to na tabuli? Ano! Je to dům, můj dům, namalujte si teď do sešitů svůj domov.“	Na tabuli mám ukázkou domu, každý si namaluje k sobě svůj domov, ve kterém bydlí	Kde všude mohou lidé bydlet? V jaké patře bydlíte vy?
5 minut	Místnosti	„Každý dům má několik místností . Tady je kuchyň, zde se vaří. Které místnosti máte ve svých domovech?“	Popíšeme si místnosti a co tam můžeme najít a k čemu nám slouží.	
10 minut	Řikanka	„Mám teď pro vás úkol. Řeknu vám básničku a pozorně poslouchajte. Nejprve ji řeknu celou a pak postupně a váš úkol bude ji namalovat.“	Nejprve ji dětem řeknu, vysvětlíme si, čemu nerozumí a pak začnou malovat	„Byl jednou jeden domeček, v tom domečku...“

Čas	Aktivity	Zadání	Popis	Poznámky
20 minut	Pohádka	„Čeká nás další čtení. Tentokrát to bude pohádka O perníkové chaloupce. Poslouchejte a namalujte ji tak, jak si ji představujete.“	O perníkové chaloupce	Děti mohou poslouchat a při tom malovat co je napadne
5 minut	Ukončení	„Dnes budeme muset končit. Rodiče na vás už čekají. Kdo na vás čeká za dveřmi? Jaká je maminka/babička? Kam chodíte spát?“	Kontrolní otázky	Co se ti dnes nejvíce líbilo a co bys naopak udělal jinak?

Reflexe:

Téma rodina bylo v mé skupině velice citlivé. Měla jsem zde děti, které opravdu utíkaly před válkou a část rodiny jim zůstala na Ukrajině bojovat. Hodně jsme si o tom povídali a bylo vidět, že jsou na to pyšní, že někdo z jejich blízkých bojuje za jejich zemi. Brala jsem to jako takovou jejich skupinovou terapii sdílením svých zážitků. Aktivit se chopili žáci bez problémů. První zlom přišel u malování svého domova, kdy nevěděli, jaký domov mají malovat a co všechno tam má být. Velký úspěch měla ale pohádka, kterou nikdo z žáků neznal a při vyprávění ji velice prožívali. Překvapilo mě, co jim vyprávění všechno asociovalo. V mé skupině jsme nezvládli naplnit poslední cíl, tudíž jsem v následující hodině začala aktivitou na procvičování právě místnosti.

Příprava na 5. vyučovací jednotku

Téma:	Můj den, části dne a s nimi spojené aktivity
Cíl:	Žáci popíší části dne. Žáci napíší a řeknou svoji denní rutinu. Žáci poznají a řeknou kolik je hodin.
Časová dotace:	4 vyučovací hodiny
Věk:	7-9 let
Pomůcky:	učebnice Domino 1, papíry, cvočky na výrobu hodin, kvarteto, pexeso, papírové hodiny
Úroveň ČJ:	A1

Tabulka 5-Příprava 5

Čas	Aktivity	Zadání	Popis aktivit	Poznámky
10 minut	Opakování	„Dobrý den, začneme opakováním z minulé hodiny. Každý dostanete jednu místnost a řeknete co v ni můžeme dělat a co v ni najdeme.“	Rozdělím děti do týmů. Každému dám název jedné místnosti a budou mít za úkol napsat co nejvíce nábytku a činností lze zde dělat. Tým s největším počtem vyhrává	
45 minut	Lekce 6 pracovní sešit a učebnice Domino 1	Dle metodiky pro pracovní sešit a učebnici	Hezké úkoly na úvod do tématu přehled základních frází a slov	
5 minut	Hra na procvičení dnů v týdnu	„Pojďte udělat kroužek. Zvedněte všichni pravou ruku, teď levou. Ukážu vám, jak si dáte ruce na sebe a budeme postupně říkat dny v týdnu.“	Sedneme si do kroužku. Žáci dají dlaně na sebe vždy bude pravá dole a levá nahoře. Postupně jdou po kruhu a říkají u toho dny v týdnu.	Tip: nejdříve zkusit beze slov, poté můžeme zkusit měsíce
15 minut	Části dne	„Části dne jsme si už prošli. Teď tu máme obrázky a činnosti, které se pojí vždy s jednou. Zkusíme si to přiřadit .“	Ukážeme si obrázky a řekneme si které se pojí s jakou částí dne. Každý pak dostane za úkol vytvořit i svůj den pomocí obrázku a odprezentuje ho	

Čas	Aktivity	Zadání	Popis aktivit	Poznámky
10 minut	Hra na části dne	„Teď si zahrajeme hru. Každý dostanete kartičky, prohlédnete si je. Postupně budeme dávat na sebe, jak patří → nejprve ráno, dopoledne, poledne, odpoledne, večer a noc.“	U každého obrázku s činností je napsaná část dne – ráno, dopoledne, poledne, odpoledne, večer, noc. Každý žák má určitý počet kartiček a sedí v kruhu. Cílem je na sebe skládat kartičky tak, aby šli části dne za sebou a vždy k tomu říct aktivitu, která je na obrázku.	
2 minuty	Čas – básnička	„Dny a jejich části známe, teď si den rozdělíme ještě více. Poslouchejte, básnička vám napoví. “	Každé správné hodiny, Odměřují vteřiny. Tiky tak tiky tak, A nikdy ne naopak. My umíme tikat taky, Tiky taky tiky taky.	Co si myslíte, že budeme teď probírat?
10 minut	Procvičování	„Když máme velkou ručičku na 12, říkáme tomu celá, když na 3 je to čtvrt, 6 půl a na 9 třičtvrtě. Zkuste si to sami v učebnici.“	Ukazování času na hodinách a vysvětlování.	Žáci si mohou zapisovat do prázdných hodin, ale mají to již v učebnici.
25 minut	Výroba vlastních hodin	„Abychom se mohli hodiny pořádně naučit, musíme si je nejprve vyrobit.“	Sami si vyrobíme vlastní hodiny z papíru → pak učitel říká čas a žáci ho ukazují na svých hodinách	Potřeba velké pomoci od učitele.

Čas	Aktivity	Zadání	Popis aktivit	Poznámky
30 minut	Nácvik dialogu	„Když už umíme všechny náležitosti dne, zkusíme si nacvičit rozhovor s kamarádem, pozorně poslouchej, pustím vám ho z CD.“	A: Ahoj, co budeš dělat po kurzu? B: Půjdu ven. Co ty? A: Já jdu na hřiště. Nechceš jít s námi? B: Ráda půjdu. / Dnes se mi to nehodí... Žáci si zapisují informace o spolužákovi, se kterým mluví	Lze to situovat do různých situací, cílem je zjistit, co kdy, kdo dělá po kurzu. Pak si to s celou třídou řekneme.
10 minut	Pantomima	„Na chvíli opustíme náš den a zopakujeme si slovíčka z minulých hodin. Každý si vylosuje vždy jedno slovíčko a ostatním ho předvede .“	Dle kartiček s aktivitami žáci převádí činnost a ostatní hádají co je to za činnost	
20 minut	Kvarteto	„Na konec hodiny jsem si pro vás připravila hru kvarteto. Znáte ji? Uslyším mezi vámi jen český jazyk!“	Pasivní procvičování čísel a barev + komunikace se spolužáky a řešení situací	Hru žáci z Ukrajiny znají.
5 minut	Ukončení hodiny	„Co děláme ráno? Co budeš dělat odpoledne? Kolik je hodin? Každý řekněte, koho dnes chválíte a proč.“	Kontrolní otázky na zjištění splnění cílů. + rozdávání pochval	

Reflexe:

Tato hodina byla v pátek, tudíž udržet děti v klidu bylo poměrně náročné, proto jsem se rozhodla ji pojmout jinak než hodiny předchozí, hodně jsme vyráběli a hráli hry. Výroba hodin se nám dost protáhla a zdrželo nás to. U dialogů jsme se také zasekli, ale myslím si, že ve finále to byla skvělá aktivita. Cíle z minulé hodiny jsme docvičili. Cíle dnešní hodiny byly bez problémů naplněny, i když čas je velice náročné téma. Velice mi pomohlo to, že v jejich rodném jazyce je gramatika podobná. U pantomimy jsme se velice nasmáli a překvapilo mě, že děti neměly problém se slovíčky.

Příprava na 6. vyučovací jednotku

Téma:	Tělo
Cíl:	Žáci popíší své tělo. Žáci popíší postavu. Žák řekne, co ho bolí a jak moc.
Časová dotace:	4 vyučovací hodiny
Věk:	7-9 let
Pomůcky:	učebnice Domino 1, hodiny, prázdné papíry, trimina, Twister
Úroveň ČJ:	A1

Tabulka 6- Příprava 6

Čas	Aktivity	Zadání	Popis	Poznámky
10 minut	Opakování po víkendu	„Dobré ráno, zkusíme si zopakovat, co jsme se naučili minulý týden. Kolik je hodin? Co jsi dělal ráno? Kde bydlíš? Jak se jmenuješ?“		Každý odpoví abych věděla, že všichni vědí, o čem mluvíme
5 minut	Hlava ramena kolena palce	„Teď si stoupněte . Pustím vám písničku a zkuste dělat to, co tam zpívají.“	Namotivuji děti k dnešnímu tématu	Nejprve jen pustíme, pak si to dvakrát zatancujeme
45 minut	Lekce 7 pracovní sešit a učebnice Domino 1	Dle metodiky pracovního sešitu a učebnice	Snadno se pak bude navazovat na další aktivity	

Čas	Aktivity	Zadání	Popis	Poznámky
10 minut	Popis těla	„V učebnici jsme si řekli názvy částí těla. Rozdělím vás teď do skupin. Dostanete lístečky, na které napíšete všechny části těla, které znáte. Potom vyberete jednoho, na kterého papírky nalepíte.“	Rozdělím děti do skupin a dám jim lepicí papírky. Každá skupina si vybere jednoho dobrovolníka a popíšou mu části těla. Učitel chodí mezi skupinkami a kontroluje správnost.	Varianty: lze to dělat během práce v učebnici. Pokud nebude chtít nikdo být dobrovolníkem, lze siluetu namalovat
15 minut	Nebe, peklo, ráj	„Teď si zahrajeme hru. Složíme si skládanku dle návodu a pak vám řeknu, co s ní budeme hrát.“	Složíme si tuhle hru a napíšeme zde úkoly – např. sáhni si pravou rukou na levé ucho, ...	Dávat úkoly takové, aby tomu žáci rozuměli
10 minut	Malování obludy	„Posadte se na svá místa a připravte si papír. Budeme postupně kreslit postavy. První namaluje úplně nahoru vlasy...“	Každý žák dostane prázdný papír. Vždy řeknu, jakou část těla budeme malovat a pak papír přeloží a pošlou sousedovi.	V mé situaci tuhle aktivitu chtěli žáci opakovat několikrát dokola.
10 minut	Malování postaviček	„ Trochu to pozměníme. Budu vám říkat, co budete malovat. Poté se vystřídáme všichni.“	Tady budu dětem diktovat, kolik, jakých končetin a částí těla obluda bude mít.	Tady jsem nechala vystřídát všechny děti, které chtěli.
30 minut	Scénky u doktora	„Už jste někdy byli nemocní? Něco vás bolelo? Kam jste s tím šli? Zkuste nám tady předvést, jak to probíhalo.“	Vytvořím dvojice a každé dám situaci a rozdám role. Nechám dětem čas na rozmyšlení	

Čas	Aktivity	Zadání	Popis	Poznámky
10 minut	Trimina	„Máte každý před sebou skládačku , tak ji složte.“	Vytvořím trimina na částí těla a žáci skládají → správnost ověříme správným tvarem trimina.	
10 minut	Labada	„ Abychom jen neseděli, tak si pojd'te zatancovat.“	Zpíváme píseň Labada – „tančíme Labadu, Labadau Labadu, tančíme Labadu Labaděnku, (pak se řekne určitá část těla a pokračuje se o začátku)	Nechala jsem pak volit části těla i děti
10 minut	Twister	„Nakonec mám pro vás hru Twister.“	Na konec hodiny si zahrajeme společenskou hru Twister, kde opět musí znát své končetiny a znát pojmy pravá a levá	
5 minut	Ukončení a opakování z celé hodiny	„Co se ti dnes nejvíce líbilo a co bys příště udělal jinak? Rozuměl si dnes všemu?“		

Reflexe:

Tato hodina bylo hodně interaktivní. Kromě práce v učebnici jsme buď něco vyráběli, nebo jsme něco hráli. Žáci za to byli rádi, jelikož je to pro ně již druhý týden intenzivního kurzu, a tak jsem se snažila následující dny volit spíše interaktivní a zábavný program, abych je neodradila od učení. Je důležité si uvědomit, že i v průběhu hry děti stále pasivně rozšiřují svoji slovní zásobu. Cíle této hodiny byly dle mého naplněny až po okraj. Slovní zásobu jsme opakovali pořád dokola, že by žák musel být nepřítomen, aby se stalo, že by si něco z hodiny neodnesl.

Příprava na 7. vyučovací jednotku

Téma:	Stolování
Cíl:	Žáci pojmenují potraviny. Žáci řeknou ro mají rádi a co ne. Žáci rozdělí potraviny do skupin.
Časová dotace:	4 vyučovací hodiny
Věk:	7-9 let
Pomůcky:	učebnice Domino 1, obrázky talířů, pracovní list, pohádka o Pejskovi a kočičce, Člověče nezlob se, české jídlo
Úroveň ČJ:	A1

Tabulka 7-Příprava 7

Čas	Aktivity	Zadání	Popis	Poznámky
5 minut	Opakování	„Dobrý den, pamatujete si, co jsme dělali včera?“		
10 minut	Písnička – Měla babka čtyři jablka	„Stoupněte si a jdeme se rozhýbat! “	Namotivuji je písničkou na toto téma	
45 minut	Lekce 8 v pracovním sešitě a učebnici Domino 1	Dle metodiky pracovního sešitu a učebnice		
20 minut	Stolování	„Teď si budeme říkat, co máte rádi a co ne. Namalujte si nad talíře tyhle dva smajlíky a do talířů to, co máte rádi.“	Řekneme si, na co jaké přibory používáme. Rozdám dětem obrázky prázdných talířů. Nad jeden namalujeme smějícího smajlíka a napíšeme Chutná mi a nad druhý opak. Pak si děti dle učebnice tam malují jídlo.	Poté si o tom všichni povídáme a každý představí své talíře

Čas	Aktivity	Zadání	Popis	Poznámky
5 minut	Rozdělení potravin do skupin – ovoce, zelenina, mléčné výrobky, ...	„Teď si na tabuli rozdělíme jídlo do skupin.“		
20 minut	Pracovní list	Metodika k pracovnímu listu	Materiály NIDV – Prázdninová škola strana 26-27	
15 minut	Pohádka – pejsek a kočička vařilo dort	„ Pohodlně se usadte a já vám přečtu pohádku. Vaším úkolem bude, pamatovat si všechna jídla, o kterých budu číst.“	Povídání si o tom, co všechno dali pejsek a kočička do dort. Je to všechno vůbec možné?	
5 minut	Bingo	„Zahrajeme si hru bingo . Napište si 6 jídel. Které řeknu, tak si škrtnete. Kdo budeme mít škrtnuté všechny, vyhraje.“	Každý si vybere 6 potravin a zahrajeme si hru bingo	Předvést na tabuli.
45 minut	Ochutnávka typicky českých/ukrajinských jídel	„Uděláme si teď hostinu . Ochutnávejte od každého něco a pak si řekneme, co bylo nejlepší.“	Přinesu do hodin jídla, která jsou typická pro českou republiku. Zkoušela jsem s dětmi dělat chuťovky.	Ne vždy to děti ocení, důležité je se na to připravit
20 minut	Člověče nezlob se	„Na konec hodiny si zahrajeme hru. Vaším cílem je dostat figurky do domečku. Ujdete tolik dílků, kolik hodíte kostkou.“	Pasivní procvičování barev a číslovek.	
5 minut	Ukončení	„Jaké jídlo máte nejradši? Vyjmenujete mi mléčné výrobky?“	Kontrolní otázky + rozdávání pochval	

Reflexe:

Po několika dnech už se děti znají a je těžké je udržet klidné. Avšak je důležité je zaměstnat tak, aby si z hodiny něco odnesly. Při téhle hodině jsme se zasekli na stolování, kdy měly děti malovat jídlo na talíře. Velice je bavila pohádka o pejskovi a kočičce a povídání si o tom, proč tam některé věci dát opravdu nemůžeme. Další zajímavá aktivita byla ochutnávka. Bylo hezké, že se zapojili i rodiče a nanosili na hodinu mnoho ukrajinských specialit. Rozváděli jsme při tom různé dialogy a moc se nám to všem líbilo. Jen bych pro příště zařadila tuto aktivitu až na úplný konec. Cíle hodiny byly naplněny, jelikož toto téma nebylo pro žáky nijak těžké.

Příprava na 8. vyučovací jednotku

Téma:	Oblečení, barvy
Cíl:	Žák pojmenuje oblečení. Žák popíše svůj outfit. Žák rozhodne, co si má, při jakém počasí obléct.
Časová dotace:	4 vyučovací hodiny
Věk:	7-9 let
Pomůcky:	učebnice Domino 1, kartičky s obrázky oblečení, pohádka Císařovi nové šaty.
Úroveň ČJ:	A1

Tabulka 8-Příprava 8

Čas	Aktivity	Zadání	Popis	Poznámky
10 minut	Opakování a uvedení do dnešního tématu	„Dobré ráno, vzpomenete si, co jsme včera ochutnávali? Co vám chutnalo nejvíce? Co máš rád a co ne? Dnes si budeme povídat o oblečení , o tom co nosíme na sobě“		
45 minut	Lekce 9 pracovní sešit a učebnice Domino 1	Dle metodiky k pracovnímu sešitu a učebnici		
15 minut	Hádej, kdo to je?	„Zahrajeme si takovou hru. Já vám budu pomalu popisovat jednoho z vás a vy budete hádat, kdo to je.“	Budu popisovat jednoho žáka a ostatní budou hádat, kdo to je.	POMALU!!
30 minut	Zahraj si na návrháře	„Nyní je vaším úkolem zahrát si na návrháře a navrhnout oblečení, jakékoliv . Pak si ho společně popíšeme.“	Každý vymyslí svůj outfit. Namaluje ho a pak popíše před třídou.	

Čas	Aktivity	Zadání	Popis	Poznámky
5 minut	Co kdy nosíme?	„Protože už známe roční období, tak si jednotlivé oblečení rozdělíme dle počasí. Hodí se všechno oblečení třeba do školy? Proč ne?“	Obrázky oblečení rozdělíme dle toho, co nosíme, v jaké počasí a proč.	
10 minut	Jedeme na týden pryč. Co si zabalíš?	„Co byste si sbalili za oblečení, kdybych vám řekla, že jedeme na týden na dovolenou ?“	Každý napíše jen 5 věcí, které by si zabalil s sebou.	
15 minut	Hra	„Zahrajeme si hru. Začneme třeba od tebe. Řekneš: Na dovolenou bych si zabalil..., soused to zopakuje a přidá svoje.“	Sedíme v kruhu. Jedeme k moři a s sebou si vezmu... každý říká jednu věc a pojmy nabalujeme.	
30 minut	Pohádka Císařovi nové šaty	„Přečtu vám teď pohádku. Je o císařovi, který si nechá ušíť šaty, které svět neviděl . Zkuste si je představit a namalovat je.“	Přečteme pohádku. Budeme si povídat, jak by takové šaty mohly vypadat. Úkolem bude namalovat šaty, které mě císař na sobě.	
20 minut	Dialogy – Co nosíš ráda? Co nenosíš ráda?	„Vaším úkolem teď bude zeptat se tři spolužáků, co rádi nosí a co naopak neradi nosí. Jak se na to zeptáte?“	Každý bude mít za úkol zeptat se 3 spolužáků, co rádi nebo neradi nosí. Poté srovnáme výsledky.	Každému jsem dala pak za úkol, aby o svém „výzkumu“ napsal 3 věty.
5 minut	Ukončení	„Poslouchej pozorně. Zopakujeme si, co jsme dnes dělali. Koho teď popisují? Co je na obrázku za oblečení?“	Popíšu svůj outfit a oni musejí poznat, koho popisují. Každý si vezme jednu kartičku s oblečením a řekne, co na ni je.	

Čas	Aktivity	Zadání	Popis	Poznámky
	Rozdávání pochval	„Koho bys dnes pochválil a proč? Kdo ti dnes pomohl?“		

Reflexe:

Oblečení je téma, které častěji zajímá spíše dívčí část třídy. V mé hodině se ale aktivně zapojovali i chlapci. Velice zajímavá byla aktivita, kdy měly děti malovat Císařovy šaty. Zajímavé nápady přicházely i při balení na týden. Pro každého je nepostradatelné něco úplně jiného. Cíle byly ověřeny klasický způsobem na konci hodiny.

Příprava na 9. vyučovací jednotku

Téma:	Zvířata
Cíl:	Žáci pojmenují zvířata a jejich mláďata. Žáci čtou český text. Žáci používají správné rody u zvířat.
Časová dotace:	4 vyučovací hodiny
Věk:	7-9 let
Pomůcky:	učebnice Domino 1, texty o zvířatech
Úroveň ČJ:	A1

Tabulka 9-Příprava 9

Čas	Aktivity	Zadání	Popis	Poznámky
10 minut	Opakování a seznámení s dnešním tématem	„Dobré ráno, úkol na zahřátí je takový, že každý popíšete svoje oblečení.“	Kontrolní otázky, každý popíše, co má na sobě	
45 minut	Lekce 8 pracovní sešit a učebnice Domino 1	Dle metodiky pro pracovní sešit a učebnici		
10 minut	Písnička Když jsem já sloužil	„Pustím vám písničku a budete počítat, kolik zvířat tam uslyšíte.“	Žáci počítají a zapisují zvířata, která tam slyšela.	
25 minut	Knihy se zvířaty/ texty	„Pojďte si sednout do kruhu. Mám tady pro každého krátký text o zvířatech. Přečtěte si ho a pak nám řeknete o čem byl. “	Posadíme se do kruhu a každý si vezme jeden text o zvířatech a chvíli čte → poté si o tom povídáme	

Čas	Aktivity	Zadání	Popis	Poznámky
15 minut	Rody u zvířat	„Zvířata z učebnice si opět rozdělíme do sloupečků dle rodů, abyste věděli, jakou koncovku při popisu používat. Zkusíme si.“	K vypsáním zvířatům z písničky doplníme ještě ta z učebnice a rozdělíme si je do sloupečků dle rodů.	
---	Návštěva zoo	---	---	---
---	Ukončení v zoo	---	---	---

Reflexe:

Tato hodina žáky velice bavila, jelikož jsme si udělali výlet. Myslím, že se to opravdu povedlo. Pro žáky je to zpestření. Pokud není možnost v některém městě navštívit zoo, nabízí se mnoho dalších a jiných institucí, které se starají o zvířata. Dle mého názoru jsou to pro děti zážitky, na které budou dlouho vzpomínat. Cíl byl pro mě naplněn tím, že když jsem se s dětmi loučila, tak všichni říkali rodičům, co jsme všechno viděli za zvířátka a byla slyšet pouze čeština.

Příprava na 10. vyučovací jednotku

Téma:	Město, dopravní prostředky
Cíl:	Žáci se orientují v mapě. Žáci pojmenují dopravní prostředek. Žáci vyplní opakovací test.
Časová dotace:	4 vyučovací hodiny
Věk:	7-9 let
Pomůcky:	učebnice Domino 1, papíry, test, pracovní listy, pohádka Krtek ve městě, mapa města
Úroveň ČJ:	A1

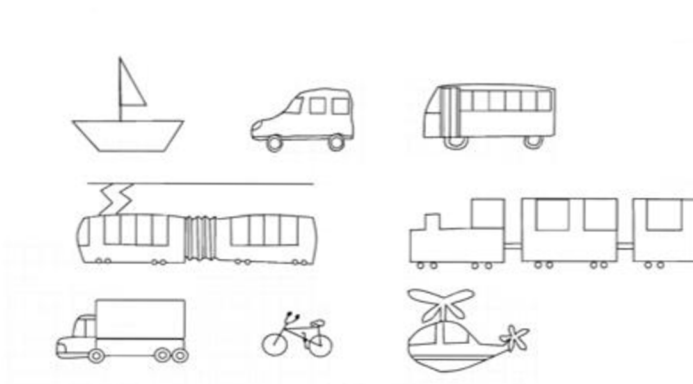
Tabulka 10-Příprava 10

Čas	Aktivity	Zadání	Popis	Poznámky
15 minut	Opakování celého týdne	„Dobré ráno, dnes je naše poslední lekce, tak pojdme projít vše co jsme se zde naučili.“	Projít všechna témata a zjistit, že mají žáci přehled.	
45 minut	Shrnující test	„Abych zjistila, že jsem vás něco naučila, mám pro vás velice jednoduchý test.“	Můj test obsahoval všechna témata, která jsme probrali za dva týdny. Lze ho přizpůsobit skupině.	Každý úkol jsme prošli zvlášť, aby žáci všemu rozuměli.
20 minut	Pohádka – Krtek ve městě	„Posledním tématem, které spolu probereme, je město. Pustím vám pohádku. Pozorně sledujte a počítejte, kolik dopravních prostředků zde najdete.“	Pustíme poprvé jen na uvedení a po druhé už počítáme kolik a jakých prostředků v pohádce je.	Překládáme, pro děti jsou to nová slova.
15 minut	Dopravní prostředky	„Na konec si trošku pohrajeme. Z pracovního listu vystřihněte všechny dopravní prostředky a nalepte je tam, kam patří.“	Materiál META o.p.s. Nejdříve si popíšeme dopravní prostředky a pak se lepíme tam, kam patří. Obrázek si popíšeme.	

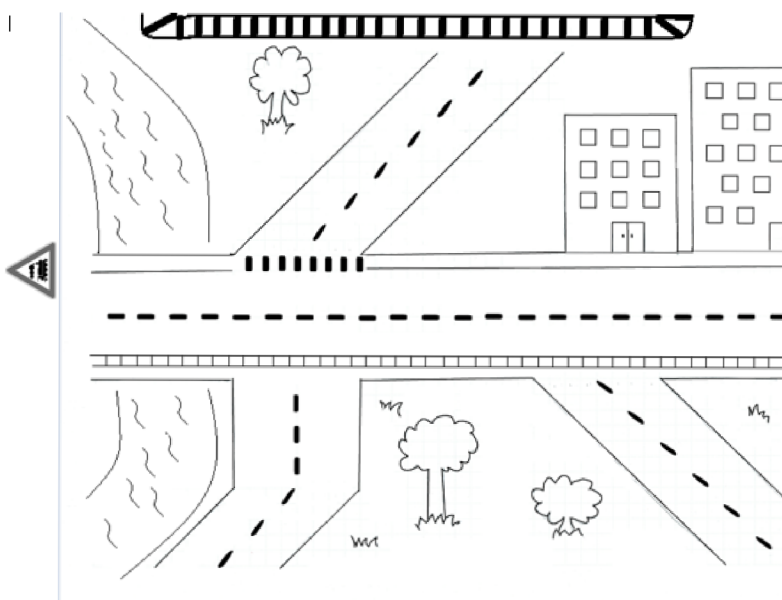
Čas	Aktivity	Zadání	Popis	Poznámky
20 minut	Obrázek – mapa města	„Před vámi je obrázek města. Odkážete mi nějaké budovy popsat? Jak byste se třeba dostali k lékárně?“	Popíšeme si veškeré instituce a budovy či obchody, které ve městě máme. Popíšeme si základní směry.	Rovně, vpravo, na rohu, po pravé straně...
10 minut	Práce s mapou	„Zkuste se teď navigovat ve dvojicích.“	žáci jsou ve dvojicích. Jeden naviguje, druhý jede autíčkem po mapě.	
---	Návštěva města	---	My šli cíleně na náměstí a do centra, kde najdeme většinu institucí, které jsme se učili.	
	Zpětná vazba	„Co se ti nejvíce líbilo? Co naopak vůbec? Doporučil bys tento kurz kamarádům? Co si z kurzu odnášíš?“		
-----	Rozloučení a ukončení kurzu	---	Rozdání diplomů o absolvování	

Reflexe:

Poslední hodina našeho kurzu byla náročnější pro obě strany. Potřebovala jsem toho stihnout hodně a nebyla jsem si jistá, jestli je to reálné. Avšak vše se povedlo. Žáci napsali test téměř bez chyb. Poslední téma bylo více interaktivní a vycházka nám vyšla časově akorát. Zpětná vazba od dětí byla milá, dokonce se mi jí dostalo i od rodičů, za což jsem byla vděčná. Žáci odcházeli spokojeni a s novými kamarády. Cíl celého kurzu byl naplněn.

Obrázek 1- pracovní list 1

Obrázek 2- pracovní list 2

5.5.1 Reflexe k porozumění pokynů a zadání

Pro každého, kdo učí cizince, je zadávání úkolů velice složité. V mém případě se ale o nic těžkého nejednalo. Ve třídě jsem měla pouze děti z Ukrajiny. Naše jazyky jsou si podobné, tudíž i když žáci nerozuměli přesnému zadání úkolu, dokázali si to odvodit a přeložit. Slova, se kterými jsem já ve své třídě měla problém, jsem zvýraznila, abych jsem se jim příště vyhnula. Když jsme na nějaká taková slova narazili, snažila jsem se je vysvětlit, nebo zadání formulovat jinak. To jsem v některých případech také v přípravách uvedla.

Je těžké zadávat a komunikovat a celkově hlavně učit někoho, kdo vám nerozumí. Důležité je používat správnou formulaci a slovosled, který český jazyk používá. V mnoha případech jsem se setkala s tím, že si žáci zapamatují slovní zásobu z mého povídání nebo zadávání a je těžké zpětně vysvětlovat, že se to naučili špatně.

Z kurzu tedy pro mě jako vyučující plyne to, že si musím více promýšlet, než skupině něco vysvětlím. Zkusit si to pro sebe říct a až pak to povědět nahlas. Ne vždy je to možné a samozřejmě pořád jsme jen lidi, takže chybovat je normální. I jsem žáky vedla k tomu, že ke správnému učení chyby patří.

5.6 Rozhovory

Ke svému výzkumu jsem měla k dispozici 4 respondenty. Všichni byli žáky výše zmíněného kurzu. Otestováni byli po týdnu intenzivní výuky. Všichni přišli s určitou znalostí, jelikož zde pobývali nějakou dobu před začátkem výuky. Žáci jsou stejně staří, liší se pohlavím a délkou pobytu v České republice, a tudíž i délkou styku s českým jazykem. Kurzem jsem je chtěla po týdnu alespoň částečně dostat na třeba i nižší, ale za to stejnou úroveň. Cílem nebylo zjistit, jaká přesná slova znají, ale jak moc jsou schopní používat náš mateřský jazyk v situacích, které je v životě reálně potkají.

U každého dítěte je uvedena základní anamnéza. Z dotazníku pro rodiče jsou uvedeny informace z pozadí rodiny, které mohou rozvoj jazyka určitým způsobem ovlivnit. Rozepsala jsem i jejich pedagogický pokrok, který jsem jako pedagog sledovala během výuky. Samotné rozhovory jsem následně shrnula dle názvů sub testů.

V případových studiích jsem předpokládala, že děti budou umět popsat velice jednoduše a posloupně příběh, který uvidí na obrázcích. Nepředpokládala jsem, že budou tvořit věty gramaticky správně. Dále jsem očekávala, že porozumí většině otázek týkajících se příběhu.

Používala jsem zpravidla jen rozhovory a otázky.

Žáci měli problém popsat pocit. Slovesu „cítit se“ téměř většina neporozuměla. Stejný problém byl se sdělením vlastního názoru na příběh. Avšak průběh příběhu a postavy pojmenovali nějakým způsobem všichni.

6 Případová studie – Sofia

6.1 Rodinná situace

Sofia byla jedna z dětí, kterým zůstala na Ukrajině část rodiny. Ráda si o tom povídala a byla pyšná, že bojují za svoji zemi. Na kurz ji vždy doprovázela a vyzvedávala babička s maminkou a s tetou. Měla zde i svého bratra, se kterým měla velice krásný vztah.

Obrázek 3- Sofia, portrét

6.2 Vstupní anamnéza

Dívka byla již před prázdninami přihlášena do základní školy, kam chodila necelé dva měsíce. V době, kdy jsem s ní přišla do styku já, pobývala v České republice již čtyři měsíce. Ukrajinsky začala mluvit již v deseti měsících a rozvoj řeči, dle informací, probíhal bez problémů. Dívka nemá problémy se sluchem. Oba její rodiče mají vyšší vzdělání, jejich rodným jazykem je ukrajinština. Dalším jazykem, kterým umí mluvit, je ruština. Matka již ovládá český jazyk na úrovni A1. Doma mezi sebou mluví pouze ukrajinsky. Dívka přijde do kontaktu s českým jazykem na kurzu, v dětské skupině nebo prostřednictvím televize či počítače. Dle informací od rodičů je vystavena druhému jazyku cca z 25 %. Dále zde uvedli, že Sofie rozumí a mluví v tomto jazyce dost špatně. Naopak přednost dává a nejlépe mluví ve svém rodném jazyce, tedy ukrajinštině. Poslední informací z dotazníků bylo uvést, jak často se dítě věnovalo činnostem a v jakém jazyce. V ukrajinštině si minimálně jednou za týden vypráví příběhy, poslouchá hudbu či sleduje televizi. Překvapila mi ovšem tabulka s jazykem českým. Téměř každý den si totiž pouští českou hudbu, sleduje televizi a jednou do týdne si přečte české pohádky.

6.3 Hodnocení pedagogického procesu

Dívka přišla s téměř nulovou znalostí českého jazyka. Byla velice snaživá a dělala obrovské pokroky. Ve třídě patřila k šikovnějším žákům. Komunikativní byla dostatečně a nebála se odpovídat. Měla velice živou povahu. Často a ráda se mnou komunikovala v jakémkoliv jazyce. Číst a psát latinkou téměř neuměla. S ostatními žáky aktivně komunikovala, ale pouze v ukrajinském jazyce, češtinu používala jen ke komunikaci se mnou.

1 PORTFOLIO

LEKCE 1
Ahoj!

Jak se jmenuješ?
Já jsem *sofia*.....

Odkud jsi?
Jsem z *ukrajiny*.....

Kde bydlíš?
Bydlím v *člzan*.....

Do které chodíš třídy?
Chodím do *školky*.....

Kolik je ti roků?
Je mi *7 let*.....

2

LEKCE 1

A drawing of a girl with a bun, wearing a blue top and shorts.

Obrázek 4- Sofia, portfolio

Sofia Sofia

Dobré ráno.
Dnes bude krásný den.
Dnes je pondělí.

Máme poslední hodiny.

Ně umím česky.
*Bude se nám spíškat po
maší paní učitelce.*

A small smiley face drawing.

Obrázek 5- Sofia pismo

6.4 Výstup z kurzu

Z mého pozorování jsem zjistila, že dívka nemá problém se samotnou slovní zásobou a jejím osvojením, nýbrž s aktivním využitím slovní zásoby v jiných situacích, než jsou klasické fráze a cvičení v učebnicích. Pro dívku bylo lehčí pouze odpovídat na mnou kladené otázky (viz tabulka Sekce 2). Větší problém nastal, když měla dívka mluvit nebo vyprávět sama dle obrázku (viz tabulka Sekce 1). Má před sebou ještě kus práce, než se aktivně pustí do plynulého rozhovoru s porozuměním. Otázkám, které se týkaly děje, rozuměla. Problém nastal u otázek, které se týkaly pocitů, stavů a nálad.

Reprodukce – pes

Dívka v tomto téměř neváhala a na vše odpovídala bez velkého rozmyšlení. Bylo zde vidět, že si je schopna zapamatovat mluvené slovo a dále ho použít. Jediný slabší moment nastal u vyvození výsledku děje příběhu.

Mentální stavy nepojmenovala.

Modelování příběhu-kocour

U této formy zjišťování úrovně se používá pouze druhá část týkající se porozumění. U modelování příběhu si Sofie nevedla vůbec špatně. Místo ani čas děje neurčila. Vždy ale pojmenovala postavu a k ní dodala sloveso v infinitivu. Sloveso být a mít zvládla vyskloňovat. Aktivitu chlapce popsala. Na konec dodala i pocity samotného kocoura.

Mentální stavy nepojmenovala.

V sekci porozumění příběhu zaváhala až ve výsledku děje, u otázky na blízkou budoucnost dvou představitelů. Jako jazykovou chybu bych to nebrala, jelikož odpověď může být subjektivní.

Vyprávění 1 - ptáček

Co se týče struktury příběhu, dívka nevedla čas ani místo děje. K první části uvedla jen hlavní událost a sloveso v infinitivu bez skloňování. V druhé části si vedla lépe, popsala postavy, a i sloveso mít a vylézt vyskloňovala. Ve třetí části uvedla vždy alespoň jednu možnost z nabízených kombinací.

Mentální stavy využila ve slovech šťastný a smutný.

V rámci porozumění příběhu si dívka nevedla špatně. Pochopila základní myšlenku děje a odpověď zformulovala. Rozuměla otázkám Proč to kocour udělal? Jak se cítí postavy z obrázku? Odkázala stručně a srozumitelně odpovědět.

Vyprávění 2 - kůzlátka

U druhého vyprávění, i když dívka věděla, co se od ní čeká si nevedla o moc lépe. Určila čas a místo děje. Pojmenovala postavy, ale uvedla k nim pouze jedno sloveso, které bylo vyslovené velice váhavě, ale snažila se ho vyskloňovat. Konec příběhu popsala téměř bez problémů.

Mentální stavy nepoužívala automaticky. Až když jsem se na konci doptala.

V části porozumění příběhu nerozuměla slovu představ si, tudíž nemohla ji být položena navazující otázka. Zbytek otázek zodpověděla bez menšího zaváhání.

6.5 Závěrečná reflexe

Pokaždé rozhovor začínal zahřívacími otázkami. Sofia byla pohotová, ale ne vždy odpovídala pouze v českém jazyce. Velice často se stalo, že vyhrkla ukrajinskou větu a myslala si, že odpověděla správně. Bavilo ji to a hezky ji to připravilo na další povídání. Zjišťování jejích znalostí probíhalo bez problémů. Jako jedna z mála s tím neměla ze začátku problém. Bavilo ji to do té doby, než jsem po ní chtěla další příběhy. Stávalo se i to, že se styděla to říct, protože nevěděla, jak se ta slova v českém jazyce používají. Neustále se opravovala, i když to řekla správně. Hodně si pomáhala mimikou a gestikou, což jsem u takhle malých dětí viděla zatím málokdy. Bohužel nepoužívala slova označující mentální stavy, jelikož je to na nově přichozí dítě velice složité. Byla jsem ráda, že jsem dostala alespoň odpovědi v základních a jednoduchých větách.

Tabulka 11-Sofia

Sofia	Reprodukce	Modelování příběhu	Vyprávění 1	Vyprávění 2
Sekce 1	9/17	---	7/17	6/17
Sekce 2	9/10	9/10	6/10	8/10

7 Případová studie – Ostap

7.1 Rodinná situace

Ostap přišel z Ukrajiny kvůli válce. Na rozdíl od ostatních, přišel s celou rodinou. Na Ukrajině mu nezůstal nikdo. Měl tu již před začátkem války příbuzné a známé. Nebyl tu tedy úplně sám. Nejvíce se mu věnoval otec, který ho i přihlásil a vodil na kurz.

Obrázek 6- *Ostap, portrét*

7.2 Vstupní anamnéza

Chlapec navštěvoval základní školu již v České republice.

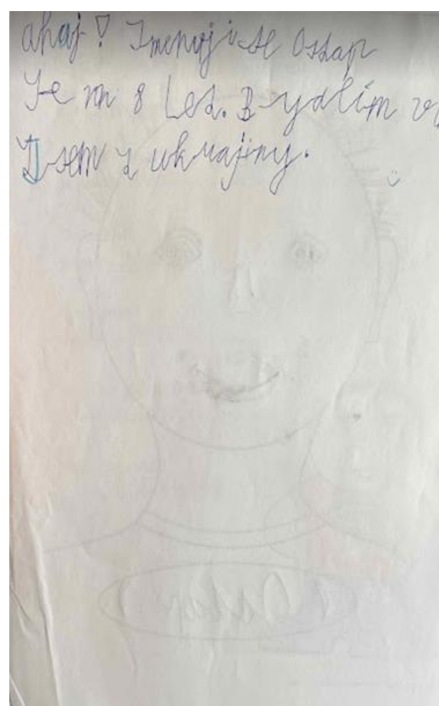
Na kurz přišel v době, kdy v ČR pobýval s rodinou již čtyři měsíce. Ukrajinsky začal mluvit, když mu byl jeden rok a šest měsíců a podle dotazníku nikdy neměl problém s vývojem řeči. Ve věku od 2 až 5 let míval časté záněty ucha. Oba rodiče mají vysokoškolské vzdělání. Matčin rodný jazyk je ukrajinština a otcův ruština. Doma mluví oběma jazyky a chlapec je plně ovládá. Češtině je vystaven nejvíce ve škole a také se s ní setkává prostřednictvím televize, počítače a knih. Dle sdělených informací je doma nejvíce vystaven ruštině, a to z 50 %, poté ukrajinštině z 25 % a češtině také z 25 %. Třetímu jazyku, češtině, rozumí velmi špatně a stejně tak jím mluví. Rodiče uvedli, že chlapec dává přednost ruštině. Jednou či dvakrát v týdnu si v ukrajinštině s rodiči vypráví příběhy a poslouchá hudbu a na televizi se ve svém rodném jazyce kouká skoro každý den, a to samé se týká i čtení knih. V češtině si doma vůbec nepovídají ani nečtou, na počítači či v televizi ji vnímá tak dvakrát za měsíc.

7.3 Hodnocení pedagogického procesu

Ostap měl problémy s písmeny, velice často je zaměňoval. Přišlo mi, že občas i odmítal něco dělat a nedával pozor. Dělal si rád jen to, co chtěl on a dával to najevo. Rád si se mnou povídal, i když mu to tolik nešlo, tak měl snahu. Mluvený projev pro něj byl mnohem jednodušší než psaný. Když při hodině dával pozor, tak pracoval téměř bezchybně a měl neskutečný přehled o sportu, který ho hodně zajímal. Co se týče práce při hodině, tak má téměř ve všem přehled a má vše rychle hotové. Největší problém jsme řešili s pozorností a co se týče jazyka, tak s rozdílem mezi azbukou a latinkou.

Obrázek 8- Ostop, portfolio

Obrázek 7- Ostop, portfolio

7.4 Výstup z kurzu

Co se týče zlepšení znalostí, myslím si, že žák s jeho přístupem odnesl si jen to, co chtěl. Nechyběla mu ale odvaha v mluveném projevu, kdy se snažil různými jazyky popsat to, co chtěl a dělal pro to vše. Při závěrečném opakování zvládl vše bez problémů. Na rozdíl od Sofie ale klasickou slovní zásobu z učebnic tolik nezvládal, byl spíše praktik. Práce s obrázky a příběhy ho velice bavila.

Reprodukce – kocour

V první části, která se týkala pouze kocoura, pojmenoval většinu odehraného děje. Potíže mu opět dělaly otázky týkající se mentálního stavu. Ostatním otázkám porozuměl bez problémů a odpovídal ve svém jazyce. Na upozornění přepnul do českého, a ještě se omluvil.

Modelování příběhu – pes

U této formy zjišťování úrovně se používá pouze druhá část týkající se porozumění. Ostop nedokázal určit čas a místo příběhu. Chlapec s odpověďmi vůbec neváhal, ale hovořil velmi často jen v ukrajinštině.

Co se týče otázek o mentálním stavu postav, nevěděl téměř žádné. Chyběla slovní zásoba u otázek na pocity a vlastní názory. I přesto bylo vidět, že příběhu rozumí a ví o čem mluví.

Vyprávění 1 – ptáčátka

V první části mu nedělalo problém odpovědět, jaká byla základní dějová linka příběhu. Ve druhé části nedokázal znovu najít odpověď na otázky ohledně mentálního stavu. Třetí část příběhu bylo pro něho náročnější, protože správná formulace věty. Slovesa česky říct dokáže, ovšem skloňování vážne. U slovesa být však nezaváhal ani jednou.

Ze sekce porozuměním měl problém opět jen s otázkami týkající se mentálních stavů, jak se někdo cítí. Příběh ale pochopil a našly se zde i správné formulace vět.

Vyprávění 2 – kůzlátka

Chlapec určil místo děje, avšak nikoli čas. Nedokázal popsat nic dalšího k první části obrázků. Ve druhé pojmenoval lišáka, i to, co dělá. Skloňování nebylo bezchybné. V poslední části obrázků vyvodil závěr příběhu téměř bez chyb.

Mentální stavy nepojmenoval.

V části otázek pojmenoval činnosti kůzlátek, i to, proč lišák po kůzlátku skočil. Vyvodil i konečnou myšlenku a řekl, koho po téhle situaci bude mít koza radši. Na jiné otázky z téhle části se mu odpovědět nepodařilo.

7.5 Závěrečná reflexe

Ostap byl ze začátku velice nesmělý chlapec. Docházel často na hodiny pozdě, ale vždy připraven. Co se týče znalostí, patřil k těm, co neměli se slovní zásobou problém a něco už ovládali. Jak jsem již zmiňovala, chlapec si vybral, co chce a nechce dělat. O přestávkách byl velice komunikativní v ukrajinštině a přátelský ke spolužákům. Našel si mezi žáky kamaráda, se kterým se setkával i mimo kurz. Základní slovní zásobu si z kurzu chlapec odnesl.

Tabulka 12-Ostap

Ostap	Reprodukce	Modelování příběhu	Vyprávění 1	Vyprávění 2
Sekce 1	8/17	---	6/17	6/17
Sekce 2	7/10	4/10	5/10	3/10

8 Případová studie – Ksenii

8.1 Rodinná situace

Ksenii přišla z Ukrajiny s maminkou a později za nimi přijel i otec. Utíkali před válkou a zbytek rodiny tam musel zůstat. Dívka o tom ráda a často mluvila. Ksenii nemá sourozence ani nikoho stejně starého v České republice, s kým se mohla navštěvovat

Obrázek 9- Ksenii, portrét

8.2 Vstupní anamnéza

Dívka začala navštěvovat základní školu v ČR již před prázdninami. Na kurz byla přihlášena po době, kdy tady žila s rodinou čtyři měsíce. První slova řekla v jednom roce a třech měsících a rodiče do dotazníku uvedli, že nikdy neměla problémy s vývojem řeči ani jiné jazykové potíže. Potíže se sluchem se u ní taky nikdy neprojeví. Rodiče neuvedli vzdělání a podle dotazníku je otcův druhý jazyk čeština. Doma s dívkou oba mluví svým rodným jazykem, a to ukrajinštinou, které je dívka i nejvíce vystavena. S češtinou přišla do styku v 8 letech a v současné době se s ní setkává ve škole a při povídání si s příbuznými. Jak už je jednou zmíněno, tak dívka je nejvíce vystavena ukrajinštině, a to přibližně ze 75 % a ve zbylých 25 % se setkává s češtinou. Svému rodnému jazyku rozumí a mluví v něm velmi dobře. Češtině celkem dobře rozumí, ale mluví dost špatně. Dívka žádnému cizímu jazyku přednost nedává. Téměř každý den si doma v ukrajinštině vypráví příběhy, poslouchají hudbu a koukají na televizi a párkrát v týdnu si čte jak v ukrajinštině, tak i v češtině. V týdnu někdy spolu česky hovoří, sledují filmy a také poslouchají české písně.

8.3 Hodnocení pedagogického procesu

Dovolím si říct, že dívka přišla téměř s nulovou znalostí českého jazyka. Pouze rozuměla, ale odpověď dala málokdy dohromady. Každá práce ji trvala dlouho, ale zase ji za to měla téměř bez chyby. S pozorností jsme také při tak dlouhém kurzu bojovali. Vždy jsme se ale domluvili a povinnosti splnila bez problémů. Byla velice tichá. Nejen při výuce, ale i mezi spolužáky. Neslyšela jsem ji mluvit, pokud jsem ji o to nepožádala. Jelikož nemluvila na žáky ani v ukrajinštině, nemyslím si, že by to bylo malou znalostí českého jazyka.

1 PORTFOLIO

LEKCE 1
Ahoj!

Jak se jmenuješ?
Já jsem *X. S. E. N. I. A.*

Odkud jsi?
Jsem z *ukrajiny*

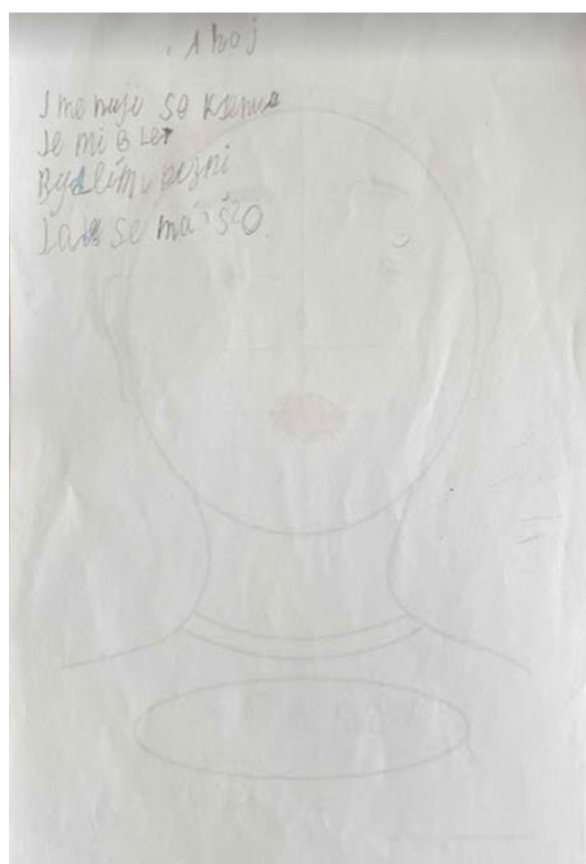
Kde bydlíš?
Bydlím v *Plzeňi*

Do které chodíš třídy?
Chodím do *3. třídy*

Kolik je ti roků?
Je mi *14*

LEKCE 2

Obrázek 11- Ksenii portfolio

Obrázek 10- Ksenii písmo

8.4 Výstup z kurzu

Dle práce a materiálů, které jsem od žákyně měla vypracované, mi přijde, že si odnesla z kurzu mnoho nových českých slov. Jelikož se mi nepovedlo s ní často mluvit, zjišťovala jsem vše přes psanou podobu. V závěrečném testu si nevedla špatně. Nesprávné odpovědi měla jen u dnů v týdnu.

Reprodukce – kocour

U příběhu se jí nepodařilo uvést čas ani místo děje. Často nedokázala správně odpovědět na mentální stavy. V úvodní části příběhu poznala hlavní hrdiny, a i jejich činnosti. Téměř u všech odpovědí používala správné tvary sloves. V prostřední a poslední části příběhu byla již méně sdílná. Popsala postavy a jejich činnosti a odpovědi dále nerozvíjela.

Odpovídání na otázky jí šlo hůře než u předchozího příběhu. Mentální stavy opět zvládla pojmenovat. V navazujících otázkách si ale málokdy byla jistá a úspěšná. Konečnou pointu příběhu i zde nedokázala říct.

Modelování příběhu – pes

U této formy zjišťování úrovně se používá pouze druhá část týkající se porozumění. Ksenii dosáhla téměř plného počtu bodů. Dokázala odpovědět na většinu otázek. Pojmenovala jako jedna z mála i mentální stavy a rozuměla otázkám týkající se pocitů a důvodů. Chybovala pouze u poslední otázky, zda pes bude s chlapcem kamarád.

Vyprávění 1 – ptáčátka

U první části příběhu zvládla pojmenovat místo. Dále správně zodpověděla jména postav, ale pouze i ptačí maminky pojmenovala činnost. V druhé části pojmenovala činnosti kocoura, ale pouze v infinitivech. Poslední část byla nejúspěšnější, jelikož zde pojmenovala postavy, a i jejich činnosti měnící se v čase.

Mentální stavy a otázky na to, jak se jednotlivé postavy cítí, dívka nepojmenovala.

V otázkové části k příběhům, dívka téměř nic nesdělila. Odpověděla pouze proč ptačí maminka odletěla, a to zcela bezchybně. A také poprvé porozuměla pointě a správnému zakončení příběhu.

Vyprávění 2 – kůzlátka

Tomuto příběhu dle výsledků dívka téměř neporozuměla. To, co řekla, jsem ji musela ve většině případech napovídat. Tudíž zde je zcela zbytečné její odpovědi analyzovat. Je to zcela normální a nebrala jsem to jako její nebo mé selhání.

8.5 Závěrečná reflexe

Hodiny, ve kterých jsem si s dětmi o těchto příbězích povídala, Kseniiu dle mého názoru bavily. Bylo to pro žáky zpestření výuky a také se dozvěděli a zkusili si něco nového. Sama se mi i často ptala, jestli nemám nějaké další příběhy. Ze začátku si dívka nebyla jistá viz. Vyprávění 2. Jak jsem již zmiňovala, byla málo komunikativní, tudíž bylo potřeba ji rozmluvit. Povedlo se a měla jsem radost, jelikož její výsledky jsou pro mě jako učitele dostačující.

Tabulka 13-Ksenii

Ksenii	Reprodukce	Modelování příběhu	Vyprávění 1	Vyprávění 2
Sekce 1	6/17	---	8/17	4/17
Sekce 2	9/10	5/10	3/10	2/10

9 Případová studie – Ahniia

9.1 Rodinná situace

Ahniia zde pobývala se svými rodiči. Nerada se o své rodině bavila. Nevím tedy, zda přišli kvůli válce či nikoliv. Byla velice nesmělá a hodná. Na kurz ji vždy doprovázel tatínek a když přišli pozdě, vždy se slušně omluvili. Sourozence Ahniia nemá. Kamarády v České republice dle jejích informací zatím nemá.

Obrázek 12- Ahniia, portrét

9.2 Vstupní anamnéza

Dívka chodila na základní školu již tři měsíce před prázdninami. Do České republiky se přistěhovali s rodinou v březnu. Na kurz přišla v době, kdy zde žili pět měsíců. Svoje první slova řekla v necelém roce, přibližně v jedenácti měsících. Nikdy neměla problémy s vývojem řeči ani neměla žádná potíže se sluchem. Oba rodiče chodili na vysokou školu, otec je inženýr a matka vystudovaná účetní, ale zde pracuje jako kadeřnice. Oba uvedli, že jejich druhým jazykem je čeština a mluví i anglicky. Doma spolu s dívkou mluví ukrajinsky a rusky. Ahniia je tedy těmto jazykům vystavována nejvíce, a to ze 75 %. Teď se navíc setkává ještě s češtinou, a to přibližně z 25 %, vnímá ji nejvíce ve škole a z knih. Ukrajinsky rozumí a mluví velmi dobře. Češtině celkem dobře rozumí, ale mluví jí dle dotazníku velice špatně. Jednou či dvakrát týdně si doma v jejich rodném jazyce vypráví příběhy, čtou knihy a sledují televizi a hudbu poslouchají téměř každý den. Česky se doma snaží povídat si skoro každý den. Také si pouštějí českou hudbu. Párkrát v týdnu čtou české knížky a koukají na televizi nebo jsou na počítači.

9.3 Hodnocení pedagogického procesu

Ahniia byla velice šikovná, chytrá a milá dívka. Mluvila hodně a většinou správně. Bohužel se ale styděla a mluvila potichu. Velice se snažila splnit každý úkol. Rozuměla všem zadáním a měla vše hotové rychle a s minimem chyb. Měla širokou slovní zásobu. Písemný projev měla velice srozumitelný a správný. Čtení ji také nedělalo problém. Dokonce dokázala i dobře číst s porozuměním. Byla velice nápomocná svým spolužákům, a jelikož ona českému zadání rozuměla, ostatním ho překládala do ukrajinštiny.

1 PORTFOLIO

LEKCE 1
Ahoj!

Jak se jmenuješ?
Já jsem *Ahniia Logosha*

Odkud jsi?
Jsem z *UKRAJINY*

Kde bydlíš?
Bydlím v *PLZENI*

Do které chodíš třídy?
Chodím do *2. B.*

Kolik je ti roků?
Je mi *8 LET*

LEKCE 1

Obrázek 14- Ahniia portfolio

AHOJ JMENUJI SE AHNIIA
JE MI 8 LET. BYDLÍM V PLZNI.
JSEM Z UKRAJINY.

Obrázek 13- Ahniia pismo

9.4 Výstup z kurzu

Jak jsem již zmínila, dívka byla velice šikovná a vzdělaná. Její chování bylo předpisové a znalosti taktéž. Dovolím si říct, že absolvování kurzu pro ni bylo zbytečné. Slova znala gramatiku také a latinkou psala bez problémů. Při výuce jsem se jí snažila dávat těžší cvičení a úkoly než pro začátečníky. Její nespělost se projevila i na povídání s příběhy.

Reprodukce – kocour

U prvního příběhu dokázala určit čas i místo děje. V úvodní části pojmenovala postavy, ale jejich činnosti jsme dávaly dohromady společně. V prostřední části opět pojmenovala hlavní hrdiny a občas jsem zaslechla i správné znění slovesa a činnosti. Na konci příběhu vyvodila pokračování a konec.

Mentální stavy možná věděla, ale neřekla.

V otázkové části si vedla skvěle, jelikož rozuměla téměř všemu, na co jsem se ptala. Problém dělalo pouze slovo cítit se. Jako její spolužáci nevěděla, co na to má odpovědět.

Modelování příběhu – pes

U této formy zjišťování úrovně se používá pouze druhá část týkající se porozumění. V otázkové části ztratila pouze jeden bod, a to u otázky, proč si myslí, že se chlapec cítí dobře. Opět zde bylo sloveso cítit se, které dělalo ukrajinským žákům problém. Tudíž mentální stavy opět nebyly popsány.

Vyprávění 1 – ptáčata

V úvodu příběhu odpověděla chybně na čas a místo příběhu. V první části získala bod za pojmenování počátečního mentálního stavu. Pojmenovala postavy, ale jen u jedné pojmenovala činnost. Ve druhé části zvládla pojmenovat postavy a jejich činnosti. Ve třetí části se jí opět dařilo pojmenovat mentální stav jako reakci na situaci.

V otázkové části neodpovídala na otázky, které zjišťovali její vlastní názor na příběh. Opět dělalo problém sloveso cítit se. Otázkám rozuměla, ale její nesmělost ji bránila v odpovědi.

Vyprávění 2 – kůzlátka

S tímto příběhem nebyl u Ahnii problém. Už dle bodování lze vidět, že si vedla skvěle. Příběhu porozuměla a bylo pro ni jednoduché ho popsat. Chvilí jsem přemýšlela, zda příběh nezná z nějaké pohádky, protože vyprávěla a vůbec se nebála. Je možné že jelikož to byl příběh poslední, tak ztratila stud.

V otázkové části byla zdrženlivá u otázek na její vlastní názor a na pocity postav.

9.5 Závěrečná reflexe

U této dívky je zřejmé, že se nedá řídit dle bodového zjištění. Ahniia byla velice šikovná, ale velice tichá a nesmělá. Bála se udělat chybu, i když jsme si řekli, že dělat chyb je správné. Dle mého názoru si dívka vedla skvěle. Měla jsem možnost s ní pracovat a viděla jsem její pokroky a znalosti. Je dosti pravděpodobné, že ji takhle forma povídání nevyhovovala, radši by vedla nějakou písemnou formu, čemuž rozumím, a proto čísla v tabulkách jsou pouze orientační.

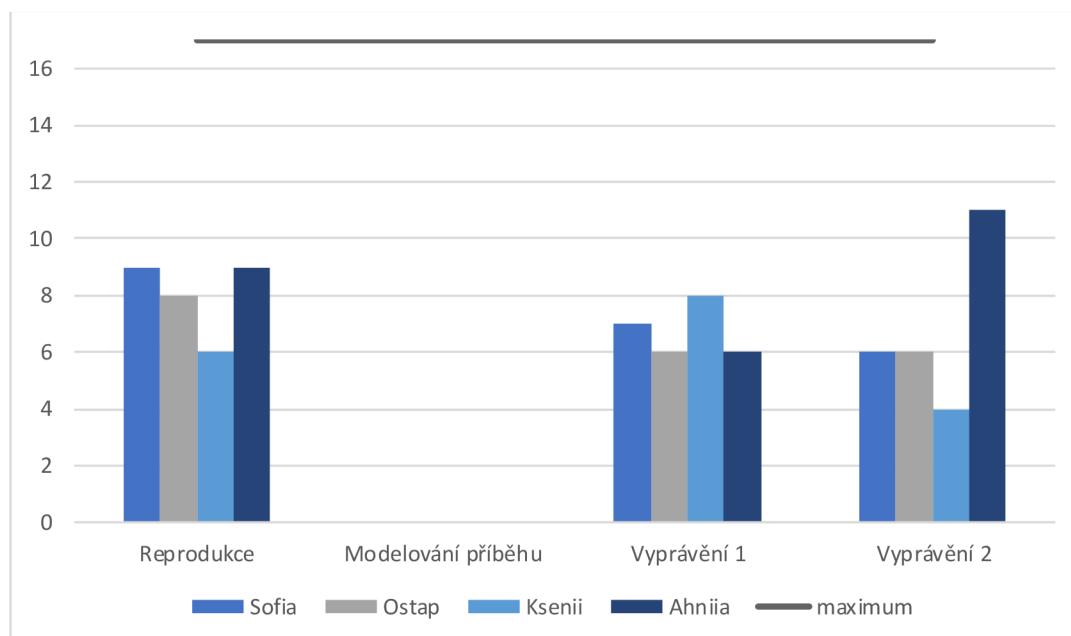
Tabulka 14-Ahniia

Ahniia	Reprodukce	Modelování příběhu	Vyprávění 1	Vyprávění 2
Sekce 1	9/17	---	6/17	11/17
Sekce 2	7/10	9/10	6/10	9/10

Diskuse a shrnutí

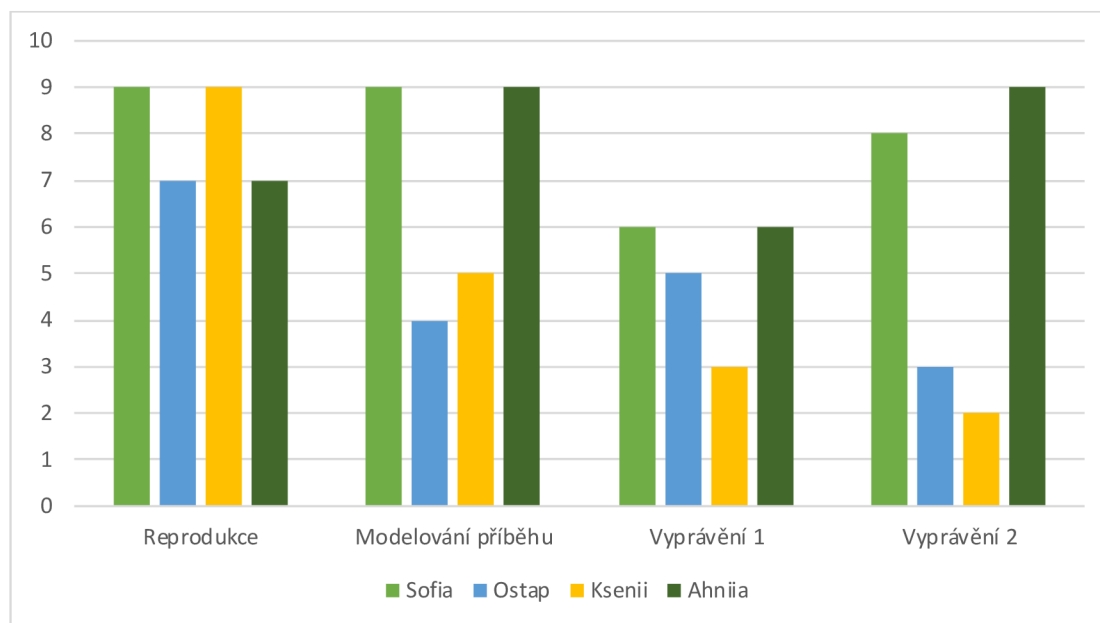
Jednotlivé případové studie nám ukázaly, že žáci přišli na kurzy z různými znalostmi českého jazyka. Rozhovory po týdnu intenzivní výuky dopadly z hlediska hodnocení slovní zásoby u všech žáků podobně. Všichni měli problém pojmenovat mentální stavy jako nálady a pocity. Je zajímavé, že v určité souvislosti to někteří z nich dokázali. Myslím si, že velký vliv má poutavost příběhu, o kterém hovoří a jeho pochopení. Všichni žáci udělali za dva týdny neuvěřitelné pokroky v jazyce. Na konci výuky by se byli schopni bez problémů domluvit.

V níže uvedených grafech lze vidět srovnání všech žáků dle sekcí. Sekce 1 byla zaměřená na samotný řečový projev, převyprávění příběhu a používání správných formulací. Můžeme zde vidět, že si nejlépe vedla Ahniia. Další pořadí byla vyrovnaná, nikdo však nedosáhl plného počtu.

Graf 2- Porovnání v sekci 1

Z druhého grafu lze vyčíst úspěšnost v otázkové části dotazníku. Jednalo se pouze o otázky k danému příběhu. Opět nikdo nedosáhl na plný počet bodů. Největší počet bodů měla většina u reprodukce, kdy měli dle mnou převyprávěného příběhu ho znova převyprávět a odpovědět na otázky.

Graf 3- Porovnání v sekci 2

Žáci si nejlépe vedli u reprodukce daného příběhu. Převyprávění děje po tom, co ho celý slyšeli zvládli všichni nejlépe a stejně tak i odpovídání na otázky k porozumění. Nejvíce poutavé příběhy byli s kocourem a se psem. Je možné že je to tím, že tato zvířata žáci znali.

Je dobré poukázat i na to, že čísla v tabulkách a grafech u každé případové studie mohou být jen orientační. Samotný dotazník vás vede a dle rozhovoru sami dokážete poznat, zda dítě znalosti má či nikoliv.

Nástroj na měření multijazykových schopností bych určitě ráda vyzkoušela i u jiných národnostních menšin, které jsou nám kulturně vzdálenější. Pro další zkušenost bych i své přípravy vyzkoušela v minoritně smíšené třídě, kde by bylo formulování zadání pro úkoly značně složitější.

Dalo by se diskutovat o přípravě budoucích učitelů k výuce čeština jako cizího jazyka. Čerstvě vystudovaní pedagogové by se v této problematice orientovat měli, jelikož fakulty zařazují tento předmět do povinných předmětů. Mnoho pedagogů se dovzdělává až když dojde na přímou práci s dětmi s odlišným mateřským jazykem.

Závěr

Tato diplomová práce se zabývala žáky s odlišným mateřským jazykem v základních školách. Byla zde rozebrána nejen výuka, ale i zjišťování úrovně komunikačních dovedností. Práce je rozdělena na část praktickou a teoretickou.

V teoretické části jsou uvedeny informace, které je důležité vědět než se samotnou výukou češtiny jako druhého jazyka začnete. Je zde uvedena i legislativa, o kterou se v případě lze opřít, organizace, na které se v případě obrátit a postup při výuce.

V praktické části jsou návrhy možných výukových jednotek pro práci s žáky z Ukrajiny. Dále je zde podrobný popis s metodikou k použití nástroje MAIN, který slouží na ověřování jazykových dovedností. Podrobně je zde také rozepsaná práce a analýza čtyř žáků z Ukrajiny, u kterých byla zjišťována prostřednictvím nástroje MAIN úroveň jazykových kompetencí.

Chtěla bych se problematice cizinců v českých školách věnovat i nadále. Dle mého názoru je právě jejich přijímání a následný rozvoj velice důležitý.

Téma je mi blízké a ráda se mu věnuji a zdokonaluji se v něm. Některé informace jsem již před začátkem psaní věděla, tudíž jsem je mohla v práci uplatnit. Myslím si, že jsem si vybrala aktuální téma, které bude probíráno ještě v budoucích letech. Cizinci totiž do České republiky budou přicházet neustále, jen nevíme, v jaké míře. Každopádně si myslím, že je dobré, být na případnou další vlnu migrantů připraveni.

Samozřejmě asi jako u každého se i během zpracovávání mé práce naskytly překážky. Již během kurzu jedna dívka, které jsem měla zjišťovat komunikační dovednosti, onemocněla. Tudíž jsou místo pěti případových studií zpracovány jen čtyři.

Po psaní této práce i vím, jak bych postupovala, kdybych měla ještě jednu možnost s žáky pracovat. Zajímalo by mě jejich jazykový vývoj během kurzu. Tudíž bych na jednom příběhu pozorovala, jak se během dvou týdnů jejich český jazyk rozvíjí. Tady je hezky vidět, jak je nástroj MAIN velice variabilní k různému použití. Je na každém, co chce dle něj zjišťovat a hodnotit. Já ho po této zkušenosti určitě budu nadále využívat. I přes prvotní obavy jsem s ním velice spokojená.

Vyučování cizinců je pro některé obyvatele České republiky kontroverzní téma. Pro nás učitele je to ale žák jako každý jiný a je naší povinností ho vzdělat.

Cíl mé práce byl splněn. Se skupinou žáků se mi pracovalo dobře. Použila jsem nástroj MAIN a zjistila, že je použitelný i pro zjišťování jazykových dovedností u žáků s odlišným mateřským jazykem, kteří druhý jazyk ještě neovládají bez problémů. Díky němu lze zjišťovat úroveň bezprostřední komunikace v jiném jazyce než v mateřském. Zároveň jsem vytvořila malého průvodce a deset příprav pro učitele na prvním stupni.

Zdroje

Seznam použité literatury a internetových zdrojů

- 1) TITĚROVÁ, Kristýna. Průvodce pro poradny při práci s dětmi a žáky s odlišným mateřským jazykem [online]. 2019 [cit. 2021-11-10]
- 2) RADOSTNÝ, Lukáš. Žáci s odlišným mateřským jazykem v českých školách. Praha: Meta – Sdružení pro příležitosti mladých migrantů, 2011. ISBN 978-80-254-9175-1.
- 3) Gagarina, N., Klop, D., Kunnari, S., Tantele, K., Välimaa, T., Bohnacker, U. & Walters, J. (2019). MAIN: Multilingual Assessment Instrument for Narratives – Revised. ZAS Papers in Linguistics 63.
- 4) PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. Pedagogický slovník. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.
- 5) MIKOLÁŠOVÁ, Jitka. *Spolu to zvládneme*. Praha: Národní institut dalšího vzdělávání, 2019. ISBN 978-80-7578-023-2.
- 6) JAURISOVÁ, Blanka a Martina PÁNOVÁ. *Prázdninová škola češtiny: soubor materiálů k podpoře výuky českého jazyka pro cizince na úrovni začátečník – 10denní kurz českého jazyka*. [Praha]: Národní institut pro další vzdělávání, 2016. ISBN 978-80-86956-94-7.
- 7) BOYON ŠKODOVÁ, Svatava. Domino: český jazyk pro malé cizince 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. ISBN 978-80-7357-582-3. - učebnice
- 8) BOYON ŠKODOVÁ, Svatava. Domino: český jazyk pro malé cizince 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. ISBN 978-80-7357-583-0. – pracovní sešit
- 9) ZÁLESKÁ, Klára. *Podpora školní adaptace dětí-cizinců: náhled do české a norské praxe*. Brno: Masarykova univerzita, 2020. ISBN 978-80-210-9649-3.
- 10) RADOSTNÝ, Lukáš. *Žáci s odlišným mateřským jazykem v českých školách*. Praha: Meta – Sdružení pro příležitosti mladých migrantů, 2011. ISBN 978-80-254-9175-1.
- 11) JARKOVSKÁ, Lucie. *Etnická rozmanitost ve škole: stejnost v různosti*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0792-4.
- 12) KALEJA, Martin, Eva ZEŽULKOVÁ, Petr ADAMUS a Pavel MÜHLPACHR. *Etnografie školy jako edukační realita současnosti*. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik, Centrum empirických výzkumů, 2015. ISBN 978-80-7510-192-1.

- 13) MVČR. *Ministerstvo vnitra české republiky* [online]. ČR, 2023 [cit. 2023-02-12].
Dostupné z: www.mvcr.cz
- 14) MŠMT. *Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy* [online]. ČR, 2023 [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: www.msmt.cz
- 15) Národní pedagogický institut. *Nuv.npi.cz* [online]. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2022 [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://archiv-nuv.npi.cz/t/cizinci-legislativa.html>
- 16) Praha 12. Praha 12 [online]. Praha: ÚMČ Praha 12, 2019 [cit. 2023-02-20].
Dostupné z: <https://www.praha12.cz/desatero-pro-pedagogy-pro-praci-s-detmi-s-omj/d-68367>
- 17) NOVOSÁK, Jiří, Ondřej ANDRYS, Tomáš ZATLOUKAL, Tomáš PAVLAS a Markéta SPITZEROVÁ. Průběžná zpráva o integraci a vzdělávání ukrajinských dětí a žáků: tematická zpráva. Praha: Česká školní inspekce, [2022]. ISBN 978-80-88087-91-5.
- 18) Inkluzivní škola. Inkluzivní škola [online]. 2022: META-ops, 2022 [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://inkluzivniskola.cz/deti-s-omj>
- 19) DOLEŽÍ, Linda, ed. *Začínáme učit češtinu pro děti - cizince* [online]. Hloubětínská 26, 198 00 Praha 9: AUČČJ – Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka, 2014 [cit. 2023-02-21]. ISBN 978-80-260-5587-7. Dostupné z: <https://www.auccj.cz/>
- 20) VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-317-2.
- 21) LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1284-0.
- 22) Piaget, J. (1952). *The origins of intelligence in children*. New York: International Universiten Press.
- 23) HAKUTA, Kenji a Diane AUGUST, ed. *EDUCATING LANGUAGE-MINORITY CHILDREN*. Washington, D.C: National Academy of Sciences, 1998. ISBN 0-309-06414-7.
- 24) MAREŠ, Jiří. *Výukové případové studie a jejich využití*. In: *Orbis scholae*. Univerzita Karlova v Praze: Nakladatelství Karolinum, 2016, s. 121-139. ISSN 2336-3177.

- 25) KAPOUNOVÁ, Jana a Pavel KAPOUN. Bakalářská a diplomová práce: od zadání po obhajobu. Praha: Grada, 2017. ISBN 978-80-271-0079-8.
- 26) KŘOVÁČKOVÁ, Blanka a Martin SKUTIL. Pedagogický a psychologický slovník: terminologický slovník zaměřený na primární a preprimární vzdělávání. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. ISBN 978-80-7435-513-4.
- 27) National Research Council 1997. Improving Schooling for Language-Minority Children: A Research Agenda. Washington, DC: The National Academies Press. <https://doi.org/10.17226/5286>.
- 28) KLENKOVÁ, Jiřina. Logopedie: narušení komunikační schopnosti, logopedická prevence, logopedická intervence v ČR, příklady z praxe. Praha: Grada, 2006. ISBN 978-80-247-1110-2.
- 29) Integrační centrum pro cizince. Integrační centrum pro cizince [online]. Hradec Králové: Charita Česká republika, 2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://cizincihradec.cz/o-nas/>
- 30) Správa uprchlických zařízení ministerstva vnitra. Správa uprchlických zařízení [online]. Praha: SUZ MV, 2017 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.suz.cz/>
- 31) Integrační centra. Integrační centra [online]. Praha: SUZ MV, 2022 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.integracnicentra.cz/>
- 32) PRŮCHA, Jan. Multikulturní výchova: příručka (nejen) pro učitele. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Triton, 2011. ISBN 978-80-7387-502-2.
- 33) ILJUK, Boris a Eva ŠVARCOVÁ, ed. Děti cizinců a reemigrantů na školách: etický rámec interakce: [sborník z konference]. Hradec Králové: Gaudeamus, 2008. ISBN 978-80-7041-466-8.
- 34) KARTOUS, Bohumil. Skandinávské zkušenosti s inkluzivním vzděláváním [online]. Praha: EDUin, 2015 [cit. 2023-03-06]. ISBN 978-80-260-9310-7. Dostupné z: <https://www.eduin.cz/>
- 35) KOSTELECKÁ, Yvona, Richard BRAUN, Jiří HASMAN, Kateřina MACHOVCOVÁ, Jakub PIVARČ, Zuzana HADJ-MOUSSOVÁ a David HÁNA. Žáci-cizinci ve školní třídě. Praha: Univerzita Karlova – Pedagogická fakulta, 2019. ISBN 978-80-7603-087-9.

- 36) Sborník Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka (AUČCJ). Praha: Akropolis ve spolupráci s Asociací učitelů češtiny jako cizího jazyka, 2005-. ISBN 978-80-7470-275-4.
- 37) ZIKL, Pavel a Petra BENDOVIÁ. Speciálně pedagogický výkladový slovník: (somatopedie, psychopedie, logopedie). Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. ISBN 978-80-7435-514-1.
- 38) Sborník Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka (AUČCJ). Praha: Akropolis ve spolupráci s Asociací učitelů češtiny jako cizího jazyka, 2005-. ISBN 978-80-7470-419-2.
- 39) Začínáme učit češtinu pro děti-cizince Příručka pro lektorky a lektory [online]. Praha: AUČCJ – Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka, 2015 [cit. 2023-03-21]. ISBN 978-80-260-7506-6. Dostupné z: <https://www.auccj.cz/>
- 40) Sborník Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka (AUČCJ). Praha: Akropolis ve spolupráci s Asociací učitelů češtiny jako cizího jazyka, 2005-. ISBN 978-80-7470-238-9.
- 41) MORGENSTERNOVÁ, Monika, Lenka ŠULOVÁ a Lucie SCHOLL. Bilingvismus a interkulturní komunikace. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-678-3.

Seznam vyhlášek a zákonů

- 1) Rámcový vzdělávací plán pro základní vzdělávání. Revidovaná verze. Praha: Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy, 2021.
- 2) Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných – znění od 1. 1. 2021
- 3) Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) - znění od 1. 2. 2022.
- 4) Hlava 3 usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky – znění od 1. 10. 2021.
- 5) Sdělení č. 209/1992 Sb., federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících – znění od 1. 8. 2021.

- 6) Sdělení č. 104/1991 Sb., federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech dítěte – znění od 29. 3. 2010.
- 7) Vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky – znění od 1. 1. 2023.
- 8) Vyhláška č. 12/2005 Sb., o podmínkách uznání rovnocennosti a nostrifikace vysvědčení vydaných zahraničními školami – znění od 11. 1. 2005.
- 9) Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních – znění od 1. 1. 2021
- 10) Zákon č. 67/2022 Sb. o opatřeních v oblasti školství v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaných invazí vojsk Ruské federace

Seznam tabulek a grafů

Tabulka 1 -Příprava 1	46
Tabulka 2 - Příprava 2	50
Tabulka 3 - Příprava 3	54
Tabulka 4 - Příprava 4	58
Tabulka 5 -Příprava 5	61
Tabulka 6 - Příprava 6	65
Tabulka 7 -Příprava 7	68
Tabulka 8 -Příprava 8	71
Tabulka 9 -Příprava 9	74
Tabulka 10 -Příprava 10	76
Tabulka 11 -Sofia	84
Tabulka 12 -Ostap	88
Tabulka 13 -Ksenii	92
Tabulka 14 -Ahniiia	96
Graf 1 - Počet žáků s odlišným mateřským jazykem Zdroj: ČSÚ, 2022	15
Graf 2 - Porovnání v sekci 1	92
Graf 3 - Porovnání v sekci 2	93

Seznam obrázků

Obrázek 1- pracovní list 1.....	73
Obrázek 2- pracovní list 2.....	73
Obrázek 3- Sofia, portrét	76
Obrázek 4- Sofia, portfolio	77
Obrázek 5- Sofia písmo	77
Obrázek 6- Ostap, portrét	80
Obrázek 7- Ostap, portfolio	81
Obrázek 8- Ostap, portfolio	81
Obrázek 9- Ksenii, portrét	84
Obrázek 11- Ksenii portfolio	85
Obrázek 10- Ksenii písmo	85
Obrázek 12- Ahniia, portrét.....	88
Obrázek 13- Ahnia písmo	89
Obrázek 14- Ahnia portfolio.....	89

Seznam příloh

Příloha A – Dotazník MAIN

Příloha A – Dotazník MAIN Sofia

Protokol pro příběh Ptáčátka Vyprávění / Reprodukce / Modelování příběhu

Jméno dítěte: Sofia
Datum narození: 2. 7. 2014
Datum testování: 26. 8. 2022
Věk v den testování (v měsících): 96 měsíců = 8 let
Pohlaví: žena
Jméno administrátora: Kimova
Vystavení J2 (v měsících): 4 měsíce
Datum vstupu do MŠ¹⁵: _____
Název MŠ¹⁶: _____

Před zahájením testování se ujistěte, že všechny obálky máte připravené na stole. Připravte si audio (video) rekordér pro nahrávání sezení. Nahrávání spustíte před zahřívacími otázkami.

Zahřívací otázky

Zeptejte se dítěte například: Jakou máš značku ve školce? S kým se nejvíc kamarádíš? S čím si nejraději hraješ? Máš rád pohádky? Jakou pohádku máš nejraději? Máš rád vyprávění příběhů?

Instrukce

Instrukce pro vyprávění

Sedněte si naproti dítěti. Řekněte dítěti: „Koukej, mám tady tři obálky. V každé obálce je jiný příběh. Vyber si jednu obálku a pak mi můžeš vyprávět příběh.“ Rozložte obrázky tak, aby celá sekvence byla viditelná pouze pro dítě. „Nejdříve se podívej na celý příběh. Můžeme začít?“

Rozložte obrázky 1 a 2. Řekněte dítěti: „Teď bych chtěla, abys vyprávěl příběh. Podívej se na obrázky a zkus podle nich vyprávět příběh nejlépe, jak umíš.“ Přípustná nápověda, pokud se dítě zdráhá začít: „Vyprávěj mi ten příběh.“ (ukážte na obrázek). Jakmile dítě dokončí vyprávění o prvních dvou obrázcích, rozložte další (tak, aby byly nyní vidět obrázky 1 - 4). Postup opakujte, dokud nedojdete na konec příběhu. Přípustné nápovědy, pokud dítě mlčí v průběhu vyprávění příběhu: „Ještě něco?“ „Pokračuj.“ „A co ještě?“ „Co je tam ještě?“ Pokud dítě přestane mluvit, aniž by dalo najevo, že skončilo, požádejte ho: „Řekni mi, až skončíš.“

Ve chvíli, kdy dítě skončí, pochvalte ho a položte mu otázky na porozumění.

Instrukce pro reprodukci

Sedněte si naproti dítěti. Řekněte dítěti: „Koukej, mám tady tři obálky. V každé obálce je jiný příběh. Vyber si jednu obálku a já ti potom budu vyprávět příběh.“ Rozložte obrázky

¹⁵ Eventuálně dětské skupiny, jako alternativy k MŠ, pokud j dítě pravidelně navštěvuje.

¹⁶ Eventuálně dětské skupiny.

tak, aby celá sekvence byla viditelná pouze pro dítě. „Nejdříve se podívej na celý příběh. Můžeme začít? Budu ti vyprávět příběh, a potom ten příběh budeš vyprávět ty mně.“

Rozložte obrázky 1 a 2. *Příběh začíná tady:* (ukážte na obrázek 1). *Jednoho dne ptáci maminka viděla, že její ptáčátka mají hlad. Odletěla pryč, protože pro ně chtěla sehnat jídlo. Hladový kocour viděl, že ptáci maminka letí pryč a zamňoukal: „Hmmm, paráda, co to vidím támhle v ptáčím hnízdě?“*

Rozložte obrázky 3 a 4 (tak, aby byly nyní vidět obrázky 1 - 4). *Ptáci maminka se vrátila a přinesla dětem velkého červa. Kocoura však neviděla. Byla šťastná, že má šťavnatou potravu pro své děti. Mezitím zlý kocour začal šplhat na strom, protože chtěl ulovit ptáčátka. Kocour popadl jedno z ptáčátek. Zrovna šel kolem statečný pes, který viděl, že ptáčátka jsou ve velkém nebezpečí. Rozhodl se zastavit kocoura a zachránit je.*

Rozložte obrázky 5 a 6 (tak, aby byly nyní vidět obrázky 1 - 6). *Řekl kocourovi: „Nech ta ptáčátka na pokoji!“ Potom chytl kocoura za ocas a stáhl ho dolů. Kocour pustil ptáčátka a pes ho zahnal pryč. Pes byl velmi rád, že mohl zachránit ptáčátka, a kocour byl dál hladový.*

A to je konec příběhu.

Rozložte obrázky tak, aby první dva obrázky vidělo pouze dítě. Řekněte dítěti: „Teď bych chtěla, abys ten příběh vyprávěla ty mně. Podívej se na obrázky a zkus mi ten příběh vyprávět nejlépe, jak umíš.“ Připustná nápověda, pokud se dítě zdráhá začít: „Vyprávěj mi ten příběh.“ (ukážte na obrázek). Když dítě skončí s vyprávěním podle prvních dvou obrázků, rozložte další dva obrázky tak, aby dítě vidělo obrázky 1 - 4. Postup opakujte, dokud nedojdete na konec příběhu. Připustné nápovědy, pokud dítě mlčí v průběhu vyprávění příběhu: „Ještě něco?“ „Pokračuj.“ „A co ještě?“ „Co je tam ještě?“ Pokud dítě přestane mluvit, aniž by dalo najevo, že skončilo, požádejte ho: „Řekni mi, až skončíš.“

Ve chvíli, kdy dítě skončí, pochvalte ho a položte mu otázky na porozumění.

Instrukce pro modelování příběhu

Sedněte si naproti dítěti. Řekněte dítěti: „Koukej, mám tady tři obálky. V každé obálce je jiný příběh. Vyber si jednu obálku a já ti potom budu vyprávět příběh.“ Rozložte obrázky tak, aby celá sekvence byla viditelná pouze pro dítě. „Nejdříve se podívej na celý příběh. Můžeme začít? Budu ti vyprávět příběh, a potom ti položím nějaké otázky.“

Rozložte obrázky 1 a 2. *Příběh začíná tady:* (ukážte na obrázek 1). *Jednoho dne ptáci maminka viděla, že její ptáčátka mají hlad. Odletěla pryč, protože pro ně chtěla sehnat jídlo. Hladový kocour viděl, že ptáci maminka letí pryč a zamňoukal: „Hmmm, paráda, co to vidím támhle v ptáčím hnízdě?“*

Rozložte obrázky 3 a 4 (tak, aby byly nyní vidět obrázky 1 - 4). *Ptáci maminka se vrátila a přinesla dětem velkého červa. Kocoura však neviděla. Byla šťastná, že má šťavnatou potravu pro své děti. Mezitím zlý kocour začal šplhat na strom, protože chtěl ulovit ptáčátka. Kocour popadl jedno z ptáčátek. Zrovna šel kolem statečný pes, který viděl, že ptáčátka jsou ve velkém nebezpečí. Rozhodl se zastavit kocoura a zachránit je.*

Rozložte obrázky 5 a 6 (tak, aby byly nyní vidět obrázky 1 - 6). *Řekl kocourovi: „Nech ta ptáčátka na pokoji!“ Potom chytl kocoura za ocas a stáhl ho dolů. Kocour pustil ptáčátka a pes ho zahnal pryč. Pes byl velmi rád, že mohl zachránit ptáčátka, a kocour byl dál hladový.*

A to je konec příběhu.

Poté, co jste řekli „a to je konec příběhu“, pokládejte otázky na porozumění.

Záznamový arch pro příběh Ptáčátka

Sekce I: Produkce

A. Struktura příběhu, B. Komplexnost struktury, C. Mentální stavy (MS)

A. Struktura příběhu

		Příklady správných odpovědí ¹⁷	Body
A1.	Scéna	Uvedení času a / nebo místa, např. bylo nebylo / jednoho dne / kdysi dávno / za dávných časů... V lese / na louce / na zahradě / na poli / v ptačím hnízdě / na stromě	0 1 2 ¹⁸
<i>Část 1: Ptačí maminka (Postavy z této části: ptačí maminka a ptáčátka)</i>			
A2.	Mentální stav jako počáteční událost	Ptáčátka měla hlad / chtěla jídlo / plakala hlady / prosila o jídlo. Ptačí maminka viděla, že ptáčátka mají hlad / jsou hladová / chtějí jídlo.	0 1
A3.	Cíl	Ptačí maminka chtěla nakrmit ptáčátka (své děti) / sehnat / najít / přinést / ulovit červy / žížaly / jídlo. (Vyjádření záměru) Sloveso vůle / záměru + SLOVESO v infinitivu (sehnat jídlo).	0 1
A4.	Pokus	Ptačí maminka odletěla / letěla pryč / letěla sehnat jídlo / sháněla jídlo. Ptačí maminka zkusila / pokusila se / <u>snažila se</u> + SLOVESO v infinitivu (<u>sehnat jídlo</u>).	0 1
A5.	Výsledek	Ptačí maminka sehnala / chytila / ulovila / přinesla jídlo / červa / žížalu / přiletěla zpátky s jídlem / červem / žížalou / nakrmila své děti. Ptáčátka dostala jídlo / červa / žížalu.	0 1
A6.	Mentální stav jako reakce	Ptačí maminka byla šťastná / spokojená / ráda / měla radost. Ptáčátka byla šťastná / spokojená / ráda / měla radost / už neměla hlad.	0 1
<i>Část 2: Kocour (Postavy z této části: kocour a ptáčátka(a))</i>			
A7.	Mentální stav jako počáteční událost	Kocour viděl ptačí maminku letět pryč / viděl, že všechna ptáčátka jsou sama / viděl něco k snědku. Kocour měl hlad / pomyslel si „mňam“.	0 1
A8.	Cíl	Kocour chtěl jídlo / chtěl jíst / chtěl chytit / zabít ptáčátka(a). (Vyjádření záměru) Sloveso vůle / záměru + SLOVESO v infinitivu (se najíst / sníst / chytit / ulovit / získat / zabít).	0 1
A9.	Pokus	Kocour <u>(vy)lezl</u> / leze na strom. Kocour se pokusil dostat / chytit ptáčátka. Kocour vyšplhal / vyskočil (na strom).	0 1
A10.	Výsledek	Kocour popadl / chytil / chňapl ptáčátka.	0 1

¹⁷ Pokud máte pochybnosti nebo odpověď dítěte není v záznamovém archu, řiďte se pokyny v manuálu.

¹⁸ 0 bodů za špatnou nebo žádnou odpověď. 1 bod za uvedení jedné správné odpovědi (místo nebo čas), 2 body za uvedení času i místa.

		Kocour skoro / málem + SLOVESO ve třetí osobě (uložil / chytil / dostal) ptáčátko.	
A11.	Mentální stav jako reakce	Kocour byl šťastný. Ptáčátko(a) se bálo(a) / bylo(a) vyděšené(á) / vylekané(á) / plakalo(a) / křičelo(a) bolestí.	0 1
<i>Část 3: Pes (Postavy z této části: pes, kocour a ptáčátko(a))</i>			
A12.	Mentální stav jako počáteční událost	Pes viděl, že ptáčátko je v nebezpečí / viděl, že kocour chytil / dostal ptáčátko. Ptáčátko(a) je (jsou) v nebezpečí.	0 1
A13.	Cíl	Pes se rozhodl / chtěl zastavit kocoura. Chtěl to kocourovi překazit. Pes se rozhodl / chtěl pomoci / (za)chránit / ochránit / ptáčátko(a). (Vyjádření záměru) Sloveso vůle / záměru + SLOVESO v infinitivu (zastavit / pomoci / zachránit / zabránit).	0 1
A14.	Pokus	Pes tahá / stahuje / stahoval / tahal kocoura dolů (za ocas) / kouše / kousal kocoura / chytil kocoura za ocas / kouše / kousal ho do ocasu / útočí / útočil na kocoura. Pes zkusil / pokusil se / snažil se + SLOVESO v infinitivu (stáhnout / táhnout / sundat).	0 1
A15.	Výsledek	Pes zahnal kocoura (pryč). Kocour pustil ptáčátko / utekl. Ptáčátko(a) bylo(a) zachráněno(a).	0 1
A16.	Mentální stav jako reakce	Pes byl šťastný / hrdý / ulevilo se mu (že zachránil ptáčátko). Kocour byl naštvaný / rozzlobený / zklamaný / vyděšený /. Kocoura to hrozně bolelo / měl zraněný ocas. Ptáčátko(a) bylo(a) šťastné(á) / ulevilo se mu (jím) / bylo(a) v bezpečí. Ptačí maminka byla šťastná / ulevilo se jí.	0 1
Celkový počet bodů:.....7...../17			

B. Komplexnost struktury

Počet odpovědí pokus - výsledek	Počet jednotlivých odpovědí cíl (bez pokusů nebo výsledků)	Počet odpovědí cíl - pokus / cíl - výsledek	Počet odpovědí cíl - pokus - výsledek
B1.	B2.	B3.	B4.
1	0	0	0

C. Mentální stavy (MS)

C1.	<p>Celkový počet uvedených mentálních stavů v tokenech (všech slovních tvarech). MS zahrnují:</p> <p>Slova vyjadřující vnímání (vjemy), např. vidět, slyšet, cítit</p> <p>Slova vyjadřující fyziologický stav, např. žízeň, hlad, únava (unavený), bolest (bolet, bolavý), zranění (zraněný, zranit se)</p> <p>Slova vyjadřující stav vědomí (vnímání, bdělosti), např. <i>živý, vzhůru, spící (spí)</i></p> <p>Slova vyjadřující emoce (emoční stav), např. <i>smutný, šťastný, rád, mít radost, naštvaný, rozzlobený, rozhněvaný, bát se, mít strach, zklamaný, dělat si starosti, vylekat se, leknout se, být vylekaný, vyděšený, vystrašený, překvapený, pyšný, hrdý, odvážný, statečný, cítit se v bezpečí, být spokojený</i></p> <p>Slovesa vyjadřující mentální činnost, např. <i>chtít, myslet, vědět, zapomenout, rozhodnout se, věřit, divit se, (na)plánovat</i></p> <p>Slovesa vyjadřující řeč, mluvení, vyprávění, např. <i>řici, (za)volat, (za)křičet, zeptat (ptát) se, varovat</i></p>
-----	---

Sekce II: Porozumění

		Příklady správných odpovědí	Příklady chybných odpovědí	Body
0	Libil se ti ten příběh?	Zahřívací otázky, neskórované		
D1.	Proč ptačí maminka letí pryč? (ukážte na obrázek 1 - 2) (Část 1: Cíl / Mentální stav jako počáteční událost)	Chce získat / najít / přinést jídlo / červy / žížaly pro ptáčátka. (Vyjádření záměru) Sloveso vůle / záměru + SLOVESO v infinitivu (nakrmit) ptáčátka. Aby + SLOVESO ve třetí osobě (nakrmila) ptáčátka. Ptáčátka mají hlad / jsou hladová.	Odchází / jde do práce. Jde pro tatínka. Je vyděšená / bojí se.	0 1
D2.	Jak se ptáčátka cítí? (ukážte na obrázek 1) (Mentální stav jako počáteční událost)	Špatně / <u>mají hlad</u> / chtějí jídlo.	Dobře / šťastně(á) / spokojeně(á) / překvapeně(á) / osaměle(á) / vyděšeně(á) / bojí se.	0 1
D3.	<i>(Otázku D3 pokládejte pouze v případě, že dítě správně odpovědělo na otázku D2 bez podrobnějšího zdůvodnění. Pokud dítě již v otázce D2 vysvětlilo důvod, dejte mu za otázku D3 bod a pokračujte k D4.)</i> Proč myslíš, že se ptáčátka cítí špatně / mají hlad atd.? ¹⁹	Mají otevřené zobáčky / pusinky / chtějí jídlo. Křičí: „My chceme jídlo.“ / „Máme hlad.“ Maminka šla sehnat jídlo / přiletěla zpátky s červem / žížalou, aby je nakrmila. Ptáčátka mají stále hlad (obecné tvrzení).	Jsou šťastná / zpívají / chtějí jít s maminkou / bojí se kocoura. Jsou vystrašená, protože viděla kocoura. Jsou vyděšená, protože jejich maminka letí pryč.	0 1
D4.	Proč kocour vylezl na strom? (ukážte na obrázek 3) (Část 2: Cíl)	Chce chytit / zabít / sežrat ptáčátko. <u>Chce ptáčátko.</u> (Vyjádření záměru) Sloveso vůle / záměru + SLOVESO v infinitivu (chytit / zabít / sežrat) ptáčátko. Aby + SLOVESO ve třetí osobě (chytit / zabil / ulovil / sežral) ptáčátko. Nemůže odolat ptáčátku. Využívá příležitost, že ptačí maminka je pryč.	Aby si hrál s ptáčátky.	0 1

¹⁹ Použijte stejný MS poskytnutý dítětem v odpovědi na otázku D2.

		Kočky (kocouři) rády(i) jedí / loví / chytají ptáčky (obecné tvrzení).		
D5.	Jak se kocour cítí? (ukážete na obrázky 5 - 6) (Mentální stav jako reakce)	Špatně / má (stále) hlad / naštvaně(ý) / rozčileně(ý) / rozzlobeně(ý) / smutně(ý) / vyděšeně(ý) / cítí se hloupě / zklamaně(ý). Je zraněný.	Dobře / šťastně(ý). Hravý / chce si hrát / utíká.	0 1
D6.	(Otázku D6 pokládejte pouze v případě, že dítě správně odpovědělo na otázku D5 bez podrobnějšího zdůvodnění. Pokud dítě již v otázce D5 vysvětlilo důvod, dejte mu za otázku D6 bod a pokračujte k D7.) Proč myslíš, že se kocour cítí špatně / je vyděšený / má pořád hlad atd.? ²⁰	Nedostal / neuložil ptáčátka / neuspěl. Je vyděšený / bojí se psa. Pes na něj útočí / kouše ho / chytá ho / stahuje ho dolů / kouše kocoura do ocasu. Pokud na otázku D5 odpoví špatně / je naštvaný, odpověď na otázku D6 může být také: Má (pořád) hlad / je pořád hladový.	Šťastný / chce si hrát. Vyletí / vypadá tak. Pes vzal kocourovi potravu. Pes chce sníst kocoura. Nevím.	0 1
D7.	Proč pes chytil kocoura za ocas? (ukážete na obrázek 5) (Část 3: Cíl)	Rozhodl se / chce (o)chránit / zachránit ptáčátka / pomoci ptáčátkům. Rozhodl se / chce zastavit kocoura / přinutit kocoura, aby pustil ptáčátko. (Vyjádření záměru) Sloveso vůle / záměru + SLOVESO v infinitivu (chránit / ochránit / zachránit / pomoci). Aby + SLOVESO ve třetí osobě (zachránil / ochránil / pomohl). Aby nesežral / nezabil ptáčátko(a) / neublížil ptáčátku(ům).	Chce si ptáčátko sníst sám. Chce kocoura sežrat. Aby si hrál s kocourem. Psi nesnáší / nemají rádi kočky (kocoury) (obecné tvrzení).	0 1
D8.	Představ si, že pes ptáčátka vidí. Jak by se cítil? (ukážete na obrázek 6) (Mentální stav jako reakce)	Dobře / šťastně(ý) / spokojeně(ý) / užitečně Byl by rád / měl by radost. Hrdý / jako hrdina / ochránce / chce je chránit.	Špatně / naštvaně(ý) / smutně(ý) / hloupě. Měl by hlad. Bylo by mu to líto. „Musím chytit kocoura“.	0 1
D9.	(Otázku D9 pokládejte pouze v případě, že dítě správně odpovědělo na otázku D8 bez	Zastavil kocoura / vyhnal kocoura. Zachránil ptáčátka / pomohl ptáčátkům.	Směje se / vypadá tak. Nechytil kocoura.	0 1

²⁰ Použijte stejný MS poskytnutý dítětem v odpovědi na otázku D5.

	podrobnějšího zdůvodnění. Pokud dítě již v otázce D8 vysvětlilo důvod, dejte mu v otázce D9 bod a pokračujte k D10.) Proč myslíš, že by se pes cítil dobře / spokojeně / šťastně atd.? ²¹	Vidí, že ptáčátka jsou v bezpečí / šťastná / nic se jim nestalo. Kocour se už nevrátí.	Chce si sníst ptáčátka sám. Je naštvaný na kocoura.	
D10.	Koho má ptačí maminka radši? Kocoura nebo psa? Proč?	<u>Psa</u> – uvede alespoň jeden důvod (zachránil ptáčátka / pomohl ptáčátkům / vyhnal kocoura / byl hodný na ptáčátka).	Kocoura / nevím. Jiná irelevantní odpověď.	0 1
Celkový počet bodů:.....6...../10				

²¹ Použijte stejný MS poskytnutý dítětem v odpovědi na otázku D8.